

מסכת בבא קמא פרק ז' - "מרובה"

1. סב, ב

לפ"י

מתני'

מרובה. אין הגונב אחר הגנב
כו'. דכתיב וגונב מבית האיש
ולא מבית הגנב:

גמ'

בטוען טענת גנב. גנב בא וגנבו
ודרשינן לקמן בשמעתין דחייבו
רחמנא כפילא אם נשבע ונמצא
שקרן:

לא קתני. אלמא נהגי ד' וה'
בטוען טענת גנב אם טבח ומכר:
מי קתני אין בין. דהוי דוקא
ולא שיר מיד:

קתני. קצת דברים שזו מרובה
על זו ושיר:

משנה

מרובה מדת תשלומי כפל ממדת תשלומי ארבעה וחמשה,
שמדת "תשלומי כפל" נוהגת בין בדבר שיש בו רוח חיים ובין בדבר שאין בו רוח חיים,
ומדת "תשלומי ארבעה וחמשה" - אינה נוהגת אלא בשור ושה בלבד,
שנאמר: "מי יגנב איש שור או שה וטבחו או מקרו,
חמשה בקר ושלם תחת השור,
וארבע צאן תחת השה"¹⁸⁷ (שמות כא, לו).

אין הגונב אחר הגנב משלם תשלומי כפל,
ולא הטובח ולא המוכר אחר הגנב משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

גמרא

ואילו מדת תשלומי כפל נוהגת בין בגנב בין בטוען טענת גנב,
ומדת תשלומי ארבעה וחמשה אינה נוהגת אלא בגנב בלבד לא קתני!

מסייע ליה לרבי חייא בר אבא,
דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:
הטוען טענת גנב בפקדון - משלם תשלומי כפל,
טבח ומכר - משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

איכא דאמרי:

לימא מסייע ליה לרבי חייא בר אבא,
דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:
הטוען טענת גנב בפקדון - משלם תשלומי כפל,
טבח ומכר - משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

מי קתני: 'אין בין'!?

"מרובה" קתני,

תנא ושיר.

¹⁸⁷ מי יגנב איש שור או שה וטבחו או מקרו חמשה בקר ושלם תחת השור וארבע צאן תחת השה

2. סב, ב - סג, ב

"שמדת תשלומי כפל נוהגת בין בדבר שיש בו רוח חיים ובין בדבר שאין בו רוח חיים, ומדת תשלומי ארבעה וחמשה" - אינה נוהגת אלא בשור ושה בלבד".

מנא הני מילי?

דתנו רבנן:

"על כל דבר פשע"¹⁸⁸ (שמות כב, ח) - כָּלֵל,

"על שור על חמור על שה ועל שלמה" - פָּרֵט,

"על כל אבדה" - חָזַר וְכָלֵל,

כָּלֵל וּפָרֵט וְכָלֵל - אי אתה דן אלא בעין הפרט.

מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון,

אף כל דבר המטלטל וגופו ממון.

יצאו: קרקעות, שאינן מטלטלין,

יצאו: עבדים, שהוקשו לקרקעות,

יצאו שטרות, שאף על פי שמטלטלין אין גופן ממון,

יצא: הקדש, "דעהו" בתיב".

אי,

מה הפרט מפורש דבר שנבלתו מטמא במגע ובמשא,

אף כל דבר שנבלתו מטמא במגע ובמשא,

אבל עופות - לא!

ומי מצית אמרת הכי??!

והא "שלמה" כתיב!

אמרי:

אנן בבעלי חיים קאמרין,

אימא בבעלי חיים דבר שנבלתו מטמא במגע ובמשא - אין,

דבר שאין נבלתו מטמא במגע ובמשא - לא,

סג, א דהא כל חד וחד כָּלֵל וּפָרֵט באפי נפשיה דרשינן ליה, אבל עופות לא!

אם כן, נכתוב רחמנא חד פֶּרְטָא.

הי נכתוב רחמנא?

אי כתב רחמנא "שור" - הוה אמינא: קרב לגבי מזבח - אין, שאין קרב לגבי מזבח - לא.

ואי כתב רחמנא "חמור" - הוה אמינא: קדוש בככורה - אין, שאין קדוש בככורה - לא!

אמרי:

אם כן נכתוב רחמנא "שור" ו"חמור",

"שה" - למה לי?

שמע מינה: לאתויי עופות.

ואימא לאתויי עופות טהורים,

דומיא דשה, דמטמא בגדים אבית הבליעה,

אבל עופות טמאים דלית בהו טומאה, דלא מטמאי בגדים אבית הבליעה - לא!

כָּלֵל - ריבויא הוא.

רפ"י

שהוקשו לקרקעות. דכתיב והתנחלתם אותם וגו' (ויקרא כה):

אין גופן ממון. אלא גורמין לגבות ממון:

דהא כל חד וחד כלל ופרט

באנפיה נפשיה דרשינן ליה.

כלומר היכא דאיכא פרטי יתירי

כל חד וחד מרבי כעין דידיה

ולא דרשינן כולהו בהדי הדדי

דליהוי כעין הפרט דשלמה

לרבות בעלי חיים שאין נבילתן

מטמאה כדאמר לקמן כדתני

דבי חזקיה שדי שור בין המצא

לתמצא כו' שדי חמור בין

המצא לתמצא אלמא כל חד

וחד באפי נפשיה מדריש:

א"כ. דכעין הפרט בכל צדין

הוא דמייתי לא נכתוב אלא חד

מהני פרטי דבעלי חיים ומתרבי

כעין הפרט כל שנבלתו מטמאה

ומדכתב פרטי יתירי תנם ענין

לרבות שאר בעלי חיים:

קדוש בבכורה. כעין שור ושה

הוא דמתרבי מכעין הפרט

דחמור דדמי ליה בתלת צדין

בעלי חיים ובבכורה ונבלתו

מטמאה אבל צבי ואיל דלא דמי

ליה אלא בתרתי לא להכי כתב

שור דאם אינו ענין לו תנהו ענין

לשאינו קדוש בבכורה דדמי

מיהת בתרתי לפרטא ב"ח

ונבלתו מטמא ולעולם עופות

לא:

ה"ג. א"כ לכתוב רחמנא שור

וחמור שה למה לי לאתויי

עופות:

ואימא טהורין. דדמי לפרטא

קצת דיש טומאה בנבלתם קצת

לטמא בבית הבליעה:

אבל עופות טמאים לא. דלית

בהו טומאה כדאיתא בחולין (ד' ק:)

יכול תהא נבלת עוף טמא

מטמא בגדים אבית הבליעה

ת"ל נבלה וטרפה לא יאכל

לטמאה בה מי שאיסורו משום

בל תאכל נבילה וטריפה יצא זה

שאין איסורו משום בל תאכל

נבילה וטריפה אלא משום בל

תאכל טמא:

¹⁸⁸ על כל דבר פשע על שור על חמור על שה על שלמה על כל אבדה אשר יאמר כי הוא זה עד האלהים יבא דבר שניהם אשר ירשיעו אלהים ושלם שנים לרעהו

רפ"י

פרי מפרי. ולד מולד וגפן מחרצן למעוטי מים ומלח וכמיהין ופטירות:

גידולי קרקע. למעוטי דגים:

מכדי כתיב. בראש הפרשה כלל ופרט כי יתן איש ודרשינן ליה בפרק הזהב לענין שבעת שומרין למימר דאין נשבעין אלא על כעין הפרט שמטלטל וגופו ממוון:

ואי ס"ד האי על כל דבר פשע. דאתא לענין כפל למידרשיה בכלל ופרט אתא ולא מתרבי לכפל אלא כעין הפרט לכתבינהו להני פרטי בקרא קמא ולדרוש כל חד באפי נפשיה כדקאמרת דהא בקרא קמא נמי כפילא כתיב אלא ש"מ האי כללא דקרא בתרא ריבויא הוא ולענין כפל דרשינן כלל ופרט וקרא קמא דכתיב ביה כלל ופרט לענין שבעה הוא דאתא כדכתיב בתריה ונקרב בעל הבית וגו':

שלמה. יש לה סימנים כדאמרינן באלו מציאות (ב"מ דף כז.) מה שלמה מיוחדת שיש לה סימנים כו':

למעוטי דבר שאינו מסויים. שאין לבעלים סימן בו שפטור מכפל:

באבידה. מוצא אבידה שטוען נגנבה הימני לאחר שמצאתיה:

שנאמר על כל אבידה וגו'. ובוטוען טענת גנב מוקמינן ליה להאי קרא לקמן בשמעתין:

וְכַל הֵיכָא דְכָתֵב "כָּל" רִיבּוּיָא הוּא!?

וְהָא גַבֵּי מַעֲשֵׂר, דְּכָתִיב: "כָּל",

וְקָא דְרָשִׁינָן לִיה: בְּכָל וּפְרָט!

דִּתְנִיָא:

"וְזִנְתָהּ הַכֶּסֶף בְּכָל אֲשֶׁר תֵּאָוֶה נַפְשֶׁךָ"¹⁸⁹ (דברים יד, כו) - כָּלֵל,

"בְּבִקְרָ וּבִצְאָן וּבִיּוֹן וּבִשְׂכָר" - פְּרָט,

"וּבְכָל אֲשֶׁר תִּשְׁאַלְךָ נַפְשֶׁךָ" - חֲזֹר וְכָלֵל,

כָּלֵל וּפְרָט וּכְלָל,

אִי אַתָּה דָּו אֲלֵא כַּעֲיֵן הַפְּרָט,

מַה הַפְּרָט מִפּוֹרֵשׁ פְּרִי מִפְּרִי, וְגִידוּלֵי קֶרְקַע,

אִף כָּל פְּרִי מִפְּרִי וְגִידוּלֵי קֶרְקַע".

אָמְרִי: "בְּכָל" כָּלֵלֵא,

"כָּל" - רִיבּוּיָא הוּא.

וְאִיבְעִית אִימָא:

"כָּל" - כָּלֵלֵא הוּא,

מִיְהוּ "כָּל" דְּהִקָּא רִיבּוּיָא הוּא.

מְכַדֵּי כְּתִיב מַעֲיָקְרָא - כָּלֵל וּפְרָט וּכְלָל,

דְּכָתִיב: "כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ"¹⁹⁰ (שמות כב, ו) - כָּלֵל,

"כֶּסֶף אוֹ כְּלִיִּם" - פְּרָט,

"לְשִׂמּוֹר" - הֲדָר וּכְלָל,

וְאִי סְלִקָּא דְעֵתְךָ: הָאִי "עַל כָּל דְּבַר פְּשָׁע" (שמות כב ח), נְמִי לְכָלֵל וּפְרָט הוּא דְאַתָּא,

נְכַתוּב רַחֲמָנָא לְהַנִּי פְרָטִי גַבֵּי הָאִיךְ כָּלֵל וּפְרָט

"עַל כָּל דְּבַר פְּשָׁע" - לְמָה לִּי?

שְׁמַע מִיְנָה: רִיבּוּיָא הוּא.

הַשְׁתָּא דְאַמְרַת "כָּל" רִיבּוּיָא,

כָּל הַנִּי פְרָטִי - לְמָה לִּי?

חַד - לְמַעוּטֵי קֶרְקַע,

וְחַד - לְמַעוּטֵי עֲבָדִים,

וְחַד - לְמַעוּטֵי שְׁטָרוֹת,

"שְׁלֵמָה" - לְמַעוּטֵי דְבַר שְׂאִינוּ מְסוּיִים,

"עַל כָּל אַבְדָּה" - לְכַדְרֵי חֵיִיא בְרַ אַבָּא,

דְּאָמַר רַבִּי חֵיִיא בְרַ אַבָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

הַטּוֹעֵן טַעֲנַת גִּנְבֵי אַבְאָבִידָה, - מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי כְּפָל,

שְׁנַאֲמַר: "עַל כָּל אַבְדָּה אֲשֶׁר יֹאמַר" (שמות כב, ח).

סגב,

¹⁸⁹ וְזִנְתָהּ הַכֶּסֶף בְּכָל אֲשֶׁר תֵּאָוֶה נַפְשֶׁךָ בְּבִקְרָ וּבִצְאָן וּבִיּוֹן וּבִשְׂכָר וּבְכָל אֲשֶׁר תִּשְׁאַלְךָ נַפְשֶׁךָ וְאָכַלְתָּ שֵׁם לַפְּנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ וְשִׂמַחְתָּ אֶתָּה וּבֵיתְךָ

¹⁹⁰ כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ כֶּסֶף אוֹ כְּלִיִּם לְשִׂמּוֹר וְגִנְבֵי מִבֵּית הָאִישׁ אִם יִמְצָא הַגִּנֵּב וְשִׁלַּם שְׁנַיִם

3. סג, ב - סד, א

רפ"י

תנן התם. בהגוזל עצים: **משלם את הקרן.** דאין כפל אלא בטענת גנב: **הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם.** דכתיב (ויקרא ה) או מכל אשר ישבע עליו לשקר וגוי' וזהו אשם גזילות ואינו בא אלא על הודאת פיו דאע"פ דלא כתב בהיא פרשה הודאה כתב רחמנא באשם גזל הגר בפרשת נשא והתודו את חטאתם וגוי' וחומש נמי אינו בלא אשם: **טענת אבדה.** אבד הימנו: **בשבועה.** לאחר שנשבע לשקר כדקתני משביעך אני: **בטוען טענת גנב.** בעל הבית שטוען טענת גנב בפקדון זה כדכתיב וגונב מבית האיש וגוי' הכתוב מדבר וקאמר דאם ימצא שהוא גנב שישלם שנים: **או אינו אלא בגנב עצמו.** שבעל הבית אמת טען ונמצא הגנב שגנבו: **כשהוא אומר אם לא ימצא הגנב.** ולקמיה מוקמינן לה בטוען טענת גנב שנמצא הוא בעצמו גנב הוי אומר דהאי קרא דלעיל נמי כשנמצא בעל הבית שקרן קאמר ולקמיה פרכינן תרי קראי למה לי: **בגנב עצמו.** מגיד הכתוב שגנב משלם כפל: **או אינו אלא בטוען טענת גנב קאמר.** דאם נמצא הוא גנב משלם כפל: **ה"ג.** כשהוא אומר אם לא ימצא הגנב הרי טוען טענת גנב אמור הא מה אני מקיים כו': **אם לא ימצא כמו שאמר.** שטוען נגנבה כדכתיב וגונב מבית האיש: **אלא הוא עצמו גנבו.** ונקרב בעל הבית כלומר והוא כבר נשבע בדבר שלא שלח ידו מה כתיב אחריו על כל דבר פשע וגוי' ישלם שנים: **וממאי.** דהאי ונקרב בעל הבית לשבועה קאמר: **לשבועה.** שכיון שטוען וגונב מבית האיש ישבע שנגנבה ויפטר: **או אינו אלא לדין.** לפרעון דשומר חנם שטוען נגנבה ישלם דהאי קרא בשומר חנם כתיב כדאמרי' בהשואל (בי"מ דף צד:): **שליחות יד למטה.** בשומר שכר שבועת ה' תהיה בין שניהם אם לא שלח וגוי':

תנן התם:

"היכן פקדוני?"

אמר ליה: אבד.

משביעך אני,

ואמר: אמן,

והעדים מעידים אותו שאכלו - משלם את הקרן.

הודה על פי עצמו - משלם קרן וחומש ואשם.

היכן פקדוני?

אמר לו: נגנב.

משביעך אני,

ואמר: אמן,

והעדים מעידים אותו שגנבו - משלם תשלומי כפל.

הודה מעצמו - משלם קרן וחומש ואשם" (בבא קמא קח:).

קתני מיהא בטוען טענת גנב - ד"משלם תשלומי כפל",

אבל בטוען טענת "אבד" - לא משלם תשלומי כפל.

ואפילו טוען טענת גנב - בשבועה הוא דמשלם תשלומי כפל,

אבל שלא בשבועה - אינו משלם תשלומי כפל.

מנהגי מילי?

דתנו רבנן:

"אם ימצא הגנב"¹⁹¹ (שמות כב, ו) - בטוען טענת גנב.

הכתוב מדבר: אתה אומר בטוען טענת גנב, או אינו אלא בגנב עצמו?

בשהוא אומר: "אם לא ימצא הגנב"¹⁹² (שמות כב, ז) - בטוען טענת גנב הכתוב מדבר".

תניא אידך:

"אם ימצא הגנב" - בגנב עצמו הכתוב מדבר.

אתה אומר בגנב עצמו, או אינו אלא בטוען טענת גנב?

בשהוא אומר: "אם לא ימצא הגנב" - הרי טוען טענת גנב אמור,

הא מה אני מקיים: "אם ימצא הגנב" - בגנב עצמו הכתוב מדבר".

דכולי עלמא מיהת: "אם לא ימצא הגנב" - בטוען טענת גנב כתיב.

מאי משמע?

אמר רבא:

"אם לא ימצא" - כמה שאמר,

אלא שהוא עצמו גנבו - ישלם שנים.

ומנלן דבשבועה?

דתניא:

"ונקרב בעל הבית אל האלהים" (שמות כב, ז) - לשבועה.

אתה אומר: לשבועה, או אינו אלא לדין?

נאמר 'שליחות יד למטה'¹⁹³ (שמות כב, ח),

¹⁹¹ מי יתן איש אל דעהו כסף או כלים לשמור וגנב מבית האיש אם ימצא הגנב ישלם שנים

¹⁹² אם לא ימצא הגנב ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו במקלכת דעהו

רפ"י

שליחות יד למעלה. ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו:

למעוטי טענת אבד. אם טען נאבדה הימנו ועדים מעידים שגנבו פטור מכפל אפילו נשבע: **משלם תשלומי ארבעה וחמשה.** כגנב עצמו דנפקא ליה מגנב הגנב:

הקישא הוא. כיון דסמיכי להדדי הני קראי איתקש גנב וטוען טענת גנב להדדי מה גנב משלם תשלומי ארבעה וחמשה אם טבח ומכר אף טוען טענת גנב משלם ארבעה וחמשה ואע"ג דאיכא למיפרך מה לגנב עצמו שכן חייב כפל בלא שבועה תאמר בטוען טענת גנב שצריך שבועה אין משיבין על ההיקש כדאמרין להא מילתא בהגוזל עצים (לקמן דף קח:). ואיכא דאמרי הקישא כדמפרש התם הואיל וגנב משלם כפל וטוען טענת גנב משלם מה גנב טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה אף טוען טענת גנב טבח ומכר משלם ארבעה וחמשה ולא מילתא היא דהאי מה מצינו בנין אב הוא ולא הקישא אלא סמיכות המקראות קרי היקש והכי נמי שמעינן התם:

הניחא למ"ד חד בגנב וחד בטוען [טענת גנב] שפיר. נפקא ליה גנב מהכא אלא למ"ד כו':

מדתנא דבי חזקיה. דדריש קרא אחרינא דמשתעי בגנב עצמו אם המצא תמצא בידו הגניבה וגוי והאי דנקט דרשה ולא נקט קרא משום דמקרא לא נפקא לן בחדיא אלא בעלי חיים כדכתיב משור ועד חמור עד שה חיים ומדרשה מרבה להו תנא דבי חזקיה לכולהו:

יאמר שור וגניבה והכל בכלל. דמרבין כל כעין הפרט דבר המטלטל וגופו ממון חמור ושה למה לי ומשני אילו כן וכו' ולקמיה מפרש מאי קאמר הא לאו כלל ופרט וכלל הוא דקדריש ליה כעין הפרט:

אף כל קרב. ולא מתרבי מכעין הפרט אלא הקרב למזבח להכי כתב שה דלא תימא כל לאתויי קרב למזבח קאתי דמה יש לך להביא שקרב למזבח ולא נכתב בפירוש שה כשהוא אומר שה הרי שה אמור הא מה אני מקיים גניבה שאני דורש בכעין הפרט:

לרבות שאר דברים. כל הני: **אילו כן.** לשון תשובת שאילה הן: **אף כל קדוש בבכורה.** ולא מתרבי מדרשא אלא חמור הלכך מה היה לך להביא שלא נכתב חמור להכי כתב חמור דע"כ כלל ופרט לשאר דברים אתי:

והכל בכלל. חיים דמשמע לרבות כל בעלי חיים למה לי:

ונאמר 'שליחות יד' למעלה (שמות כב, ז), **מה להלן לשבועה, אף באן לשבועה?**

בשלמא למאן דאמר: חד בגנב, וחד בטוען טענת גנב - היינו דכתיבי תרי קראי, אלא למאן דאמר: תרוייהו בטוען טענת גנב - תרי קראי - למה לי!

אמרי: חד למעוטי טענת אבד.

ולמאן דאמר: חד בגנב, וחד בטוען טענת גנב, דלא מייתר, למעוטי טענת אבד מנא ליה?

מ'גנב' - **"הגנב"**.

ולמאן דאמר: תרוייהו בטוען טענת גנב, דמיעט ליה טוען טענת אבד, 'גנב' **"הגנב"** מאי דריש ביה?

אמר לך: מבעי ליה לכדרבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן.

דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:

הטוען טענת גנב בפקדון - משלם תשלומי כפל, טבח ומכר - משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

למאן דאמר: חד בגנב וחד בטוען טענת גנב - דהאי 'גנב' **"הגנב"** אפקיה, למעוטי טענת אבד דרבי חייא בר אבא - מנא ליה?

אמר לך: הקישא הוא ואין משיבין על הקישא.

בשלמא למאן דאמר: חד בגנב וחד בטוען טענת גנב - שפיר,

אלא למאן דאמר: תרוייהו בטוען טענת גנב, גנב עצמו מנא ליה?

וכי תימא לייתי בקל וחומר מטוען טענת גנב - דיו לבא מן הדין להיות פנדון, מה להלן בשבועה אף כאן!

נפקא ליה מדתנא דבי חזקיה,

דתנא דבי חזקיה:

"יאמר 'שור' ו'גניבה'"¹⁹⁴ (שמות כב, ג) - **והכל בכלל!**

אילו כן, הייתי אומר: מה הפרט מפורש קרב לגבי מזבח, אף כל קרב לגבי מזבח, מה יש לך להביא?

"שה",

בשהו אומר: "שה" הרי שה אמור,

הא מה אני מקיים "גניבה"?

לרבות כל דבר.

יאמר 'שור' ו'שה' ו'גניבה' והכל בכלל!

אילו כן, הייתי אומר: מה הפרט מפורש דבר הקדוש בבכורה אף כל דבר הקדוש בבכורה, מה יש לך להביא?

חמור.

בשהו אומר 'חמור' הרי חמור אמור, הא מה אני מקיים "גניבה" לרבות כל דבר.

יאמר: 'שור' ו'חמור' ו'שה' ו'גניבה' והכל בכלל!

אילו כן, הייתי אומר: מה הפרט מפורש בעלי חיים, אף כל בעלי חיים, מה יש לך להביא?

שאר בעלי חיים,

¹⁹³ שבעת ה' תהיה בין שניהם אם לא שלח ידו במלאכת רעהו ולקח בעליו ולא ישלם
¹⁹⁴ אם המצא תמצא בידו הגנבה משור עד חמור עד שה חיים שנים ושולם

בְּשֵׁהוּא אֹמֵר "תַּיִם" הָרִי תַיִם אָמֹר,
הָא מָה אֲנִי מְקַיֵּים?
"אֲנִיבָה" - לְרַבּוֹת כָּל דְּבָר."

4. סד, א - סה, א

רפ"י

מי כתיב שור. ברישא והדר גניבה דהוה ליה פרט וכלל דנימא הכל בכלל דנעשה כלל מוסיף על הפרט גניבה ושור כתיב דהוה ליה כלל ופרט ושור אין מידי אחרינא לא:

וכי תימא אילו נאמר קאמר. אילו נאמר שור ברישא והדר גניבה לא היה צריך לכתוב יותר ולמה לא נכתב כן:

אילו נאמר שור וגניבה. בתמיהא הא ודאי ה"ל פרט וכלל ושפיר קשיא לי ומאי אילו כן קמהדר ליה:

אלא מדכתיב קאמרי. בתמי' גניבה ושור הא הוה ליה כלל ופרט ומאי הכל בכלל דקא קשי' לי ומאי מה הפרט מפורש דמהדר ליה הא כלל ופרט לא מרבי מידי:

אחיים סמיך. גניבה דה"ל כללא קמא סמיך ליה אחיים דהוי כללא בתרא ודריש בכלל ופרט וכלל וסיפא דקתני ויאמר גניבה שור ושה וחמור והכל בכלל הואיל ואחיים סמיך ליה מאי קשיא לי הא טפי לא כתיב אם המצא תמצא קשיא ליה כדאמר במסקנא ומיהו אפסקיה גמרא למילתיה דרבא בפרכי אחריתי ולא שבק לאסוקיה למילתיה:

והא לא דמי כללא בתרא. דלא כייל אלא בעלי חיים לכללא קמא דמשמע כל דבר:

הא תנא דבי רבי ישמעאל. בשילהי אלו טריפוי:

והכי קא קשיא ליה. לתנא דבי חזקיה בסיפא דמילתא:

אם המצא תמצא. דמשמע ריבויי למה לי והשת' קא מפרש לה רבא לכולא מתנני:

הכל בכלל. דמתרבי כל כעין הפרט דבר המטלטל וגופו ממון:

הא מה אני מקיים גניבה. דדרשינן בכלל ופרט לרבות כל דבר:

יאמר גניבה ושור ושה וחמור וחיים והכל בכלל. אם המצא תמצא ל"ל ומשני אילו כן הייתי אומר אף כל ב"ח להכי איצטריך אם המצא תמצא למימר דלאו מגניבה וחיים דרשינהו לכלל אלא מאם המצא תמצא ושדינהו לכלל הני פרטי בינייהו כדמפרש לקמן: הדר פריך תנא דבי חזקיה מה יש לך להביא שאר ב"ח כשהוא אומר חיים הרי בעלי חיים אמור. כלומר מקרא בהדיא נפקי ולאו מכלל ופרט הלכך מה אני מקיים כלל ופרט לרבות כל דבר ואכתי המצא תמצא למה לי והכי מסקנא דתנא דבי חזקיה:

אמר מר:

"יאמר שור" ו"גניבה".

מי פתיב: **"שור" ו"גניבה"?**

"גניבה" ו"שור" הוא דכתיב!

וכי תימא: **"אילו נאמר" קאמר, אילו נאמר "שור" ו"גניבה" - ומי מצית אמרת: מה הפרט מפורש?!**

הוה **"שור" - פרט,**

ו"גניבה" - כלל,

פרט וכלל,

נעשה כלל מוסיף על הפרט,

ואיתרבו להו כל מילי!

אלא מדכתיב קאמרי, "גניבה" "שור".

מי מצית אמרת: "הכל בכלל", או "מה הפרט מפורש"?

הוה ליה **"גניבה" - כלל ו"שור" - פרט,**

כלל ופרט: אין בכלל אלא מה שבפרט,

שור - אין,

מידי אחרינא - לא!

אמר רבא:

תנא: א"חיים" קא סמיך ליה וכלל ופרט וכלל קאמר ליה.

והא לא דמי כללא בתרא לכללא קמא!

הא תנא דבי רבי ישמעאל הוא,

דכהאי גוונא דריש כללי ופרטי.

והכי קא קשיא ליה:

"אם המצא תמצא" - למה לי?

יאמר: **"שור" ו"גניבה" ו"חיים", והכל בכלל.**

אילו כן, הייתי אומר: מה הפרט מפורש: דבר הקרב לגבי מזבח, אף כל הקרב לגבי מזבח, מה יש להביא שוה,

כשהוא אומר **"שה" הרי שוה אמור, הא מה אני מקיים "גניבה"?**

לרבות כל דבר.

יאמר **"גניבה" ו"שור" ו"שה" ו"חיים", והכל בכלל!**

אילו כן, הייתי אומר:

מה הפרט מפורש דבר הקדוש בבכורה,

אף כל דבר הקדוש בבכורה,

מה יש לך להביא?

חמור,

כשהוא אומר **"חמור" הרי חמור אמור,**

הא מה אני מקיים **"גניבה"?**

לרבות כל דבר.

יאמר: **"גניבה" ו"שור" ו"שה" ו"חמור" ו"חיים", והכל בכלל!**

אילו כן, הייתי אומר: מה הפרט מפורש בעלי חיים אף כל בעלי חיים,

מה יש לך להביא?

שאר בעלי חיים,

כשהוא אומר: **"חיים" הרי חיים אמור,**

הא מה אני מקיים **"גניבה"?**

לרבות כל דבר.

"אם המצא תמצא" למה לי?

סדב, אי הכי, שפיר קשיא ליה!

משום דאית ליה פירקא.

לרבות כל דבר מהיכא קמייתי ליה?

מכלל בתרא,

כלל גופיה **"חיים"** כתיב ביה!

כלל ופרט וכלל מאי קא מהני ליה?

אי לאתווי כל דבר - הא **"חיים"** כתיב, בעלי חיים - אין, מידי אחרניא - לא! משום הכא איצטריך **"אם המצא"**.

אמרי: והא שני כללות דסמיכי אהדדי נינהו!

אמר רבינא:

כדאמרי במערבא: כל מקום שאתה מוצא שני כללות הסמוכים זה לזה הטל פרט ביניהם, ודונם בכלל ופרט.

שדי **"שור"** בין **"המצא"** ל**"תמצא"**,

לאתווי מאי?

אי לאתווי בעלי חיים מ**"חיים"** נפקא!

אלא לאתווי דבר שאין בעלי חיים,

ודרוש הכי: מה הפרט מפורש - דבר המטלטל וגופו ממון,

אף כל דבר המטלטל וגופו ממון.

ותו: שדי **"חמוד"** בין **"המצא"** ל**"תמצא"**,

לאתווי מאי?

אי לאתווי דבר שאין בעלי חיים - מ**"שור"** נפקא!

אלא לאתווי דבר מסויים.

אי הכי, **"שה"** למה לי?

אלא, ריבה ומיעט וריבה הוא, כדתנא דבי רבי ישמעאל.

דתנא דבי רבי ישמעאל:

"במים" **"במים"**¹⁹⁵ (ויקרא יא, ט) - שתי פעמים.

אין זה כלל ופרט,

אלא ריבה ומיעט וריבה, ריבה הפל.

מאי רבי?

רבי כל מילי?

אי הכי, כל הני פרטי למה לי?

חד - למעוטי קרקע,

וחד - למעוטי עבדים,

וחד - למעוטי שטרות

"גניבה" ו**"חיים"**, לכדרב דאמר: אחייה לקרן כעין שגנב,

רפ"י

אי הכי שפיר קא קשיא ליה. ומאי תשובה יש בדבר: הי"ג לרבות כל דבר מהיכא מייתי לה מכלל בתרא כללא גופא חיים כתיב ביה. כלומר איצטריך אם המצא תמצא דאי מגניבה וחיים דרשת לכלל איכא למיפרך שאר דברים מהיכא מייתי להו מכללא בתרא אף כל כללא גופיה חיים כתיב ביה דכל היכא דדרשינן כלל ופרט וכלל אף כל מכללא בתרא מידרש דכללא קמא למעוטי הוא דאתי דבלאו איהו הוי פרט וכלל דאיתרבו כל מילי ומהני כללא קמא למעוטי מאי דלא דמי ליה לפרטא וכללא בתרא לרבווי אתי דאי לאו איהו הי"ל כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט הלכך לא דרשינן מיניה אלא בעלי חיים ובטיל ליה כלל ופרט דאע"ג דדרש תנא דבי ר' ישמעאל בעלמא כללא דלא דמי (ליה פרטא) הני מילי לרבווי מידי דהוי בכללא בתרא:

להכי איצטריך אם המצא תמצא. למידרש כללי מיניה כדמפרש ואזיל:

והא תרי כללי דסמיכי נינהו. המצא תמצא והיכי מצי למדרש מיניהו כלל ופרט וכלל: **הטל פרט**. הכתוב בצידן ביניהן:

אלא לאתווי דבר המסויים. אין אבל דבר שאינו מסויים לא ומריבויה דרשינן לה ולא ממשמעותא דיש בהמות הרבה שאין בהן סימן דאי ממשמעותא דקרא נפקא תיפוק מכעין הפרט דשור:

ה"ג דתנא דבי ר' ישמעאל במים במים ב' פעמים. ולא גרס כל מקום שנאמר במים במים תאכלו כל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים הואיל וכללים סמוכים הם והפרט אינו ביניהן אלא אחריהם כתיב בימים ובנחלים דמשמע דימים ונחלים הוא דבעינן סנפיר וקשקשת אבל שיחין ומערות לא אין זה נדרש בכלל ופרט דלא ליתרבי אלא כעין הפרט אלא בריבה ומיעט וריבה ואתרבי כל מילי אלא דמיעוט מהני למעוטי פורתא חדא מילתא ותו לא:

חד למעוטי קרקע כו'. ועד השתא לא מצי לתרוצי הכי דכי הוה דיינינן להו בכלל ופרט לא הוה מתרבי כעין הפרט אלא דבר המטלטל וגופו ממון וממילא הוי ממעטי כל הני:

אחייה לקרן כעין שגנב. לקמן היא בשמעתין דאם גנב בהמה והוכחשה או הוזלה משלם כשעת הגניבה דכתיב חיים החייה לקרן של גניבה שיהא שלם:

¹⁹⁵ את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אתם תאכלו

רס"י

מ"ט דרב. לקמיה היא בהאי פירקא:
אם המצא בעדים. אם תחלה תמצא בעדים תמצא הכפל שהוא קנס בדיינין:
פרט למרשיע את עצמו. אע"פ שבאו עדים אחרי כן אין משלם כפל:
ההוא מיבעי לי' למודה בקנס דפטור. אם לא באו עדים אחרי כן ואייתר ליה אם המצא תמצא לפטור אפילו באו עדים דאי לא כתיב אלא חד קרא הוה מוקמינן ליה בלא באו עדים:
כל הני פרטי למה לי. אי למעוטי קרקעות ועבדים ושטרות כדאמרן הא אימעטו להו להנך מהנך פרטי דכתיבי בעל כל דבר פשע:
שנתחדש בה. אם המצא בעדים תמצא בדיינין פרט למודה בקנס:
ואימא גנב עצמו. לא ישלם כפל עד שישבע לשקר הואיל ומקראי דלעיל נפקא לן גנב עצמו:

ולמאן דאמר: חד בגנב, וחד בטוען טענת גנב, וגנב עצמו נפקא ליה מ"אם ימצא הגנב" - האי "אם המצא תמצא" מאי דריש ביה?

מבעי ליה לכדרבא בר אהילאי, דאמר רבא בר אהילאי: מאי טעמא דרב, דאמר: "מודה בקנס - פטור"? דכתיב: "אם המצא תמצא" (שמות כב, ג), "אם המצא" - בעדים, "תמצא" - בדיינים, פרט למרשיע את עצמו.

ולמאן דאמר תרווייהו בטוען טענת גנב, דהאי "אם המצא תמצא" מפיק ליה לגנב עצמו, מרשיע עצמו מנלן?

מ"אשר ירשיען אלהים"¹⁹⁶ (שמות כב, ח), ולא המרשיע את עצמו.

ולמאן דאמר: חד - בגנב, וחד - בטוען טענת גנב, דאייתי ליה מ"המצא תמצא" למרשיע את עצמו, האי "אשר ירשיען" מאי דריש ביה?

אמר לך: ההוא מיבעי ליה למודה בקנס דפטור.

ומאן דאמר תרווייהו בטוען טענת גנב, קסבר: מודה בקנס ואחר כך באו עדים חייב.

ולמאן דאמר: חד - בגנב, וחד - בטוען טענת גנב, דנפקא ליה גנב מהתם, בשלקא "אם המצא תמצא" לכדרבא בר אהילאי, אבל כל הני פרטי למה לי?

כדתנא דבי רבי ישמעאל, דתנא דבי רבי ישמעאל: "כל פרשה שנאמרה ונשנית, לא נשנית אלא לדבר שנתחדש בה".

ואימא: גנב עצמו בשבועה!

לא סלקא דעתך, דתניא:

"דבי יעקב אומר:

"שנים ישלם"¹⁹⁷ (שמות כב, ח) **שלא בשבועה.** אתה אומר שלא בשבועה, או אינו אלא בשבועה? אמרת לא כן היה."

מאי "לא כן היה"?

אמר אביי:

לא לכתוב רחמנא "שנים ישלם" בגנב, וליתי בקל וחומר מטוען טענת גנב.

¹⁹⁶ מלאתה ודמעך לא תאחר בכור בניה תתן לי

¹⁹⁷ על כל דבר פשע על שוה על חמור על שוה על שלמה על כל אבדה אשר יאמר מי הוא זה עד האלהים יבא דבר שניהם אשר ירשיען אלהים ושלם שנים לדעהו

ומה טוען טענת גנב דבקהיתרא אתא לידיה, אמר קרא לישלם תרי,
 גנב עצמו דבאיסורא אתא לידיה - לא כל שקן?!
 אלא "שנים ישלם" דכתב רחמנא בגנב עצמו למה לי? דאפילו שלא בשבועה.

והאי "אם המצא" להכי הוא דאתא?! הא מיבעי ליה לכדתניא:
 "ידו"¹⁹⁸ (שמות כב, ח),

סהא אין לי אלא ידו - גגו, חצירו, קרפיפו מנין?
 תלמוד לומר: "אם המצא תמצא" (שמות כב, ג) מכל מקום!

אם כן, לימא קרא או 'המצא המצא' או 'תמצא תמצא', מדשני קרא שמע מינה: תרתיה.

¹⁹⁸ על כל דבר פשע על שור על חמור על שוה על שלמה על כל אבדה אשר יאמר כי הוא זה עד האלהים יבא דבר שניהם אשר ירשיעו אלהים ושלם שנים לרעהו

5. סה, א-ב

רס"י

כחושה והשמינה כו'. הגנב פטמה וקשיא לרב דאמר תשלומי ד' והי כשעת העמדה בדין וקס"ד בין שבחה בין הכחישה הגנב בידיים:

ומשני משום דא"ל כו'. אבל שבחה בדמים שהוקרו בהמות בשוק או שנתפטמה מאליה משלם כפל כי השתא:

והכחישה. הגנב הכחישה בידיים בטורח מלאכה או במקל:

מה לי קטלה פלגא. הלכך מההיא שעתא דאכחשה אתחלה לה טביחה:

ולבסוף שויא ד'. בשעה שאבדה מן העולם:

תברה. בידיים או שתייה משלם ד' ובהמפקיד (ב"מ דף מג.) מפרש טעמא דכל כמה דאיתיה בעינא ברשותא דמרה קיימא דהא בעי לאהדורה הלכך ברשותא דמרה הוקרה וההיא שעתא דתברה ושתייה הוא דקא גזיל לה אבל איתבר ממילא אמאי מחייבת ליה אההיא שעתא דגזלה וההיא שעתא זוזא הוא דשוויא וגבי טביחה ומכירה הוי כי תברה או שתייה:

משלם קרן וחומש ואשם. משום שבועה ואין כאן כפל דמודה בקנס פטור:

ואם משבאו עדים. ונתחייב בכפל הודה:

משלם כפל ואשם וחומש עולה לו בתוך הכפל. שהרי חומש לבעלים הוא והוא שקל ועייכ הא דר' יעקב בששון כאחד החומש והכפל קמייירי דאי הוה כפילא טפי מחומשא לאו חומשא הוי ולא מיפטר ליה עד דמשלם חומש דחומש כפרה דשבועה הוא:

וחכ"א ממון המשתלם בראש. שאינו משלם אלא קרן והשיב את אשמו היינו קרן שהוא אשם וחוטא עליו ובקרא אחרנא כתיב התם ואת אשמו יביא לה' וגו':

ושאינו משתלם בראש. כי הכא דאיכא כפל לא שייך בה דין חומש כלל ואפי' לא שוין חומשא וכפילא פטור ור"ש אשם קאתי לאסופי לפטורא:

גופא

"אמר רב:

קרן כעין שגנב,

ותשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה - כשעת העמדה בדין".

מאי טעמא דרב?

אמר קרא: **"גניבה"** ו"חיים" (שמות כב, ח), אמאי קאמר רחמנא **"חיים"** בגניבה? אחייה לקרן כעין שגנב.

אמר רב ישות:

אמינא: כי ניים ושכיב רב אמר להא שמעתא.

דתניא:

"כחושה, והשמינה - משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה כעין שגנב!"

אמרי: משום דאמר ליה: אנא פטימנא ואת שקלת?!

תא שמע:

"שמינה והכחישה - משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה כעין שגנב!"

התם נמי, משום דאמרינן ליה: מה לי קטלה כולה, מה לי קטלה פלגא, כי קאמר רב ביוקרא זוזלא, הוא דקאמר.

היכי דמי?

אילימא: דמעיקרא שויא זוזא ולבסוף שויא ארבעה זוזי - קרן כעין שגנב.

לימא פליגא רב אדרבה?

דאמר רבה:

האי מאן דגזל חביתא דחמרא מחבריה, מעיקרא שויא זוזא ולבסוף שויא ארבעה זוזי, תברה או שתייה - משלם ארבע.

איתבר ממילא - משלם זוזא.

אמרי:

כי קאמר רב: כגון דמעיקרא שויא ארבע ולבסוף שויא זוזא - קרן כעין שגנב, ותשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה - כשעת העמדה בדין.

תני רבי תנינא לסייעיה לרב:

"בעל הבית שטעון טענת גנב בפקדון, ונשבע והודה, ובאו עדים,

אם עד שלא באו עדים הודה - משלם קרן וחומש ואשם,

ואם משבאו עדים הודה - משלם תשלומי כפל ואשם, וחומשו עולה לו בכפילו,

דברי רבי יעקב.

וחכמים אומרים:

"בראשו וחמשייתו"¹⁹⁹ (ויקרא ה, כד),

ממון המשתלם בראש, מוסיף חומש,

ממון שאין משתלם בראש - אין מוסיף חומש.

רבי שמעון בן יוחאי אומר:

אין חומש ואשם משתלם במקום שיש כפל".

קתני מיהת: "חומשו עולה לו בכפילו, דברי רבי יעקב".

היכי דמי?

סה,ב

¹⁹⁹ או מכל אשר ישבע עליו לשיקר ושלם אתו בראשו וחמשייתו יסף עליו לאשר הוא לו יתנו ביום אשמתו

רפ"י

כפילא ד' וחומשא זוזא. וכיון דאינון שוין לא חומש מקרי ולא סליק ליה:
 דכפילא זוזא וחומשא זוזא. דחומש בטר קרנא שיימינן וקרן משלם כעין שגגב נמצא קרן ד' וחומשו מוסיף עליו מבחוץ זוזא וכפילא זוזא וכפל כשעת העמדה בדין והיינו כרב דאי לאו קרן כעין שגגב לא הוי זוזא חומש ואי כפל כעין שגגב הוי ד' אלא ש"מ כרב:

אילימא דמעיקרא שוין ארבעה ולבסוף שוין ארבעה - "חומשו עולה לו בכפילו"!?
 כפילא ארבעה, וחומשא זוזא!
 אלא לאו דמעיקרא שוין ארבעה, ולבסוף שוין זוזא,
 דכפילא זוזא וחומשיה זוזא,
 אלמא: קרן כעין שגגב, תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה כשעת העמדה בדין!

אמר רבא:

לעולם דמעיקרא שוין ארבעה והשתא נמי שוין ארבעה,
 ודקא קשיא: כפילא ארבעה וחומשיה זוזא!
 הכא במאי עסקינן:
 כגון שגגב וחדר ונשבב ארבע פעמים והודה,
 והתורה אמרה "וחמשתיו"²⁰⁰ (ויקרא ה, כד) - התורה ריבתה חמשישיות הרבה בקרן אחת.

רש"י

ורבנן אמרי לך. אי לערביניהו קבעי לא ליכתוב לא וי"ו ולא את:
לאפסוקי בין ממון גבוה. אשם:
לממון הדיוט. חומש דלאו אורח ארעא לערוביניהו להדיא:

6. סה, ב

אמר מר:

"וְחִכְמִים אוֹמְרִים:

"בְּרֵאשׁוֹ וְחִמְשֵׁיתוֹ"²⁰¹ (במדבר ה, ז) -

מִמֶּנּוּ הַמְשַׁתְּלִים בְּרֵאשׁ - מוֹסִיף חוֹמֶשׁ,

מִמֶּנּוּ שְׂאִיִּן מְשַׁתְּלִים בְּרֵאשׁ - אֵין מוֹסִיף חוֹמֶשׁ.

אֲבָל אֲשֶׁם - מֵיִיתִי.

מאי שְׂנָא חוֹמֶשׁ דְּלֹא מְשַׁלֵּם, דְּכָתִיב: **"בְּרֵאשׁוֹ וְחִמְשֵׁיתוֹ"**,

אֲשֶׁם נְמִי לֹא מְשַׁלֵּם, דְּהָא כְּתִיב: **"בְּרֵאשׁוֹ וְחִמְשֵׁיתוֹ... וְאֵת אֲשֶׁמוֹ"**²⁰² (ויקרא ה, כד-כה)!

אמרי לך רבנן: **"אֵת"** פסקיה קרא.

ורבי שמעון בן יוחאי?

"וְאֵת" ערביה קרא.

ורבנן?

אמרי לך: לא ליכתוב רחמנא לא וי"ו ולא "אֵת".

ורבי שמעון בן יוחאי?

אמר לך: **"אֵת"** לא סגיא דלא פתב לאפסוקי בין ממון גבוה לממון הדיוט, הלכך אֵתא וי"ו ערביה קרא.

²⁰¹ או מכל אשר ישבע עליו לשקר ושלם אתו בראשו וחמשתיו יסף עליו לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו

²⁰² מד או מכל אשר ישבע עליו לשקר ושלם אתו בראשו וחמשתיו יסף עליו לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו. מה ואת אשמו יביא לה' איל תמים מן הצאן בערקה לאשם אל הכהן:

7. סה, ב

רס"י

נעשה שינוי בידו וקנאו. בשינוי
 להא מילתא דאם טבח ומכר
 שלו הוא טובח וכו' ופטור מד'
 וה' אבל קרן וכפל משלם קרן כי
 השתא וכפל כעין שגנב או
 כשעת העמדה בדין:
כעין שגנב. לקמן אותבינן לרב
 מהא דאמר תשלומי כפל ד' וה'
 כשעת העמדה בדין ולרבה
 דאמר תברה או שתייה משלם
 ד' [כדהשתא] ליכא לאותובי
 דיכול לשנויי דהך מתניתא כפל
 ד' וה' דוקא נקט אבל קרן היכא
 דאשכח כי השתא משלם:
תורא גנבי מינד. בתמיה:
ונקנינהו בשינוי השם. נהי
 דשבח דגופיה לא הוי שינוי
 דממילא קשבח ואזל ומיהו
 בשמא ודאי אישתני:
מ"מ קשיא. לר' אילעא:
שינוי במקומו עומד. אע"ג
 דאישתני לא נפיק מרשות
 בעלים:

אמר רבי אילעא:

גנב טלה ונעשה איל,

עגל ונעשה שור

נעשה שינוי בידו וקנאו.

טבח ומכר - שלו הוא טובח, שלו הוא מוכר.

איתיביה רבי חנינא לרבי אילעא:

"גנב טלה ונעשה איל,

עגל ונעשה שור

משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה כעין שגנב."

ואי סלקא דעתך קנייה בשינוי אמאי משלם "כעין שגנב"?

"שלו הוא טובח, שלו הוא מוכר!"

אמר ליה: ואלא מאי שינוי לא קני - אמאי משלם כעין שגנב?

לשלם כי השתא!

אמר ליה: כי השתא היינו טעמא דלא משלם, משום דאמר ליה: תורא גנבי ממה, דיכרא גנבי ממה?!

אמר ליה:

רחמנא ניצלן מהאי דעתא!

אמר ליה:

אדרבה, רחמנא ניצלן מדעתא דידך.

מתקיף לה רבי זירא:

וניקנינהו בשינוי השם!

אמר רבא:

שור בן יומו - קרוי שור,

איל בן יומו - קרוי איל.

"שור בן יומו קרוי שור".

דכתיב: "שור או כשב או עז מי יולד" ²⁰³ (ויקרא כב, כז),

"איל בן יומו - קרוי איל".

דכתיב: "ואילי צאנף לא אכלתי" ²⁰⁴ (בראשית לא, לח),

אילים הוא דלא אכל, כבשים אכל!?

אלא לאו שמע מינה: איל בן יומו - קרוי איל.

מכל מקום קשיא!

אמר רב ששת:

הא מני? בית שמאי היא,

דאמרי: שינוי במקומו עומדת, ולא קני.

דתנא:

"נתן לה, באתננה חיסיון ועשאן סולת."

²⁰³ שור או כשב או עז מי יולד והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה

²⁰⁴ זה עשירים שנה אנכי עמך רחליה ועזיה לא שפלו ואילי צאנף לא אכלתי

רפ"י

תני חדא אסור. לקרבן :
עד כאן לא פליגי. ר' אילעא ור' חנינא :
אבל לענין שלומי. כגון כפל לר' אילעא ור' וה' לר' חנינא אי"נ ביוקרא וזולא בלא שינוי דכולי עלמא כדמעיקרא משלם דקתני כעין שגגב :
לימא תיהוי תיובתא דרב. דאמר לעיל כשעת העמדה בדין כשהזלה וכ"ש כשהוקרה דהתם אפי" קרן מחייב ליה רב כי השתא דהא כרבה ס"ל דאמר תברה או שתייה משלם ד' :
טלאים כדמעיקרא. כלומר בא לשלם טלאים כדמעיקרא סגי דטלה גגב וטלה משלם :

זיתים ועשאן שמו
ענבים ועשאן יו".
תני חדא: "אסור".
ותני חדא: "מוותר".

ואמר רב יוסף:
תני גוריון דמאספוק:
"בית שמאי אוסרין,
ובית הלל מתירין".

מאי טעמא דבית שמאי?

דקתיב:
"גם"²⁰⁵ (דברים כג, יט) - לרבות שינוייהם.

ובית הלל?

"הם" - ולא שינוייהם.

ובית שמאי?

סו,א ההוא **"הם"** - ולא ולדותיהם הוא דאתא.

ובית הלל?

תרתיה שמעית מינה:
"הם" - ולא שינוייהם,
"הם" - ולא ולדותיהם.

ובית הלל, הקתיב **"גם"!**

"גם" לבית הלל קשיא.

עד כאן לא פליגי אלא:
 דמר סבר: שינוי קונה,
 ומר סבר: אין שינוי קונה,
 אבל לענין שלומי - כולי עלמא כדמעיקרא משלם,
 דקתני: **"משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה בעין שגגב"**.

לימא תיהוי תיובתא דרב,
 דאמר רב:
 קרן - כעין שגגב משלם,
 תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה - כשעת העמדה בדין!

אמר רבא:
 טלאים - כדמעיקרא,
 דמים - כשל עכשיו.

²⁰⁵ לא תביא אתנו וזנה ומחיר קלב בית ה' אלהיך לכל נדר פי תועבת ה' אלהיך גם שניהם

8. סו, א - סז, א

רפ"י

שינוי קונה. היכא דשני להו בידים פשיטא ליה דמדאורייתא ודאי קנה וכי מהדר לא בעי לאהדרינהו בעינייהו אלא דמים משלם כגון צמר ועשאו בגדים דהא כתיבא בהדיא ותנינא כו' אבל יאוש מספקא ליה הא דאמור רבנן קני אי דאורייתא אי דרבנן:

לא הספיק ליתנו לו. לראשית הגז לכהן:

עד שצבעו פטור. מראשית הגז דקנייה בשינוי ואפילו דמים לא משלם דאין כהן יכול להזמינו בדין דיכול לומר לאחר אתננו אבל קודם שצבעו מי שחטפו זכה בו:

יאוש. שנתיאשו הבעלים אמור רבנן דנקני ודיו אם משלם דמיו:

מוצא אבדה לאו כיון דמייאש ליה מרה. מקמי דתיתי לידיה קני לה אם נתיאשו בעלים קודם שמצאה זה קנה דתניא באלו מצואות (ב"מ דף כב:): מנין לאבידה ששטפה נהר הואיל ונתיאשו הבעלים שהיא מותרת תייל אשר תאבד ממנו שאבודה ממנו ומצויה לשאר בני אדם יצתה זו אלמא קני והכא בגזילה דאתי לידיה מקמי יאוש והדר אייאוש סגי ליה בדמים:

משום תקנת השבים. שלא יהא צריך לחזר ולטרוח אחר הגזילה עצמה:

אינו קונה. והיא עצמה ישלם: **אומר לו.** לנגזל:

הרי שלך לפניך. בעין כמות שהוא דהיזק שאינו ניכר הוא: **קרבנו.** אם עולה קרבנו (ויקרא א):

ולא הגזול. דגזול לאו לרצון אתי קס"ד דגזול בהמת חולין ואייתי הי"ד אי נימא כו':

אמר רבה:

שינוי קונה - כתיבא ותנינא.

"כתיבא":

"והשיב את הגזלה אשר גזל" ²⁰⁶ (ויקרא ה, כג).

מה תלמוד לומר: **"אשר גזל"**?

אם כעין שגזל - יחזיר,

ואם לאו - דמים בעלמא בעי שלומי.

"תנינא":

"הגזול עצים ועשאו בלים,

צמר ועשאו בגדים - משלם בשעת הגזילה" (בבא קמא צג:).

אי נמי,

"לא הספיק ליתנו לו, עד שצבעו - פטור" (חולין קלה:).

אלמא: שינוי קונה.

יאוש - אמרי רבנן דניקני,

מיהו לא ידעינן: אי דאורייתא אי דרבנן.

"אי דאורייתא" - מידי דהוה אמוצא אבידה,

מוצא אבידה לאו כיון דמייאש מרה מינה מקמי דתיתי לידיה קני ליה,

האי נמי, כיון דמייאש מרה קני ליה,

אלמא: קני.

או דלמא:

לא דמיה לאבידה,

אבידה - הוא דכי אתאי לידיה בהתיקרא אתיא לידיה,

אבל האי - כיון דבאיסורא אתאי לידיה, מדרבנן הוא, דאמור רבנן ניקני מפני תקנת השבים.

ורב יוסף אמר:

יאוש אינו קונה,

ואפילו מדרבנן.

איתיביה רב יוסף לרבה:

גזל חמץ ועבר עליו הפסח,

אומר לו: "הרי שלך לפניך".

והאי - כיון דמטא עידן איסורא ודאי מייאש,

ואי סלקא דעתך: יאוש קנה - אמאי אומר לו: "הרי שלך לפניך"? דמי מעליא בעי שלומי ליה!

אמר ליה:

כי קאמינא אנא: זה מתייאש, וזה רוצה לקנות.

האי - זה מתייאש, וזה אינו רוצה לקנות.

איתיביה אביי לרבה:

"קרבונו" ²⁰⁷ (ויקרא א, ג) - ולא הגזול.

היכי דמי?

²⁰⁶ וזהו כי יחטא ואשם והשיב את הגזלה אשר גזל או את העשק אשר עשק או את הפקדון אשר הפקד אתו או את האבדה אשר מצא
²⁰⁷ אם עלה קרבנו מן הבקר וקר תמים וקרבונו אל פתח אהל מועד וקריב אתו לרצונו לפני ה'

רס"י

וּלְיַטְעֵמִיךָ. דס"ד דגזל חולין ואקדשינהו:

הא דתניא. גבי זב:

משכבו. איש אשר יגע במשכבו (שם טו) גזירת הכתוב להוציא את המשכב הגזול שאינו נעשה אב הטומאה לטמא אדם:

מי איכא למ"ד. חד מהני אמוראי שינוי לא קני הא ביאוש הוא דפליגי:

דגזל קרבן דחבריה. שהקדיש חבירו ולעולם לפני יאוש ואיצטריך לאשמועינן דאינו עולה לרצון כלל ואפי' לבעלים הראשונים ואע"ג דלא הוה יאוש. ל"א דגזל קרבן דחבריה הלכך אפי' לאחר יאוש לא קנייה דקרבן אינו גזול דכל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתיה:

מחשבה מטמאתן. בעל הבית אינו עשוי למוכרן ועושה מהן מטות ודולבקאות וקטבלאות ומשחשב עליהן לדבר שראוי לו בלא חסרון מלאכה מקבלין טומאה מיד:

ושל עבדן. העשוי למכור אין מחשבתו מטמאתו דעביד דממליך ומזבין והלוקח יעשה מהם מנעלים ועדיין לא נגמרה מלאכתן לכך:

של גנב מחשבתו מטמאתם. דקננהו ביאוש דקסבר סתם גניבה יאוש בעלים היא דלא ידע למאן לתבעו:

ושל גזלן אין מחשבה מטמאתן. ואע"פ שחישב עליהן לדבר שאין בו חסרון מלאכה כגון לכיסוי חבילות סוסים ופרדים כמו שעושין מעורות דובין מ"ט דסתם גזילות ליכא יאוש דכיון דידע מאן שקליה אזיל ותבע ליה לדינא:

חילוף הדברים. סתם גזילה איכא יאוש דכיון דלעיניה גזלה מיניה איניש אלמא הוא אבל סתם גניבה ליכא יאוש דסבר משכחנא ליה לגנב:

שקצען. דרומי"ר בלעז דאיכא תרתי שינוי מעשה ויאוש ולעולם יאוש גרידא לא קני:

והלא עיצבא שני כאן. שחשב עליהן לעיצבא דולבקי שאוכלין עליו וכעין שולחן הוא:

ועיצבא אינה צריכה קיצוע. דבלאו קיצוע נמי מטמאה דהא חזיא למילתיה שהקיצוע אינו עשוי אלא לייפות ומנא תימרא דבעיצבא קעסיק דתנן גבי דההיא במס' כלים כל מקום שאין חסרון מלאכה כו':

חוץ מן העיצבא. שאע"פ שמחסר קיצוע מחשבה מטמאתה:

אברזין. הוא עיצבא בלשון ארמי אבל יאוש גרידא לא קני:

אילימא לפני יאוש למה לי קרא? פשיטא!

אלא לאו לאחר יאוש, ששמע מינה: יאוש לא קני!

אמר ליה רבא:

ולייטעמיה,

הא דתניא:

"משכבו" ²⁰⁸ (ויקרא טו, ה) - ולא הגזול!"

היכי דמי?

אילימא גזל עמרא ועבדיה משכב,

מי איכא למאן דאמר שינוי מעשה לא קני?

אלא מאי אית לך למימר? דגזל משכב דחבריה, הכי נמי דגזל קרבן דחבריה.

איתביה אביי לרב יוסף:

"עורות של בעל הבית - מחשבה מטמאתן,

ושל עבדן - אין מחשבה מטמאתן.

של גנב - מחשבה מטמאתן,

של גזלן - אין מחשבה מטמאתן.

רבי שמעון אומר:

חילוף הדברים,

של גזלן - מחשבה מטמאתן,

ושל גנב - אין מחשבה מטמאתן,

לפי שלא נתיאשו הבעלים."

ושמע מינה: יאוש קנה!

אמר ליה:

הכא במאי עסקינן:

כגון שקיצעו.

מתקיף לה רבה בר רב חנן:

והלא עיצבא שנו כאן,

ועיצבא אין צריכה קיצוע!

דתנן:

"כל מקום שאין חסרון מלאכה - מחשבה מטמאתו,

יש חסרון מלאכה - אין מחשבה מטמאתו,

חוץ מן העיצבא" (כלים כו, ז)!

אלא אמר רבא:

האי מילתא קשי בה רבה לרב יוסף:

עשרין ותרתין שנין, ולא איפרקה,

עד דיתיב רב יוסף ברישא ופרקה: שינוי השם כשינוי מעשה דמי.

שינוי מעשה מאי טעמא?

התם מעיקרא עצים, השתא כלים,

שינוי השם נמי, מעיקרא קרו ליה 'משכא' והשתא 'אברזין'.

והרי מריש דאיכא שינוי השם, דמעיקרא 'כשורא' והשתא 'טללא', ותנן:

"על המריש הגזול שבנאו בבירה שנוטל דמיו, מפני תקנת השבים" (גיטין נה.).

טעמא **"מפני תקנת השבים"**,

הא לאו הכי - הדר בעיניה!

אמר רב יוסף:

מריש - שמו עליו.

דתניא:

"צלעות הבית"²⁰⁹ (יחזקאל מא, כו) - **אלו המלטטין, והעבים" - אלו המרישות.**

רבי זירא אמר:

שינוי החוזר לברייתו, בשינוי השם לא הוי שינוי.

ושינוי השם שאינו חוזר לברייתו, מי הוי שינוי?

והרי צינור דמעיקרא 'קציצתא', והשתא 'צינורא',

ותניא:

"צינור שחקקו, ולבסוף קבעו, פוסל את המקוה.

קבעו ולבסוף חקקו - אינו פוסל את המקוה."

ואי אמרת: שינוי השם מילתא היא, אפילו קבעו ולבסוף חקקו נמי ליפסל!

שאני שאיבה,

דמדרבנן היא.

אי הכי, אפילו דרישא נמי!

התם - איכא תורת כלי עליו בתלוש,

הכא - אין תורת כלי עליו בתלוש.

מיתיבי:

"הגנב, והגזל, והאנס:

הקדישן - הקדש,

ותרומתן - תרומה,

ומעשרותן - מעשר!"

אמרי:

התם - איכא שינוי השם,

דמעיקרא 'טיבלא' והשתא 'תרומה',

הקדש, מעיקרא 'חולין', והשתא 'הקדש'.

רס"י

דמעיקרא כשורא. קודם שניתן

בבנין:

והשתא טללא. גג לאחר שנתנו

בבירה ונותן עליו תקרת נסרים

ועלייה:

על המריש. קורה ותקנות

קחשיב ואזיל במסי גיטין:

צלעות הבית והעובים. קרא

כתיב גבי בית עולמים:

המלטטים. המלטי כדאמרינן

בהשותפין (בי"ב דף ו.) שנותנים

נסרים סביב פתחי חלונות

ופתחין ובמקום חורי קיבוע

הקורות:

אלו המרישות. אלמא בתר הכי

קרי להו נמי מרישות:

ר' זירא אמר. מריש היינו טעמא

דלא מקניא בשינוי השם משום

דחוזר לברייתו הוא אם יסתר

הוי כשורא כדמעיקרא אבל

אברזין תו לא מקרי משכא:

דמעיקרא קציצתא. שקודם

שחקקו נקרא קציצת עץ

בעלמא:

ולבסוף קבעו. והמשיך בו מי

גשמים או מי נהר למקוה פסלו

משום מים שאובין:

קבעו ולבסוף חקקו. לאו כלי

הוא אלא ארעא סמיכתא היא:

שאיבה. מה שמקוה נפסל בגי

לוגין מים שאובין מדרבנן הוא:

אנס. חמסן דיהיב דמי:

הקדישן הקדש. ואסור ליהנות:

ותרומתן. אסור לזרים אלמא

קני ליה לגזילה ביאוש:

רס"י

9. סז, א

על גזל אביו. בהגוזל (לקמן ד' קד:) מפרש לה אפילו נשבע אביו לשקר אבל אקרן מחייב ליה קרא כדאמרינן התם: **את גזילו**. וממילא אימעוט גזל אביו:

אמר רב חסדא אמר רבי יונתן: מניין לשנוי שהוא קונה? שנאמר: **"והשיב את הגזלה"**²¹⁰ (ויקרא ה, כג), מה תלמוד לומר: **"אשר גזל"** (ויקרא ה, כג)? אם בעין שגזל - יחזיר, ואם לאו - דמים בעלמא בעי שלומי.

האי **"אשר גזל"** מיבעי למעוטי גזל אביו, שאינו מוסיף חומש על גזל אביו!

אם כן, ניכתוב רחמנא **"והשיב את גזלו"**, **"אשר גזל"** למה לי למכתב? ששמע מינה תרתני.

ואיכא דאמרי:

אמר רב חסדא אמר רבי יונתן: מניין לשנויי שאינו קונה? שנאמר: **"והשיב את הגזלה"** מכל מקום.

וקא פתיב: **"אשר גזל"**!

ההוא מיבעי ליה: על גזילו שלו מוסיף חומש, ואין מוסיף חומש על גזל אביו.

²¹⁰ והיה מי יחטא ואשם והשיב את הגזלה אשר גזל או את העשק אשר עשק או את הפקדון אשר הפקד אתו או את האבדה אשר מצא

10. סז, א-ב

אמר עולא:

מניין לַיְאוּשׁ שְׂאִינוּ קוֹנְהָ?

שְׁנַאֲמַר: "וְהִבַּאתֶם גְּזוּל וְאֵת הַפֶּסֶחַ וְאֵת הַחֹלֶה"²¹¹ (מלאכי א, ג),

גְּזוּל" דּוּמְיָא דְ"פֶסֶח",

מַה "פֶּסֶח" - דְּלִית לִיהַ תְּקֻנָּתָא כְּלָל,

אִף "גְּזוּל" - דְּלִית לִיהַ תְּקֻנָּתָא,

לֹא שְׁנַא לְפָנֵי יְאוּשׁ וְלֹא שְׁנַא אַחַר יְאוּשׁ.

סז, ב

רְבֵּא אָמַר:

מַהֲכָא "קְרִבְנוּ" (ויקרא א, ג) - וְלֹא הַגְּזוּל.

אֵימַת?

אֵילִימָא לְפָנֵי יְאוּשׁ - פְּשִׁיטָא! לְמַה לִּי קְרֵא?

אֶלָּא לָאוּ לְאַחַר יְאוּשׁ,

וְשָׁמַע מִיְנֵהּ: יְאוּשׁ - לֹא קִנִּי.

שְׁמַע מִיְנֵהּ.

וְהָא רְבֵּא הוּא דְאָמַר גְּזוּל קְרִבְנוּ דְחִבְרִיָּה!

אֵיבְעִית אֵימָא: הֲדַר בֵּיהּ.

וְאֵיבְעִית אֵימָא: חַד מִיְנֵיהּוּ רַב פְּפֵא אָמְרָהּ.

²¹¹ וְאֵמַרְתֶּם הִנֵּה מִתְּלָאָה וְהִפְתַּתֶּם אוֹתוֹ אָמַר ה' אֲבֹאוֹת וְהִבַּאתֶם גְּזוּל וְאֵת הַפֶּסֶחַ וְאֵת הַחֹלֶה וְהִבַּאתֶם אֶת הַמִּנְחָה הָאֵרֶצָה אוֹתָהּ מִיְדַכֶּם אָמַר ה'

רפ"י

11. סז,ב

ה"ג וכ"ת הא כתיב תחתיו תחתיו חד תחתיו מייתר כו'. וכ"ת הא כתיב תרי זימני תחתיו דמישתמעני חד אשור וחד אשה דאי תרווייהו אחד קיימי הכי איבעי ליה למיכתב ה' בקר וד' צאן ישלם תחתיו לאו מילתא היא דאיכא למימר חד תחתיו אייטר לדרשה אחרינא ואכתי תשעה משתמעני בין אשור בין אשה:
נגידים. גויעים כדמתרגמינן ויגוע ואיתנגיד (בראשית נ) כלומר כחושין וקרובין למות:
ה"א עד דגנב תרתי וטבח לחד ומזבין לחד. להכי אצטריך שור או שה דרישא למימר דאע"ג דחד הוא דגנב מחייב:
או מכרו כתיב. דמשמע או טביחה או מכירה דהא כתיב או לחלק:
ואימא עד דגנב תרתי. כדכתיב בסיפא תחת השור תחת הששה ולהכי אצטריך שור או שה דרישא:

"ומדת תשלומי ארבעה וחמשה - אינה נוהגת אלא בשור ושה בלבד, שפאמר: 'כי יגנב איש שור או שה וטבחו או מכרו, חמשה בקר ישלם תחת השור, וארבע צאן תחת הששה' (שמות כא, לו)."

ואמאי?

גילף **"שור"** (שמות כא, לו) **"שור"**²¹³ (דברים ה, יד) משבת, מה להלן חיה ועוף כיוצא בהן, אף כאן חיה ועוף כיוצא בהן!

אמר רבא:

אמר קרא: **"שור"** ו**"שה"** ו**"שור"** ו**"שה"** שני פעמים²¹⁴ (שמות כא, לו), שור ושה - אין, מידי אחרינא - לא.

אמרי: הי מייתר?

אילימא **"שור"** ו**"שה"** דסיפא מייתר - דניכתוב רחמנא: 'כי יגנב שור או שה וטבחו ומכרו חמשה בקר ישלם תחתיו וארבע צאן תחתיו', אי כתב רחמנא הכי, הוה אמינא בעי שלומי תשעה, לכל אחד ואחד. וכי תימא: הא כתיב **"תחתיו"** **"תחתיו"**, חד **"תחתיו"** מייתר. ההוא מיבעי ליה לדרשה אחרינא, דתניא:

"יכול גנב שור ושה מנה ישלם תחתיו נגידין? תלמוד לומר: 'תחתיו' 'תחתיו'!"

אלא **"שור"** ו**"שה"** דרישא מייתר, דנכתוב רחמנא: 'כי יגנב איש וטבחו ומכרו חמשה בקר ישלם תחת השור וארבע צאן תחת הששה'. אי כתב רחמנא הכי הוה אמינא: עד דגנב תרי וטבח להו!

"וטבחו" כתיב, לחד.

ואימא: עד דגנב תרווייהו ומזבין להו!

"ומכרו" כתיב, לחד.

ואימא: הוה אמינא עד דגנב תרי, וטבח חד ומזבין חד!

"או מכרו" כתיב.

ואכתי הוה אמינא: עד דגנב תרווייהו וטבח חד ומשייר חד, או מזבין חד ומשייר חד!

אלא, **"שור"** דסיפא

ו**"שה"** דרישא מייתר,

דניכתוב רחמנא: 'כי יגנב איש שור וטבחו ומכרו חמשה בקר ישלם תחתיו וארבע צאן תחת הששה', **"שור"** דסיפא ו**"שה"** דרישא למה לי?

שמע מינה: שור ושה - אין,

מידי אחרינא - לא.

²¹² מי יגנב איש שור או שה וטבחו או מכרו חמשה בקר ישלם תחת השור וארבע צאן תחת הששה

²¹³ ויום השביעי שבת לה' אלהיה לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך ושורך וחמורך וכל בהמתך וגרף אשר בשעריך למען ינוח עבדך ואמתך פמוד

²¹⁴ מי יגנב איש שור או שה וטבחו או מכרו חמשה בקר ישלם תחת השור וארבע צאן תחת הששה

12. סז, ב - סח, א

רס"י

שנתרש. עשה שרשין כלומר נתחזק בחטא שקנאו ומהנו מעשיו:

אילימא לפני יאוש. מכרו:

מי איכא נשתרש. הא לא אהנו מעשיו דשינוי רשות ששינהו מרשותו לרשות לוקח בלא יאוש ליכא למי"ד דקני:

לאחר יאוש. דאהנו מעשיו דהשתא קני לוקח בתרתי יאוש ושינוי רשות:

ואי ס"ד יאוש. גרידא קנייה גב אמאי משלם ארבעה וחמשה הא דמי בעלמא הוא דאית להו לבעלים גביה ושללו טבח ומכר:

כדאמר רבא. לקמן בשמעתין: **ששנה בחטא.** ולעולם לפני יאוש ואע"פ דלא אהנו מעשיו מחייב:

שאינה חוזרת. קס"ד דה"ק דלא מחייב אלא היכא דמכירתו מכירה גמורה וקנייה לוקח:

אמאי אינה חוזרת. שינוי רשות בלא יאוש מי קני:

לאחר יאוש. דכי מטא ביד לוקח איכא תרתי יאוש ושינוי רשות וקנייה:

ואי ס"ד קנייה. גב ביאוש גרידא אמאי משלם כו':

כדאמר רב נחמן. לקמן בשמעתין:

פרט לשהקנה לו לשלשים יום. כלומר לעולם לפני יאוש והאי אינה חוזרת דקתני לא למעוטי היכא דלא אהנו מעשיו דאע"ג דלא אהנו חייביה רחמנא הואיל ושנה בחטא אלא למעוטי היכא דלא מכר גב ללוקח אלא לעשות בה מלאכה שלשים יום דהוא כשכירות בעלמא:

ושני אינו משלם אלא קרן. לגב ראשון דכתיב וגונב מבית האיש:

גב ומכר. קנייה לוקח בשינוי רשות הלכך (ראשון משלם ד' וה') שני משלם כפל ללוקח:

ושני אינו משלם אלא קרן. ולקמן פריך אמאי לא משלם כפל הא קנייה גב ראשון בשינוי מעשה:

אימת. מכרה אילימא לפני יאוש השני אמאי משלם כפל:

"אין הגונב אחר הגנב משלם תשלומי כפל".

אמר רב:

לא שנו אלא לפני יאוש,

אבל לאחר יאוש - קנאו גנב ראשון,

וגנב שני - משלם תשלומי כפל לגנב ראשון.

אמר רב בשעת:

אמינא כי ניים ושכיב רב אמר להא שמעתא.

דתניא:

"אמר רבי עקיבא:

מפני מה אמרה תורה טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה?

מפני שנשתרש בחטא".

אימת?

סח, א אילימא לפני יאוש^א מי איכא נשתרש!?

אלא לאחר יאוש,

ואי סלקא דעתך: יאוש קני, אמאי משלם תשלומי ארבעה וחמשה? שלו הוא טובתו, שלו הוא מוכר!

אמרי: כדאמר רבא:

מפני ששנה בחטא,

הכא נמי מפני ששנה בחטא.

תא שמע:

"וטבחו או מכרו"²¹⁵ (שמות כא, לו) - מה טביחה שאינה חוזרת, אף מכירה שאינה חוזרת".

אימת?

אילימא לפני יאוש, אמאי "אינה חוזרת"?

אלא, לאחר יאוש,

ואי סלקא דעתך קנייה - אמאי משלם ארבעה וחמשה? שלו הוא טובתו, שלו הוא מוכר!

כדאמר רב נחמן:

פרט לשהקנה לשלשים יום.

הכא נמי, פרט לשהקנה לשלשים יום.

מיתיבי:

"גנב, ובא אחר וגנבו:

הראשון - משלם תשלומי כפל,

והשני - אינו משלם אלא קרן בלבד.

גב ומכר, ובא אחר וגנבו:

הראשון - משלם תשלומי ארבעה וחמשה,

והשני - משלם תשלומי כפל.

גב וטבח, ובא אחר וגנבו:

הראשון - משלם תשלומי ארבעה וחמשה,

והשני - אינו משלם תשלומי כפל אלא קרן בלבד.

קתני מיהא מציעתא: "גב ומכר, ובא אחר וגנבו:

הראשון - משלם תשלומי ארבעה וחמשה,

והשני - משלם תשלומי כפל".

אימת?

אילימא: לפני יאוש - שני אמאי משלם תשלומי כפל?

²¹⁵ ויגנב איש שור או שה וטבחו או מכרו חמשה בקר ושלם תחת השור וארבע צאן תחת השיה

רש"י

אלא פשיטא לאחר יאוש.
 דאיכא תרתי ביד לוקח:
ואי ס"ד כו. ואי קשיא הא
 יכול לתרוצה כגון שנתייאשו
 בעלים לאחר מכירת גנב דקונה
 לוקח וביד גנב לא היה יאוש
 לקנותה ה"נ משני ליה לקמן:
מכדי לאחר יאוש קיימינן.
 דע"כ הכי מוקמת לה משום
 מציעתא:
אלא כולה לפני יאוש. ומש"ה
 רישא שני פטור מכפל:
ואיפוך סיפא למציעתא כו.
 ותני במציעתא שני אין משלם
 אלא קרן דלא קנייה לוקח
 בשינוי רשות בלא יאוש. א"ה
 דלאחר יאוש מוקמת לה קשיא
 רישא ומציעתא לרב:
א"ר זביד כולה לפני יאוש.
 ואפוכי נמי לא תפכה וסיפא
 כדאוקימנא כבי"ש ומציעתא
 דקתני שני משלם כפל כגון
 שנתייאשו הבעלים לאחר
 מכירה ולא נתייאשו ביד גנב
 ולהכי ראשון משלם ד' וה' דלא
 הוי יאוש גבי דליקנייה ורישא
 נמי לפיכך שני פטור מכפל:
ולא תימא. הא דנקט מתני
 חיובא דשני גבי לוקח ולא נקט
 לה לחיוב דשני גבי ראשון
 ותוקמה נמי בלאחר יאוש
 כדמשני בלוקח משום דבעי
 יאוש ושינוי רשות אלא ביאוש
 לחודיה נמי קני כרב ואם גנבה
 מראשון לאחר יאוש משלם לו
 כפל:
אלא. להכי נקט תנא לכוליה
 מלתא בדליכא יאוש גבי גנב
 משום דלא משכחת לה דמשלמי
 תרווייהו האי תשלומי ד' וה'
 והאי כפל:
אלא בהכי. דאי הוי יאוש ביד
 גנב לא מיחייב קמא במכירתו
 ד' וה' וכיון דמציעתא לא סגי
 לה אלא לפני יאוש תנא נמי
 לרישא בלפני יאוש ופטרו
 מכפל:

שינוי רשות בלא יאוש מי איכא למאן דאמר דקני?

אלא פשיטא לאחר יאוש.

ואי סלקא דעתך: יאוש קונה, אמאי משלם תשלומי ארבעה וחמשה? דידיה הוא דזבין!
 ותו, דקתני רישא: "גנב, ובא אחר וגנבו,

ראשון - משלם תשלומי כפל,

והשני - אין משלם אלא קרן."

מכדי לאחר יאוש קיימינן, ואי סלקא דעתך יאוש קונה, שני אמאי אינו משלם אלא קרן?
 אלא לאו שמע מינה יאוש לא קני,
 וקשיא לרב!

אמר רבא:

ותסברא הא מתרצתא היא!?

אלא דקתני סיפא: "גנב וטבח, ובא אחר וגנבו,

ראשון - משלם תשלומי ארבעה וחמשה,

ושני - אינו משלם אלא קרן,"

ומי איכא למאן דאמר שינוי מעשה לא קני!?

אלא, לעולם כולה לפני יאוש,

ואיפוך סיפא למציעתא ומציעתא לסיפא,

ואימא הכי:

"גנב ומכר, ובא אחר וגנבו:

הראשון - משלם תשלומי ארבעה וחמשה,

והשני - אינו משלם אלא קרן,

דשינוי רשות בלא יאוש - לא קני.

"גנב וטבח, ובא אחר וגנבו:

הראשון - משלם תשלומי ארבעה וחמשה,

והשני - משלם תשלומי כפל,"

דקנייה בשינוי מעשה.

רב פפא אמר:

לעולם לא תיפוך,

סיפא - בית שמאי היא,

דאמרי: שינוי במקומה עומד.

אי הכי,

קשיא רישא ומציעתא לרב!

אמר רב זביד:

לעולם: כולה לפני יאוש,

והכא במאי עסקינן: שנתייאשו הבעלים בלוקח,

ולא נתייאשו בגנב,

דהוה ליה יאוש ושינוי רשות.

ולא תימא: משום דבעינן יאוש ושינוי רשות,

אלא אפילו ביאוש לחודיה נמי קני גבי גנב,

אלא דלא משכחת דמשלמי תרווייהו גנב ראשון וגנב שני אלא בהכי.

13. סח, א-ב

רפ"י

חיובא לאחר יאוש הוא דאהנו מעשיו. משקנאו לוקח ותלתא אמוראי נינהו רב סבר יאוש קני הלכך לא מיחייב אלא בלפני יאוש דאי לאחר יאוש שלו הוא טובח ומוכר ורב נחמן ורב ששת סברי יאוש גרידא לא קני ומשום הכי לאחר יאוש מיחייב ומיהו בהא פליגי דרב נחמן לא בעי אהנו מעשיו הלכך אפילו לפני יאוש גרידא נמי חייב ורב ששת בעי מכירה גמורה:

נשתרש. עשה שרשין משמע דאהנו מעשיו:

תדע שסתם גניבה. מיד מתייבאשין ואם מכרן גנב לאחר מיד קנה דאיכא תרתי יאוש ושינוי רשות וממאי שהרי אמרה תורה גנב ומכר משלם ד' וה' והא דלמא לא אייאוש מרה ולאו מכירה היא:

אלא לאו משום דסתם גניבה יאוש בעלים היא. אלמא מדיליף ר' אלעזר טעמא מהאי ש"מ כרב ששת ס"ל דאי שמענא ליה למרה בהדיא דלא אייאש פטור המוכר מד' וה':

ודלמא. חייביה רחמנא ואע"ג דלא אייאוש לר"א פריך דיליף מהכא יאוש לסתם גניבה:

איתמר:

המוכר לפני יאוש,

רב נחמן אמר: חייב.

רב ששת אמר: פטור.

"רב נחמן אמר: חייב".

"**ומכרו**"²¹⁶ (שמות כא, לו) - אמר רחמנא והא זבין, לא שנא לפני יאוש, לא שנא לאחר יאוש.

"רב ששת אמר: פטור".

חייביה לאחר יאוש הוא, דאהנו מעשיו, אבל לפני יאוש - דלא אהנו מעשיו לא מיחייב, דומיא דטביחה בעינן, דאהנו מעשיו.

אמר רב ששת:

מנא אמינא לה?

דתניא:

"**אמר רבי עקיבא:**

מפני מה אמרה תורה טבח ומכר משלם ארבעה וחמשה?

מפני שנשתרש בחטא."

אימת?

אילימא לפני יאוש - מי איכא נשתרש?

אלא לאו לאחר יאוש הוא.

אמר רבא:

מפני ששנה בחטא.

תא שמע:

"**וטבחו או מכרו**" - מה 'טביחה' שאינה חוזרת,

אף 'מכירה' שאינה חוזרת".

אימת?

אילימא לפני יאוש - אמאי אינה חוזרת?

אלא לאחר יאוש.

ושמע מינה חיובא לאחר יאוש הוא!

תרגמה רב נחמן:

פרט לשהקנה לו לשלשים יום.

ואף רבי אלעזר סבר חייביה לאחר יאוש הוא,

דאמר רבי אלעזר:

תדע שסתם גניבה יאוש בעלים הוא,

שהרי אמרה תורה: טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה,

ודלמא לא אייאש?

אלא לאו משום דאמרינן: סתם גניבה יאוש בעלים היא.

ודלמא אף על גב דלא אייאש!

אמרי: לא סלקא דעתך דומיא דטביחה:

מה טביחה דאהנו מעשיו,

²¹⁶ ויגנב איש שור או שה וטבחו או מכרו חמשה בקר ושלם תחת השור וארבע צאן תחת השיה

רש"י

ודלמא דשמעיניה דאייאש.
בהכי משתעי קרא אבל סתם
גניבה לא תילף מינה:

אף מכירה דאָהנו מעשיו,
ואי לפני יאוש מאי אָהנו?

ודלמא דשמעיניה דאייאש?

אמרי: לא סלקא דעתך: דומיא דטביחה:
מה טביחה לאלתר,
אף מכירה לאלתר.

14. סח, ב - סט, א

רפ"י

גניבה בנפש. הגונב נפש ומכרו
אין כאן יאוש שאין אדם
מתייאש על עצמו ורחמנא
חייבה אע"ג דלא אהנו מעשיו:
לאחר יאוש מאי. מי ס"ל יאוש
גרדא קני כרב ושלן טובח
ומוכר או דלמא יאוש לא קני
וכ"ש דלאחר יאוש מחייב
דהנו מעשיו:

גנב והקדיש משלם כפל.
לבעלים:

ואינו משלם ד' וה'. דהא כי
טבח דהקדש טבח ורעהו אמר
רחמנא ישלם שנים לרעהו ולא
להקדש וכיון דפטריה מכפל תו
לא מחייב בטביחה ומכירה
דתשלומי ארבעה וחמשה אמר
רחמנא ולא שלשה וארבעה וכי
מדלית כפל מינייהו הוה ליה
שלשה וארבעה:

מה ביתו שלו אף כל שלו.
גרסי:

שהקדישו בעלים. ולעולם לפני
יאוש:

[דאמר רבי אלעזר:

תדע שסתם גניבה יאוש בעלים הוא,
שְהָרִי אַמְרָה תוֹרָה: טַבַּח וּמוֹכֵר מִשְׁלָם תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחֲמִשָּׁה,
וְדִלְמָא לֹא אֵיִיאֵשׁ?
אַלָּא לֹא מוֹשׁוּם דְאִמְרִינוּ: סַתָּם גְּנִיבָה יֹאֻשׁ בְּעֵלִים הִיא].

אמר ליה רבי יוחנן:

גניבה בנפש תוכיח, שאין יאוש בעלים, ותייב!

מכלל דסבר רבי יוחנן לפני יאוש חייב.

לאחר יאוש מאי?

רבי יוחנן אמר: חייב.

וריש לקיש אמר: פטור.

"רבי יוחנן אמר: חייב."

חייבה בין לפני יאוש בין לאחר יאוש.

"ריש לקיש אמר: פטור."

חייבה לפני יאוש הוא,

אבל לאחר יאוש - קנה,

ושלו הוא טובח,

ושלו הוא מוכר.

איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש:

"גנב והקדיש ואחר כך טבח - משלם תשלומי כפל,

ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה" (בבא קמא עד:).

אימת?

אלימא לפני יאוש, מי קדוש?

"איש מי יקדש את ביתו קדש" (ויקרא כו, יד) אמר רחמנא:

מה ביתו שלו אף כל שלו!

אלא פשיטא לאחר יאוש,

וטעמא דהקדיש הוא דאינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה,

דכי קא טבח דהקדש קא טבח,

אבל לא הקדיש טבח - משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

ואי סלקא דעתך: יאוש קונה - אמאי משלם?

שלו הוא טובח,

שלו הוא מוכר!

אמר ליה:

הכא במאי עסקינן: כגון שהקדישוהו בעלים ביד גנב.

ומי קדוש?

והאמר רבי יוחנן:

גזל ולא נתייאשו הבעלים שגניהו, אינו יכולין להקדיש,

זה - לפי שאינו שלו,

וזה - לפי שאינו ברשותו!

רס"י

אמר: הוא דאמר בצנועין.

הוא דאמר. ר"ל דתרצה כשהקדישוהו בעלים: **סבר לה בצנועין**. דאמרינן לקמן (ד' סט.) בכרם רבעי הצנועים מניחין כו' בני אדם חסידים שרוצין לסלק ידי כל אדם מן העבירה כשיש להן כרם רבעי וחוששין שמא אוכלין ממנו עוברי דרכים בלא פדיון:

מניחין מעות ואומרים כל הנלקט מזה. כל מה שלקטו בני אדם היום מכאן יהא מחולל אלמא אע"ג דליתיה ברשותיהו מיפרק ותפיס להו למעות בקדושה:

והרי חזרה קרן לבעלים. אי כשהקדישו בעלים כפל אמאי משלם הרי חזרה קרן לידם דאקדשוהו כל היכא דאיתיה וכפל לא מחייב אלא כשנמצאת ביד גנב שבאו עדים כדכתיב אם המצא תמצא בידו: **כשעמד בדין**. שבאו עדים קודם שהקדישוהו בעלים:

דתנן:

"הצנועין מניחין את המעות, ואומרים: כל הנלקט מזה, יהא מחולל על המעות האלו" (מעשר שני ה, א).

והרי חזרה קרן לבעלים!

כשעמד בדין.

היכי דמי?

אי דאמר: "צא תן לו",

מאי איריא **"הקדיש"** - אפילו לא הקדיש נמי לא ליחייביה!

דאמר רבא:

"צא תן לו",

טבח ומכר - פטור,

מאי טעמא?

כיון דפסקוה למילתיה וטבח ומכר הוה ליה גזלן,

וגזלן אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

ס"א "חייב אתה ליתן לו", טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה,

מאי טעמא?

כיון דלא פסקה מילתא, אכתי גנב הוא!

לא צריכא דאמרי ליה: "חייב אתה ליתן לו".

15. סט, א-ב

רס"י

בקזוזות. מוט"ש נותן פיסת רגבים סביבות הגבולים להודיע שהוא כרם רבעי ואסור בלא פדיון:
דאיכא הנאה מיניה. לאחר זמן בחרישה וזריעה וקצירה:
אף האי נמי איכא הנאה מיניה. בפדיון:
חרסית. כתותי רעפים טיבלי"ש בלע"ז:
וממחה ושופך. ממחה את הסיד במים ושופך סביבות הקבר:
בד"א. דעבדין להו היכירא לעוברים ושבים:
בשביעית. שהוא הפקר ובהיתר הן באין לאכול:
אבל בשאר שני שבוע. שהן באים לגזול ניחם ויאכלו דבר האסור והלעיטהו לרשע וימות:
כל הנלקט כו'. אלמא אע"ג דליתיה ברשותיה מפריק ותופס פדיונו:
וכי תימא צנועין. לאו סתמא היא אלא רשב"ג מסיים ואזיל ליה למילתיה:
ערב. בגט פשוט:
צידן. במי שאחזו קורדיקוס:
וראיה. בפרק שני דסנהדרין:
המתלקט. שעתידין ללקוט:
רבי דוסא. לענין לקט קציר קמייירי דקיימא לן שני שבולין לקט שלש אינו לקט ואין כל העניים בקיאתן בהלכה לפיכך צריך בעל הבית להפקיר:

גופא:

"אמר רבי יוחנן:

גזל ולא נתייאשו הבעלים - שניהם אינן יכולים להקדיש,
 זה - לפי שאינו שלו,
 וזה - לפי שאינו ברשותו.

ומי אמר רבי יוחנן הכי?!

והאמר רבי יוחנן:

הלכה כסתם משנה.

ותנן:

"פרס רבעי - היו מציינין אותו בקזוזות אדמה.

סימנא כי אדמה,

מה אדמה איכא הנאה מינה,

אף האי נמי כי מפרקא שרי לאיתהנויי מינה.

ושל ערלה - בחרסית.

סימנא כחרסית,

מה חרסית שאין הנאה מינה,

אף האי דלית ביה הנאה מיניה.

ושל קברות - בסיד.

סימנא דחיוור כעצמות.

וממחה ושופך.

כי היכי דניחזור טפי.

אמר רבן שמעון בן גמליאל:

במה דברים אמורים:

בשביעית.

דהפקר ניהו.

אבל בשאר שני שבוע, הלעיטהו לרשע וימות,

והצנועין - מניחין את המעות,

ואמורים: כל הנלקט מזה - מחולל על המעות הללו" (מעשר שני ה, א)!

וכי תימא: מאן תנא "צנועין"?

רבן שמעון בן גמליאל,

ורבי יוחנן, כסתם יחידא לא אמר.

והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

כל מקום ששנה רבן שמעון בן גמליאל במשנתנו הלכה כמותו,

חוץ מ: ערב,

וצידן,

וראיה אחרונה!

אמרי: לא תימא: "כל הנלקט מזה", אלא אימא: "כל המתלקט מזה".

ומי אמר רבי יוחנן הכי?!

והאמר רבי יוחנן:

צנועין ורבי דוסא אמרו דבר אחד,

ורבי דוסא "נלקט" קאמר!

דתנא:

"רבי יהודה אומר:

שחרית בעל הבית,

עומד ואומר: כל שילקטו עניים היום יהא הפקר.

רבי דוסא אומר:

לעיתותי ערב אומר: כל שלקטו עניים יהא הפקר!

איפוך,
 דרבי יהודה לרבי דוסא,
 ורבי דוסא לרבי יהודה,

אמאי אפכת מתניתא?
 אפכה לרבי יוחנן, ואימא: צנועין ורבי יהודה אמרו דבר אחד!

אמרי: לא סגיא דלא מתהפכת מתניתא,
 דבהא מתניתין קתני דאית ליה לרבי יהודה ברירה.
 ושמעין ליה לרבי יהודה בעלמא דלית ליה ברירה.
 דתנן²¹⁷:

ב, ט

"הלוקח יין מבין הכותים,
אומר: שני לוגין שאני עתיד להפריש - הרי הן תרומה,
עשרה - מעשר ראשון,
תשעה - מעשר שני,
ומיחל ושותה מיד,
דברי רבי מאיר.
רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרין."

אמרי: סוף סוף אמאי קא אפכת לה למתניתין?
 משום דקשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה,
 השתא נמי קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן,
 דאמרת: לרבי יוחנן: לא תימא **"כל הנלקט"** אלא אימא: **"כל המתלקט"**.
 אלא אית ליה ברירה,
 והא רבי יוחנן לית ליה ברירה!
 דאמר רב אסי אמר רבי יוחנן:
 האחין שחלקו לקוחות הן,
 ומחזירין זה לזה ביובל!

אלא לעולם **"כל הנלקט"**,
 ורבי יוחנן, סתמא אחרינא אשפח,
 דתנן:

"אין הגונב אחר הגנב משלם תשלומי כפל" (בבא קמא סב:).
 אמאי?

בשלמא לגנב ראשון לא משלם - **"וגנב מבית האיש"**²¹⁸ (שמות כב, ו) - ולא מבית הגנב.
 אלא לבעלים נשלם!
 אלא לאו שמע מינה: זה - לפי שאינו שלו,
 וזה - לפי שאינו ברשותו.

ומאי חזית דאזיל בתר ההיא סתמא?
 ליעביד כי האי סתמא דצנועין?

משום דמסייע ליה קרא: **"ואיש מי יקדש את ביתו קדש לה"** (ויקרא כו, יד),
 מה ביתו ברשותו, אף כל ברשותו.

רפ"י

דאית ליה לר' יהודה ברירה.
 דקאמר כל שילקוט וכי לקיט
 אמרינן הוברר שזה הפקר
 ואע"פ שאין בעל הבית יודע
 בשחרית דשמא לא ילקטו יותר
 על דינם:

הלוקח יין מבין הכותים. בערב
 שבת בין השמשות כדתניא
 בתוספתא וקדש עליו היום ואין
 לו מה לשתות בשבת ואין לו
 פנאי להפריש:

שני לוגין. ממאה:
מיחל. מוציא מעשר שני לחולין
 על מעות שיש לו בבית דמה
 שיש לו פנאי לתקן יתקן דהא
 באמירה בעלמא סגי כדאמרי
 לקמן:

אוסרין. דלית להו ברירה לומר
 מן החולין הוא שותה ותרומה
 ומעשר ראשון נותרין בנוד:

לקוחות הן. ולא אמרינן הוברר
 הדבר שזה חלק המגיע לכל
 אחד וירושא לא קאמר רחמנא
 דתיהדר אלא אמרינן חלקו של
 זה היה ראוי לזה והחליפו והרי
 הוא כמקח וחוזרין ומחליפין
 ביובל:

אלא לעולם כל הנלקט. אמרו
 צנועין ורבי דוסא ודקא קשיא
 סתם משנה דצנועין לרבי יוחנן:
ר' יוחנן סתמא אחרינא אשכח.
 ואי קשיא והא לא סגיא דלא
 מתהפכא מתני' משום ברירה
 לא תיפוך דאית ליה לרבי
 יהודה ברירה וטעמא דלוקח יין
 קתני התם משום שמא יבקע
 הנוד ולא משום ברירה:
מה ביתו ברשותו. הכי גרסינן
 הכא:

²¹⁷ מקור זה אינו משנה אלא ברייתא, אבל כבר ראינו שהמשנה קוראת לברייטא במינוח 'תנן', ויש שגרסו "תניא". החלק הראשון מופיע גם במשנה דמאי ז, ד
²¹⁸ **מי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור וגנב מבית האיש אם ימצא הגנב ושלם שנים**

16. סט, ב - ע, א

רש"י

מאן תנא צנועין רבי מאיר.
 דאמר בקדושין מעשר ממון
 גבוה הוא דכל היכא דאיתיה
 למעשר לאו דידיה הוא אלא
 דגבוה הוא ולענין פדייה
 אוקמיה ברשותו דמחייב ליה
 חומשא ואי לאו דידיה הוא לא
 הוה יהיב חומש שאין מוסיף
 חומש אלא בעלים דכתיב
 ממעשרו:
הכא נמי בכרם רבעי. אע"ג
 דלאו דידיה הוא קדש קדש
 ממעשר יליף אבל לקט והקדש
 בעלמא לא אבל השתא דאמר
 רבי יוחנן צנועין ורבי דוסא
 אמרו דבר אחד ש"מ טעמייהו
 משום דלא בעי ברשותו ואפילו
 במילתא דעלמא דכל כמה דלא
 אייאוש יכול להפקיר ולהקדיש
 ולחלל:

[אמר רבי יוחנן:

צנועין ורבי דוסא אמרו דבר אחר].

אמר רבי:

אי לאו דאמר רבי יוחנן: "צנועין ורבי דוסא אמרו דבר אחר",

הוה אמינא: צנועין - אית להו דרבי דוסא,

ורבי דוסא - לית ליה דצנועין.

"צנועין - אית להו דרבי דוסא" - ומה בגבגב עבדו רבנן תקנתא, עניי צריכא למימר!

"רבי דוסא לית ליה דצנועין" - עניי הוא דעבדו להו רבנן תקנתא, גבגב לא עבדו ליה רבנן תקנתא.

אמר רבא:

אי לאו דאמר רבי יוחנן: "צנועין ורבי דוסא אמרו דבר אחר",

הוה אמינא: מאן תנא "צנועין"? רבי מאיר היא.

לאו אמר רבי מאיר: מעשר ממון גבוה הוא,

ואפילו הכי לענין פדייה אוקמיה רחמנא ברשותיה,

דכתיב: **"ואם גאל יגאל איש ממעשרו חמשתו יסף עליו"** (ויקרא כו, לא),

קרייה רחמנא **"מעשרו"**, ומוסיף חומש.

כרם רבעי נמי,

גמר **"קדש" "קדש" ממעשר,**

דכתיב הכא: **"קדש הלולים"**²¹⁹ (ויקרא יט, כד),

דכתיב גבי מעשר: **"וכל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ לה' הוא קדש"**²²⁰ (ויקרא ה, כז, ל),

מה **"קדש"** דכתיב גבי מעשר, אף על גב דממון גבוה הוא, לענין פדייה אוקמיה רחמנא ברשותיה,

אף האי **"קדש"** נמי דכתיב גבי כרם רבעי, אף על גב דלאו ממון דידיה הוא,

לענין אחולי - אוקמיה רחמנא ברשותיה,

דהא כי איתיה ברשותיה נמי הא לאו דידיה הוא, והא מצי מחיל,

משום הכי מצי מחיל.

אבל גבי לקט, כיון דממונא דידיה, כי איתיה ברשותיה הוא דמצי מפקר ליה,

כי ליתיה ברשותיה - לא מצי מפקר ליה.

אמר רבינא:

אי לאו דאמר רבי יוחנן: "צנועין ורבי דוסא אמרו דבר אחר",

הוה אמינא: מאן תנא צנועין? רבי דוסא היא.

כי היכי דלא תקשי סתם משנה לרבי יוחנן.

ורבי יוחנן אכסתם משנה יחדא לא אמר.

עא

²¹⁹ ובשנה הרביעית והיה כל פרי קדש הלולים לה'

²²⁰ וכל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ ליהוה הוא קדש לה'

17. ע, א

רש"י

אורכתא. הרשאה :
משום דר' יוחנן. דהואיל ואינו ברשות הבעלים אינו יכול להקנותו לשליח הלכך אם אבד יכול לחזור ולתבוע מיד הנאמן :
דכפריה. אם תבעיה מפקיד לנאמן בבית דין וכפר בו :
דמיחזי. דחתמינן אשיקרא דיהיב ליה לשליח מידי דלית ליה גבי האיך :
דאמר ליה האיך. נאמן לשליח לאו בעל דברים דידי את :
ואי כתב בה למחצה ולשליש. דון וזכי לנפשך והמותר שלי :
מיגו דמשתעי. נאמן דינא בהדי שליח אפלגא על כרחיה דלא מצי למימר ליה לאו בעל דברים דידי את משתעי אכולה :
ואי תפס. שליח משל נאמן :
לא מפקינן מיניה. אף על גב דלא כתיב ביה אפיק לנפשך ל"א ואי תפס שליח ממון שהוציא ועיכבו לעצמו לא מפקינן מיניה. כך מצאתי כתוב בתשובות הגאונים וזה עיקר :
רב אשי. פליג עליה דאמימר :
כיון דכתיב קבילית עלאי. אלמא שליח שויה הלכך אי תפס מפקינן מיניה וללישנא קמא נמי אי תפס משל נאמן מפקינן מיניה דהא שליח בעלמא הוא והוי כתופס לבעל חוב :
למיתפס פלגא. ממון שהביא אם רוצה לעכב חציו :
ה"ג. והלכתא שליח שוייה ולא שקיל מידי :

אמרי נהרדעי:

לא כתבינן אורכתא אמטלטלי.

אמר רב אשי לאמימר:

מאי טעמא?

אמר ליה: משום דרבי יוחנן,

דאמר רבי יוחנן:

גזל ולא נתייאשו הבעלים - שניהם אינן יכולין להקדיש,

זה - לפי שאינו שלו,

וזה - לפי שאינו ברשותו.

איכא דאמרי:

אמרי נהרדעי:

לא כתבינן אורכתא אמטלטלי דכפריה.

טעמא דכפריה,

דמיחזי כשיקרא.

אבל לא כפריה - כתבינן.

ואמרי נהרדעי:

אורכתא דלא כתיב ביה: "זיל דון וזכי ואפיק לנפשך" - לית ביה משנשא.

מאי טעמא?

משום דאמר ליה האיך: לאו בעל דברים דידי את.

אמר אבוי:

ואי כתיב ביה: למחצה, לשליש ולרביע - מיגו דמשתעי דינא אפלגא, משתעי דינא אכולה.

אמר אמימר:

אי תפס - לא מפקינן מיניה.

רב אשי אמר:

כיון דכתביה ליה: "כל דמתעני מן דינא קבילית עלי" - שליח שויה.

ואיכא דאמר - שותפא שויה.

למאי נפקא מינה?

למיתפס פלגא.

והלכתא:

שליח שויה.

18. ע, א-ב

רפ"י

מתני'

על פי שנים. כלומר שנים מעידין אותו שגנב: **גנב ומכר בשבת**. אבל טבח קם ליה בדרבה מיניה: **וטבח ביום הכפורים**. דאין זדונו אלא כרת: **וטבח ומכר ואחר כן מת אביו**. אבל מת אביו ואח"כ טבח ומכר תנא בסיפא דפטור שהרי ירש את אביו ושלו הוא טובח ומוכר: **בשני אלו**. בטרפה ובחולין בעזרה דקא סבר רבי שמעון שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה אבל לרפואה ולכלבים שחיטה ראויה היא דאי בעי מצוי אכיל מיניה:

גמ'

דבר ולא חצי דבר. על פי שנים עדים יקום דבר והני עדי טביחה דקתני במתני' או על פי שנים עדים אחרים חצי דבר קמסהדי דאי לאו עדי גניבה איכא למימר דידיה קא טבח: **חלפתא**. שם אביו של רבי יוסי: **בשנים אומרים קידש**. פלוני את האשה בניסן: **ושנים אומרים בעל**. איש אחר באייר: **דאע"ג דעדי ביאה**. הבאים להמית צריכין לעדות קדושין דאי לא קידשה איכא למימר פנויה היא: **כיון דעדי קדושין לא צריכין לעדי ביאה**. דבלאו נינהו שוו לה קמאי אשת איש ליאסר על כל העולם: **דבר הוא**. אף עדות של ביאה קיים ונהרגת: **הכא נמי כו'**. עדי גניבה חייבו ליה כפילא בלאו עדי טביחה אבל הני דעדות חזקה שלשתן הכיתות צריכות זו לזו: **למעוטי אחד אומר אחת בגבה וכו'**. וקאתו לשויה גדולה לענין עונשין או לענין שיהו קידושיה קדושין: בגבה שיער ראיתי בקשרי אצבעותיה: **חצי דבר**. שיער אחד:

משנה

גנב על פי שנים, וטבח ומכר על פיהם, או על פי שנים אחרים - משלם תשלומי ארבעה וחמשה.
גנב ומכר בשבת, גנב ומכר לעבודה זרה, גנב וטבח ביום הכפורים, גנב משל אביו וטבח ומכר ואחר כך מת אביו, גנב וטבח ואחר כך הקדיש - משלם תשלומי ארבעה וחמשה.
גנב וטבח לרפואה, או לכלבים, השוחט ונמצאת טריפה, השוחט חולין בעזרה - משלם תשלומי ארבעה וחמשה.
רבי שמעון פוטר בשני אלו.

גמרא

לימא מתניתין דלא כרבי עקיבא. דאי רבי עקיבא - האמר: **"דבר" 221** (דברים יט, טו) - **ולא חצי דבר**. דתניא: **"אמר רבי יוסי: כשהלך אבא חלפתא אצל רבי יוחנן בן נורי ללמוד תורה, ואמרי לה: רבי יוחנן בן נורי אצל אבא חלפתא, אמר לו: הרי שאכלה שנה ראשונה בפני שנים, שניה בפני שנים, שלישית בפני שנים - מהו? אמר לו: הרי זו חזקה. אמר לו: אף אני אומר כן, אלא שרבי עקיבא חולק בדבר, שהיה רבי עקיבא אומר: "דבר" - ולא חצי דבר.**

אמר אביי:

אפילו תימא: רבי עקיבא, מי לא מודה רבי עקיבא: בשנים אומרים: קידש, ושנים אומרים: בעל, דאף על גב דעדי ביאה צריכי לעדי קדושין, כיון דעדי קדושין לא צריכי לעדי ביאה - **"דבר" קרינא ביה**. הכא נמי אף על גב דעדי טביחה צריכי לעדי גניבה, כיון דעדי גניבה לא צריכי לעדי טביחה - **"דבר" קרינא ביה**. ורבנן, האי **"דבר" - ולא חצי דבר** - למעוטי מאי?

למעוטי:

אחד אומר - אחד בגבה, ואחד אומר - אחד בכריסה.

221 לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל הטאת בכל הטא אשר יחטא על פי שני עדים או על פי שלשה עדים וקום דבר

רס"י

וּחְצֵי עֵדוֹת. עַד אֶחָד יֵשׁ לְשַׁעַר
 וּפְשִׁיטָא דְלֵאוּ עֵדוֹת הֵיאָה:
 אַכְתִּי קִטְנָה הֵיאָ כּו'. הַלֵּכֶךְ לֹא
 מִצְטַרְפִּין אֲבָל לְגַבֵּי חִזְקָה כּוֹלֵן
 מֵעֵידִין שֶׁהִיא מוּחִזֵּק בָּהּ:

הָאֵי חְצֵי דְבַר וְחְצֵי עֵדוֹת הוּא!

אַלֵּא לְמַעוּטֵי:

שְׁנַיִם אֹמְרִים: אֶחָד בְּגִבְהָ, וְשְׁנַיִם אֹמְרִים: אֶחָד בְּכַרְיִסָּה.
 הֵנִי אֹמְרִי: קִטְנָה הֵיאָ,
 וְהֵנִי אֹמְרִי: קִטְנָה הֵיאָ.

19. ע, ב - עא, א

"גנג ומכר בשבת ... משלם תשלומי ארבעה וחמשה".

והתניא: "פטור!"

אמר רמי בר חמא:

כי תניא ההיא ד"פטור" באומר לו: עקוץ לך תאינה מתאינתי, ותיקני לי גניבותיך.

אמרי: וכיון דכי תבע ליה קמן בדינא, לא אמרינן ליה: זיל שלים, דמחייב בנפשו הוא, הא מכירה נמי לאו מכירה היא!

אלא אמר רב פפא:

באומר לו: זרוק גניבותיך לחצרי ותיקני לי גניבותיך.

כמאן?

כרבי עקיבא, דאמר: קלוטה - כמי שהונחה דמיא. דאי כרבנן - כיון דמטיא לחצר ביתו קנה, לענין שבת לא מחייב עד דמטיא לארעא.

באומר: לא תיקני לי גניבותיך עד שתנוח.

רבא אמר:

לעולם כרמי בר חמא, אתנן אסרה תורה, ואפילו בא על אמו,

ואי תבעה ליה קמן בדינא, מי אמרינן ליה: קום הב לה אתנן?!

אלא אף על גב דכי קא תבעה ליה בדינא לא אמרינן ליה: זיל הב לה,

כיון דכי יהיב לה הוי אתנן,

הכא נמי אף על גב לענין תשלומין אי תבע בדינא קמן, לא אמרינן ליה: זיל שלים,

עא, אפילו הכי, כיון דקא מקני ליה בהכי הויא מכירה.

רס"י

עקוץ תאינה. לקוט תאינים מתאינתי בדמי הגניבה בשבת וכן עשה ונתחייב מיתה: והא אי תבע ליה. בעל התאינה ללוקט:

בדינא. לומר החזר לי תאינים שלקטת או תן לי מה שמכרת לי בדמיהן:

לא אמרינן. לגנג זיל שלים אשתכח דלאו מכירה הוא (ואמאי משלם ד' וה')

זרוק גניבה לחצרי. בשבת ואני אתן לך מעות וכן עשה קנאה לוקח וזה נתחייב מיתה:

כרבי עקיבא דאמר. בהזורק (שבת דף צז.):

קלוטה כמי שהונחה. הזורק מרשות לרשות כיון שקלטה האויר נתחייב משום שבת נמצא חיוב שבת וחיוב מכירה באין כאחד שאויר חצר קנה ללוקח דכיון דסופו לנוח כמונח דמי:

אסרה תורה. להביא לבית המקדש לכל נדר:

ואפילו בא על אמו. ונתן לה טלה באתננה אסור ואף על גב דאי לא הוה יהיב לה ניהלה והואיל תבעה ליה בדינא לא אמרינן ליה קיים לה תנאה דהא מתחייב בנפשיה הוא:

אפי' הכי. כי יהיב לה חייל עליה דטלה איסור אתנן הכא נמי כו'

רס"י

מלקות איכא. משום לאו: ר' מאיר היא. במסכת מכות (דף ד.) מעידים אנו בפלוני שחייב לחבירו מאתים זוז ונמצאו זוממין לוקין ומשלמין שלא השם המביאן לידי מכות מביאן לידי תשלומין: **גנב וטבח בשבת**. ואע"ג דאיכא חיוב מיתה: **גנב שור הנסקל**. אע"ג דאיסורי הנאה הוא חייב וכדתני לקמן טעמא: **וכי**. שליח חוטא ושולח מתחייב בתשלומי ד' והי' והא קיימא לן דאין שליח לדבר עבירה במסכת קדושין (דף מב:): **אין מכירה**. אלא בשנים מוכר ולוקח: **התם**. כי עביד איהו דפטרה ליה לאו משום דלא מיחייב אלא משום דקם ליה בדרכה מיניה: **ר"ש דאמר שחיטה שאינה ראויה כו'**. כדתנן בפרקין רבי שמעון פוטר בשני אלו:

20. **עא, א-ב**

"גנב וטבח ביום הנפודים ... משלם תשלומי ארבעה וחמשה".

אמרי: אמאי?
נהי דקטלא ליכא,
מלקות מיהא איכא,
וקיימא לן: דאינו לוקה ומשלם!

אמרי: הא מני? רבי מאיר היא,
דאמר: לוקה ומשלם.

אי רבי מאיר, אפילו טבח בשבת!

וכי תימא: לוקה ומשלם אית ליה, מת ומשלם לית ליה.
ולא?

והתניא:

**"גנב וטבח בשבת,
גנב וטבח לעבודה זרה,
גנב שור הנסקל וטבחו - משלם ארבעה וחמשה,
דברי רבי מאיר,
וחכמים פוטרין!"**

אמרי: בר מינה דהיא,
דהא אתמר עליה:

אמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן, ואמרי לה אמר רבי ירמיה אמר רבי שמעון בן לקיש:
רבי אבין ורבי אלעא וכל חברתא משמיה דרבי יוחנן אמרי: בטובח על ידי אחר.

וכי זה חוטא וזה מתחייב?

אמר רבא:

שאני הכא, דאמר קרא: **"וטבחו או מכו" 222** (שמות כא, לו),
מה מכירה על ידי אחר, אף טביחה על ידי אחר.

דבי רבי ישמעאל תנא:

"או" - לרבות את השליח".

דבי חזקיה תנא:

"תחת" (שמות כא, לו) - לרבות את השליח".

מתקיף לה מר זוטרא:

מי איכא מיד, דאילו עביד איהו לא מיחייב, ועביד שליח ומיחייב?

אמר ליה רב אשי:

התם - לאו משום דלא מיחייב הוא, אלא דקם ליה בדרכה מיניה.
ואי בטובח על ידי אחר, מאי טעמא דרבנן דפטרי!

אמרי: מאן חכמים? רבי שמעון,

דאמר: שחיטה שאינה ראויה - לא שמה שחיטה.

אמרי: בשלמא עבודה זרה ושור הנסקל - שחיטה שאינה ראויה היא,

²²² ויגנב איש שור או שה וטבחו או מכוו או מכוו חמשה בקר ושלם תחת השור וארבע צאן תחת השפה

רש"י

בשלמא ע"ז ושור הנסקל.
איסורי הנאה נינהו דאמר
במסכת ע"ז (דף נד.) אע"פ
שאמרו המשתחוה לבהמת
חבירו לא אסרה עשה בה מעשה
אסרה:

בשוגג יאכל. אפי' הוא עצמו
ואפילו בו ביום:

במזיד לא יאכל. בו ביום והוא
הדין לאחרים ואידי דתנא
רישא בדידיה תנא נמי סיפא
בדידיה והכי איבעי לן לפרושי
בהכל שוחטין:

רבי יהודה אומר בשוגג יאכל.
הוא בעצמו למוצאי שבת ובו
ביום לא הוא ולא אחרים
ואידי דבעי למיתנא סיפא
בדידיה תנא נמי ברישא
בדידיה:

במזיד לא יאכל. הוא עולמית
אבל אחרים אוכלים:

בדר' יוחנן הסנדלר. גרסינן
יאכל:

יכול אפי' בשוגג. יאסר
באכילה:

במזיד אמרתי לך. קודש הוא
היכא דשייך דין מיתה ולא
בשוגג:

מעשה שבת דאורייתא. אסורין
באכילה:

להכי פטרי רבנן. דשחיטה
שאינה ראויה היא וכדברי ר'
שמעון:

כיון דשחיט בה פורתא
איתסרא. משום זבחי מתים
דקא סלקא דעתך ישנה
לשחיטה מתחילה ועד סוף
ומתחילתה נאסרה משום זבחי
מתים ולענין תשלומין ד' וה'
וטבחו כולו בעינן כדאמרינן
לקמן כי גמר לה לאו דמריה
קטבח שכבר איבדה ממנו קודם
שחיטה ונאסרה עליו והוה ליה
כמו שהשליכה לאור קודם
שחיטה דמשלם קרן וכפל ותו
לא:

בגמר זביחה הוא עובדה. לע"ז
הוא עובד בגמר זביחה ולא
בתחילה:

אלא שבת, שחיטה ראויה היא!

דתנן:

"השוחט בשבת וביום הכפורים,

אף על פי שמתחייב בנפשו - שחיטתו נשירה" (חולין יד.)!

אמרי: סבר לה כרבי יוחנן הסנדלר,

דתנן:

"המבשל בשבת,

בשוגג - יאכל,

במזיד - לא יאכל,

דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

בשוגג - יאכל במוצאי שבת,

במזיד - לא יאכל עולמית.

רבי יוחנן הסנדלר אומר:

בשוגג - יאכל למוצאי שבת לאחרים ולא לו,

במזיד - לא יאכל עולמית, לא לו ולא לאחרים" (תרומו' ב,ג ותוספתא שבת ג,ג).

מאי טעמא דרבי יוחנן הסנדלר?

כדדריש רבי חייא אפיתחא דבי נשיאה:

"ושמרתם את השבת כי קדש הוא לכם" ²²³ (שמות לא, יד):

מה קדש - אסור באכילה,

אף מעשה שבת - אסורין באכילה.

אי: מה קדש אסור בהנאה, אף מעשה שבת אסור בהנאה!

תלמוד לומר: **"לכם"** - שלכם יהא.

יכול אפילו בשוגג?

תלמוד לומר: **"מחלליה מות יומת"** (שמות לא, יד),

במזיד אמרתי לך, ולא בשוגג.

פליגי בה, רב אחא ורבנא,

חד אמר: מעשה שבת דאורייתא,

וחד אמר: מעשה שבת דרבנן.

מאן דאמר: "דאורייתא" - כדאמרן.

ומאן דאמר: "דרבנן" - אמר קרא: **"קדש הוא"** (שמות לא, יד) - הוא קדש ואין מעשיו קדש.

ב,א,ב בשלמא למאן דאמר: "דאורייתא" אמטו אלהכי פטרי רבנן,

אלא למאן דאמר: "דרבנן" - אמאי פטרי רבנן?!

אשארא, אעבודה זרה ושור הנסקל.

ורבי מאיר, אמאי מחייב שוחט לעבודה זרה?

כיון דשחט בה פורתא אסרה,

אידיה, איסורי הנאה הוא,

ולא דמריה קא טבח,

ולא דידיה קא טבח!

אמר רבא:

באומר בגמר זביחה הוא עובדה.

²²³ ושמרתם את השבת כי קדש הוא לכם מחלליה מות יומת פי כל העשה בה מלאכה ונקרתה הנפש ההוא מקרב עמיה

רס"י

שמסרו בעליו לשומר. קודם שהזיק והזיק בבית שומר כו':
דר' יעקב. בשילהי שור שנגח ד' וה':
מוחזר. ואומר לו הרי שלך לפניך נמצאת שאע"פ שאינו שוה כלום גורם לממון הוא דכל זמן שהוא קיים שומר פטור את עצמו בו ואם יאבד ישלם דמיו:
קדשים שחייב באחריותו. גנב שגנב קדשים מבית בעלים אם קיבלם בעליו עליו באחריות כגון דאמר הרי עלי עולה והפריש זו:
חייב. לשלם כפל דאע"ג דלאו דידיה הוה אלא דהקדש כיון דגורם לממון הוא דאי מית בידו בעי לשלומי כדידיה דמיא:
מי מצית מוקמת למתניתין. דגנב וטבח ביום הכפורים כרבי מאיר לחודיה דאמר לוקה ומשלם והא מדקתני כו':
לרפואה ולכלבים. ואיצטריך לאשמועינן אע"ג דלרבי שמעון שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה הך שחיטה ראויה קא חשיב לה אבל ביום הכפורים פליג משום דאין לוקה ומשלם:

שור הנסקל, איסורי הנאה נינהו, לאו דמריה קא טבח²²⁴!

אמר רבא:

הכא במאי עסקינן:
 כגון שמסרו לשומר,
 והזיק בבית שומר,
 והועד בבית שומר,
 ונגמר דינו בבית שומר.
ורבי מאיר סבר לה כרבי יעקב,
וסבר לה כרבי שמעון.

"סבר לה כרבי יעקב,

דאמר: אף משנגמר דינו, החזירו שומר לבעלים - מוחזר.
וסבר לה כרבי שמעון, דאמר: דבר הגורם לממון כממון דמי.
דתנן:

"דבי שמעון אומר:

קדשים שחייב באחריותו - חייב" (בבא קמא עד:),
אלמא: דבר הגורם לממון כממון דמי.

אמר רב כהנא, אמריתא לשמענתא קמיה דרב זביד מנהרדעא:
מי מצית מוקמת מתניתין כרבי מאיר ולא כרבי שמעון?
והא קתני סיפא: "דבי שמעון פוטר בשני אלו",
מכלל דבכולה מתניתין מודה!

אמר לי:

לא, מכלל דמודה בטבח ומכר לרפואה,
 ולכלבים.

כ"ז

והודה לאחד מהן. על חלקו ומודה בקנס פטור: מהו. לחייבו לשלם לחבירו את חלקו כשיבאו עדים: דלא אכלי בשרא דתורא. לא דקדקתי טעמו של דבר: ומאי שנא סיפא. כיון דרישא אפי' לא עמד בדין [קאמר רחמנא] דחמשה בקר ואפי' חמשה חצאי בקר סיפא כשמת אביו ואחר כך טבח ומכר למה לא ישלם לאחיו את חלקם: וטבח. כולו משמע:

21. עא, ב - עב, א

"גנב משל אביו וטבח ומכר ... - משלם תשלומי ארבעה וחמשה".

בעא מיניה רבא מרב נחמן:

גנב שור של שני שותפין וטבח, והודה לאחד מהן - מהו?

"חמשה בקר"²²⁵ (שמות כא, לו) אמר רחמנא - ולא חמשה חצאי בקר. או דלמא: "חמשה בקר" אמר רחמנא ואפילו חמשה חצאי בקר?

אמר ליה:

"חמשה בקר" אמר רחמנא, ולא חמשה חצאי בקר.

איתיביה:

"גנב משל אביו וטבח ומכר,

ואחר כך מת אביו - משלם תשלומי ארבעה וחמשה".

והא הכא כיון דמת אביו, כמו שקדם והודה לאחד מהן דמי, וקתני: "משלם תשלומי ארבעה וחמשה"!

אמר ליה:

הכא במאי עסקינן: כגון שעמד אביו בדין.

אבל לא עמד - בדין?

מאי "אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה"?

אי הכי, אדתני סיפא: "גנב משל אביו ומת, ואחר כך טבח ומכר - אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה",

ניפלוג בדידיה:

במה דברים אמורים: כשעמד בדין,

אבל לא עמד בדין - אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה!

אמר ליה:

הכי נמי.

אידי דנסיב רישא: "גנב משל אביו וטבח ומכר ואחר כך מת אביו,

נסיב סיפא נמי: "גנב משל אביו ומת אביו ואחר כך טבח ומכר,

לצפרא אמר ליה: "חמשה בקר" אמר רחמנא, ואפילו חמשה חצאי בקר,

והאי דלא אמרי לה באורתא -

דלא אכלי בשרא דתורא. עבא

ואלא, מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא?

אמר ליה: רישא, קרינא ביה: "וטבח" כולו באיסורא.

סיפא לא קרינא ביה "וטבח" כולו באיסורא.

²²⁵ מי יגנב איש שור או שה וטבח או מכרו חמשה בקר ושלם תחת השור וארבע צאן תחת השיה

רפ"י

ש"מ. מדקתני מתניתין השוחט חולין בעזרה חייב: **אינה לשחיטה אלא לבסוף.** הלכך כל כמה דטבח דמריה קא טבח ובגמר שחיטה הוא דמיתסר בהנאה: **כגון ששחט מיעוט סימנין בחוץ וגמרו בפנים.** או השלימן לרוב דבגמר טביחה הוא דאיתסרא ועד השתא דמריה קא טבח: **אינה לשחיטה.** אין שחיטה נקראת אלא לבסוף ונפקא מינה לענין המחשב בקדשים חוץ למקומם או חוץ לזמנן או מחשב שלא לשמן אינה מחשבה אא"כ חישב בסוף שחיטה: **מתחילה ועד סוף.** וכל כמה דחשיב הויא מחשבה: **חולין שנשחטו בעזרה.** פלוגתא היא במסכת קדושין (דף נח.) אי דאורייתא היא אי דרבנן: **דאי ס"ד דאורייתא.** היכי מתרץ רבי יוחנן למתניי הא בפורתא קא מתסרא לה: **כי קא מחייב.** בתשלומין: **אהוא פורתא.** מחייב דכי היכי דהוי שחיטה לענין חולין בעזרה בתחילתה הוי נמי טביחה לענין תשלומין: **וגמרו בפנים.** דאיכא וטבחו כולו קודם שנאסרה בהנאה:

22. עב, א

"השוחט ונמצאת טריפה ... משלם תשלומי ארבעה וחמשה".

אמר ליה רב חביבי מהוונא לה רב אשי: **שמע מינה:**

אינה לשחיטה אלא לבסוף, דאי ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, כיון דשחט בה פורתא - אסרה, איך לא דמריה קא טבח!

אמר ליה רב הונא בריה דרבא: **כי קא מחייב אההוא פורתא.**

אמר ליה רב אשי: **לא תידחי "וטבחה" כולו בעיניו, וליכא!**

אלא קשיא!

אמר ליה:

הכי אמר רב גמדיא משמיה דרבא: **כגון ששחט מקצת סימנין בחוץ, וגמרו בפנים.**

איכא דמתני לה אהא:

אמר רבי שמעון משום דרבי לוי סבא: **אינה לשחיטה אלא לבסוף.**

ורבי יוחנן אמר:

ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף.

אמר ליה רב חביבי מהוונא לה רב אשי:

לימא קסבר רבי יוחנן: חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא? **דאי סלקא דעתך דאורייתא, מפי שחיט לה פורתא אסרה, איך לא דמריה קא טבח!**

אמר ליה רב אחא בריה דרבא: **כי קא מחייב נמי אההוא פורתא.**

אמר ליה רב אשי:

לא תידחיה, **"וטבחה" כולו בעיניו, וליכא!**

אלא קשיא!

אמר ליה, **הכי אמר רב גמדיא משמיה דרבא:**

כי קא מחייב כגון ששחט מקצת סימנין בחוץ וגמרו בפנים.

23. עב, ב - עג, ב

רס"י

מתני':

משלמין לו את הכל. ובגמ' מוקי לה כשהוזמו תחלה על הטביחה:

והאחרונים משלמים ג'. לשור וכגון שהוזמו אחרונים תחילה דאי עדי גניבה הוזמו תחילה בטלה לה עדות טביחה דדלמא בעלים מכרוהו לו וכי מיתזמי אמאי משלמי:

בטלה עדות שניה. והוא משלם כפל משום ראשונים והן פטורין דאין עדים משלמין ממון עד שיזומו שניהן:

בטלה כל העדות. והוא פטור והן פטורין ואפי' חזרו והוזמו אחרונים אחרי כן אין משלמין שהרי בטלה עדותן כבר והוכחשו דכיון דלא גנב לא טבח ואהכי לא מחייבו אלא אעמנו הייתם שסתרו גופה של עדות וכ"ש אם הוזמו שנים הראשונים תחילה שעדות שניה בטלה אלא שבזמן שלא הוזמו אלא אחד בטלו שתיהן אבל כשהוזמו שניהם לא בטלה עדות ראשונה אלא משלמין כפל:

גמ'

למפרע נפסל. העיד בניסן והזום על עדות זו באייר כל העדיות שהעיד בינתים פסולות דמשעה שהעיד עדות זו נפסל:

מכאן ולהבא. משהוזם:

אל תשת. ידך עם רשע:

פסידא דלקוחות. שחתמוהו על שטר מכירה בינתים:

מאי בינייהו. בין הני תרתי לישנא דרבא:

תרי לחד. עמנו הייתם ותרי אחריני לחד דליכא חידושא:

בגזלנותא. שלא הזימוהו אלא העידו שנים על אלו שהן גזלנין והכא ליכא למימר סמוך אהני דהא מילתא אחרייתא היא:

משנה

גנב על פי שנים, וטבח ומכר על פיהו, ונמצאו זוממים - משלמין הכל.

גנב על פי שנים, וטבח ומכר על פי שנים אחרים, אלו ואלו נמצאו זוממין -

הראשונים - משלמין תשלומי כפל,

ואחרונים - משלמין תשלומי שלשה.

נמצאו אחרונים זוממין -

הוא - משלם תשלומי כפל,

והו - משלמין תשלומי שלשה.

אחד מן אחרונים זוממין - בטלה עדות שניה.

אחד מן הראשונים זוממין - בטלה כל העדות,

שאם אין גניבה, אין טביחה ואין מכירה.

גמרא

איתמר:

עד זומם.

אב"י א"ר:

למפרע הוא נפסל.

רבא א"ר:

מכאן ולהבא - הוא נפסל.

"אב"י א"ר: למפרע הוא נפסל".

מההוא שעתא דאסהיד הוה ליה רשע,

והתורה אמרה: "אל תשת ... רשע ... עד" ²²⁶ (שמות כג, א).

"רבא א"ר: מכאן ולהבא הוא נפסל".

עד זומם חידוש הוא,

דהא תרי ותרי גינהו, מאי חזית דציית להני? ציית להני!

הלך, אין לך בו אלא משעת חידוש ואילך.

איכא דאמרי:

רבא נמי פאב"י סבירא ליה,

דא"ר: למפרע הוא נפסל.

והכא היינו טעמיה דרבא:

משום פסידא דלקוחות.

עגא

מאי בינייהו?

דאסהידו ביה תרי לחד ותרי לחד.

אי נמי,

דפסלינהו בגזלנותא.

להך לישנא דאמרת: "משום חידוש" ליכא.

להך לישנא דאמרת: "משום פסידא דלקוחות" - איכא.

²²⁶ לא תשא שמע שווא אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס

רש"י

יע"ל קג"ם. סימני שמועות הן וזו אחד מהן עד זומם :
פסולין הוו. ואין עדותן עדות :
אמאי. משלמי על הטביחה :
כי הדרי מיתזמי אנגיבה. כשהזרין וניזומין על הגניבה איגלאי מילתא כו' :
ה"ג והלכתא שהעידו בבת אחת והוזמו. ולא גרסינן והוזמו בבת אחת דכיון דהעידו בבת אחת ליכא למימר בשעת עדות טביחה פסולין הוו ואפילו אי אמרינן למפרע נפסל דהא תוך כדי דיבור הוה והזמה לא איכפת לן אי בבת אחת אי בזה אחר זה ובלבד שיזומו על הטביחה תחילה :
היו שנים מעידים אותו שגנב והן. עצמם מעידים אותו שטבח :
בטלה כולה. ומשלמי כפל והוא פטור דכיון דלא גנב לא טבח ואפילו חזרו והוזמו על הטביחה פטורין :
הוזמו על הטביחה. ולא על הגניבה :
במה דברים אמורים. דהוא משלם כפל ולא בטל עדות גניבה בשתי עדיות :
בכת אחת בזה אחר זה. שהעידו היום על הגניבה ואמרו באחד בשבת גנב ולמחר על הטביחה ואמרו בשני בשבת טבח :
וא"ר יוסי. דכי אמרי להו סהדי עמנו הייתם ביום שני הוזמו אף על הגניבה שביום ראשון מהיכא תיתי האי :

אמר רבי ירמיה מדרפתי:
עבד רב פפא עובדא כוותיה דרבא.

רב אשי אמר:
הלכתא כוותיה דאביי.

והלכתא כוותיה דאביי ב"יע"ל קג"ם."

["אביי אמר:]
למפרע הוא נפסל".

תנן:

"גנב על פי שנים וטבח ומכר על פיהם, ונמצאו זוממין - משלמין את הכל".

מאי לאו שהעידו על הגניבה, וחקרו והעידו על הטביחה, והוזמו על הגניבה וחקרו והוזמו על הטביחה.

ואי סלקא דעתך: "למפרע הוא נפסל" - הני כיון דאיתזמו להו אנגיבה, איגלאי מילתא למפרע דכי אסהדו אטביחה פסולין הוו, אמאי משלמין אטביחה!

אמרי:

הכא במאי עסקינן: כגון שהוזמו על הטביחה תחילה.

אמרי: סוף סוף כי הדרי מיתזמי אנגיבה, איגלאי מילתא דכי אסהדו אטביחה פסולין הוו, אמאי משלמי אטביחה!?

והלכתא:

שהעידו בבת אחת, והוזמו.

לימא כתנאי:

"היו שנים מעידין אותו שגנב, והו מעידין אותו שטבח, והוזמו על הגניבה - עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה. הוזמו על הטביחה -

הוא - משלם תשלומי כפל, והו - משלמין תשלומי שלשה.

אמר רבי יוסי:

במה דברים אמורים:

בשתי עדיות,

אבל בעדות אחת - עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה."

מאי "בשתי עדיות",

ומאי "בעדות אחת"?

אילימא "בשתי עדיות" - בשתי עדיות ממש, בשתי כתות, "בעדות אחת" - בכת אחת בזה אחר זה.

ואמר רבי יוסי בעדות אחת - בכת אחת בזה אחר זה,

כי מסהדי אנגיבה והדר מסהדי אטביחה, כי מתזמי אטביחה, עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה, ואיתזמו להו אנגיבה, מהיכא תיתי הך?

רפ"י

ומאי נינהו כו' אבל בעדות אחת
בבת אחת. שהעידו על שתייהן זו
בתוך כדי דיבור של זו ואמרו
באחד בשבת גנב ובשני בשבת
טבח והוזמו על שני בשבת
ואעי"ג דא אחד בשבת לא
איתזום מיהו איגלאי מלתא
דכי אסהוד פסולין הוו דסבר ר'
יוסי למפרע הוא נפסל ובטלה
כל עדות אותה שעה שכולה
עדות אחת היא:

כדי דיבור. לקמן מפרש:
מכאן ולהבא. מיום שהוזמו ולא
מיום שהעידו:

אגניבה דלא מיתזמי לא
איתזום. ואעי"ג דבהדדי אסהידו
ליה הא לא אתחיל פסוליהו
מההיא שעתא דנימא אעי"ג
דא אחד בשבת לא איתזום מיהו
שעת עדותן שעת פסלות היתה:

איתזמו להו [נמי] אגניבה. האי
איתזמו לאו הזמה דוקא (נקט)
לשלם ממון אלא איפסלו להו
אגניבה משום פסול עדות:

לאו כדיבור דמי. והוו ליה שני
עדיות ומשום חדא לא אתכחש
אידך דמשעת דיבור אחרון
נפסלו ולא משעת דיבור ראשון:
כדיבור דמי. וכחד עדות דמי
והרי פסולין היו באותה שעה:
ה'ג. הרי זו תמורת עולה
תמורת שלמים ולא גרסינן
ותמורת שלמים:

הרי זו תמורת עולה דברי ר"מ.
דאית ליה לר"מ תפוס לשון
ראשון:

דבריו קיימין. ותרעה עד
שתסתאב ותימכר ויביא בדמי
חציה עולה ובדמי חציה
שלמים:

אלא לאו "**בשתי עדיות**" - בעדות אחת כעין שתי עדיות,
ומאי נינהו?

פת אחת בזה אחר זה,
אבל בעדות אחת בבת אחת - לא.

סברוהו: דכולי עלמא תוך כדי דיבור כדיבור דמי.

ומאי לאו בהא קמיפלגי:
דרבנן סברי: מכאן ולהבא הוא נפסל,
וכיון דמההיא שעתא קא מיתזמי,
אטביחה דקא מיתזמי איתזום, אגניבה דלא מיתזמי לא איתזום.

רבי יוסי סבר: למפרע הוא נפסל,
וכיון דמיידי כי אסהידו הוא דמיפסלי, כי איתזמו להו אטביחה איתזמו להו נמי אגניבה,
דהא תוך כדי דיבור כדיבור דמי.

אמרי: אי תוך כדי דיבור כדיבור דמי,
דכולי עלמא למפרע הוא נפסל.

אלא הכא בתוך כדי דיבור כדיבור דמי קא מיפלגי,
רבנן סברי: תוך כדי דיבור לאו כדיבור דמי,
ורבי יוסי סבר: תוך כדי דיבור כדיבור דמי.

עגב,

וסבר רבי יוסי תוך כדי דיבור כדיבור דמי?!

"הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים" - הרי זו תמורת עולה,
דברי רבי מאיר.

רבי יוסי אומר:

אם לכה נתכוון מתחילה, הואיל ואי אפשר לקרות שני שמות באחד - דבריו קיימין,

אם אומר: "תמורת עולה" ונמלך ואמר: "תמורת שלמים" - הרי זו תמורת עולה" (תמורה כה:).

והוינן בה:

נמלך - פשיטא!

ואמר רב פפא:

נמלך בתוך כדי דיבור קאמרין!

אמרי: תרי תוך כדי דיבור הוי,

חד - כדי שאילת תלמיד לרב,

וחד כדי שאילת הרב לתלמיד.

כי לית ליה לרבי יוסי כדי שאילת תלמיד לרב: "שלום עליך רבי ומורי", דנפיש,

כדי שאילת הרב לתלמיד: "שלום עליך" אית ליה.

24. עג, ב - עד, ב

רפ"י

שהוכחשו ולבסוף הוזמו נהרגין. וכשנגמר הדין על פיהם קודם שהוכחשו אמרה רבא שאם לא נגמר הדין עדיין אפילו הוזמו מתחילה אין נהרגין שאין העדים זוממין נהרגין עד שיגמר הדין והכי מיתוקמא בסיפא דשמעתין כגון דאתו בי תרי ואמרי הכי ופסקונה לדינא אפומייהו:

שהוכחשו. שנים אומרים הרג ושנים אומרים לא הרג:

ולבסוף הוזמו. שבאת כת שלישית ואמרה עמנו הייתם נהרגין:

שסימא את עין עבדו. ויצא לחירות ואח"כ הפיל את שינו וחייב ליתן לו דמי שינו:

שהרי הרב אומר כן. כלומר דניחא ליה לרב בסהדותא דהני ולקמן מפרש מאי נוחותא: **ש"מ הכחשה תחילת הזמה היא.** דאי לא תחילת הזמה היא מאחר שבטלה עדותן מי אית בהו דין הזמה:

אמר ליה אביי לא. אי דהוכחשו על ידי כת ראשונה שוב אין כת שלישית מזימתן והכא כשאין שם כת ראשונה אלא הם ודקשיא לך דמי עבד לרב בעי לשלומי הכא כגון שכת שניה אפכינהו ואזמינהו שאמרו להם אותו היום שאתם אומרים עמנו הייתם במקום פלוני אבל ביום אחר הוה ואיכא הוה דממה נפשך עבד נפיק לחירות והן משלמין לו דמי עין שרצו להפסידו וניחא ליה לרב דניפוק בעינו ויתן לו דמי שינו ואי קשיא הואיל וראשונים הם מאי הוי מפסדי ליה הא לחירות הוי מפקי ליה ואכתי דמי עבד לרב בעי לשלומי לקמיה פריך ליה ומוקמינן לה בשעמד בדין:

מדסיפא. בשתי כיתות להכי תלי רישא בסיפא דרישא לא ניחא לך לאוקמה בשתי כיתות אלא בגי' משום דקתני שהרי הרב אומר כן ואי דלא אתאי כת אחריתי מקמי דידהו ואמרו איכא לא הוה ניחא ליה בהני דמפקי ליה לעבד לחירות אלא מדסיפא מיתוקמא בשתי כיתות וע"כ במיפך והזמה מוקמית ליה הלכך רישא נמי אוקי במיפך והזמה:

שהרי העבד אומר כן. דניחא ליה דמפקי ליה לחירות ויהבי לה דמי עין:

בתראי. אותן שזמימין:

אילימא דלא קמודו. הנך בתראי בחבלא דעבד כלל אלא דקאמרי עמנו הייתם ותו לא מידי:

כוליה עבד. בעי קמאי לשלומי:

ואפכינהו. ואהנו ליה לרב לפוטרו מדמי עין שהן מרובין מדמי שן ומיהו עבד נפיק לחירות:

ואזמינהו. והכא ליכא למימר כדאמר רבא ברישא דאתאי כת אחריתי מקמי דידהו ואמרי איכא סימא את עינו והפיל את שינו דאי אתאי כת אחריתי ברישא והדר אמרי הני הפיל את שינו וסימא את עינו כיון דלא אפומייהו פסקינן דינא אלא בראשונים שמזיקים את הרב לדמי שן שישנו בכלל דמי עין של אחרונים אפילו נמצאו זוממין אלו האחרונים לא הוי מחייבו דאין עדים זוממים מתחייבים עד שיגמר הדין על פיהם הלכך הך סיפא מוכחא לפום ריהטא בשתי כיתות ומיפך והזמה:

והיכי דמי. בין רישא ובין סיפא כיון דהשתא מוקמת לה במיפך והזמה ובשתי כיתות עדים היכי דמי:

אי דמאחרי אחורי הני בתראי. כגון דאמרי קמאי יום ראשון הוה מעשה ואתו בתראי ואמרי יום שני הוה מעשה ואיכא הוה:

אכתי כוליה עבד בעי לשלומי לרב. דכי מחייבי ליה מיום ראשון להוציא עבדו לחירות אכתי לא הוה בר חיובא דהא ביום שני הוה מעשה ואכתי כוליה עבד בעי לשלומי לרב דכי אתו לאסהודי לחיוביה לרב אכתי לאו בר חיובא הוה:

דמקדמי אקדומי הני בתראי. שהם מודים דקודם שבאת כת ראשונה להעיד נעשה מעשה:

אמר רבא:

עדים שהוכחשו, ולבסוף הוזמו - נהרגין, הכחשה תחילת הזמה היא, אלא שלא נגמרה.

אמר רבא:

מנא אמינא לה?

דתניא:

"מעידני באיש פלוני שסימא את עין עבדו, והפיל את שינו",

שהרי הרב אומר כן,

ונמצאו זוממין - משלמין דמי עין לעבד."

היכי דמי?

אילימא: פדקתני, דליקא פת אחרניא - משלמין דמי עין לעבד?!

בתר דמפקי ליה לחירות דמי עינו קבעי שלומי?!

ועוד, דמי כוליה עבד לרב בעי לשלומי!

ועוד, "שהרי הרב אומר כן" הרב מי ניחא ליה?!

אלא, לאו כגון דאתו בי תרי ואמרי: הפיל את שינו,

סימא את עינו,

דבעי מיתבי ליה הרב דמי עינו.

ואתו בי תרי מציעאי,

ואמרי: עינו והדר שינו,

לא בעי למיתב ליה אלא דמי שינו,

דקא מכחשי ליה קמאי למציעאי,

והיינו "שהרי הרב אומר כן", דניחא ליה במאי דקאמרי.

וקתני: ונמצאו זוממין, מציעאי משלמין דמי עין לעבד,

שמע מינה:

הכחשה תחילת הזמה היא.

אמר אביי:

לא, דאפכינהו ואזמינהו.

ממאי?

עד א

מדסיפא - במיפך והזמה,

רישא נמי - במיפך והזמה.

דקתני סיפא:

"מעידנו את איש פלוני שהפיל את שן עבדו וסימא את עינו",

שהרי העבד אומר כן,

ונמצאו זוממין - משלמין דמי עין לרב."

היכי דמי?

אי דלא קא מודו להו בתראי בחבלא פלל,

דמי כוליה עבד לרב בעי שלומי ליה!

אלא פשיטא דקא מודו כוליהו בחבלא,

ודקא אפכינן, ואזמינהו.

והיכי דמי?

אי דקא מאחרי אחורי הני בתראי, אפתי דמי עבד לרב בעי שלומי.

דכי מחייבי ליה לגברא, אפתי גברא לאו בר חיובא הוא!

אלא, דקא מקדמי קדומי הני בתראי.

רש"י

ואי דלא העמידו. העבד לרבו בדין קודם שבאת כת ראשונה להעיד אכתי כולי דמי עבד בעי שלומי דהא כוליה בעי אפסודיה מיניה דאכתי גברא לא מיחייב דאי הוה בעי הוה אתא לבי דינא ומודה ומפטר דמודה בקנס פטור וחירות דשן ועין קנסא הוא:

כשעמד בדין. על החבלות הללו עיי' עדים אחרים בב"ד אחר וחייבוהו להניח העבד וברח דהשתא אי קאתי בעלים קמן הא לא מהניא ליה הודאה וקתבע ליה האי עבד הפלת את שיני וסימת את עיני והעמדתיך בדין ונתחייבת לי דמי עיני והביא עדים אלו על כך ואתו סהדי אחרני ואפכינהו ואמרו לא חייבינהו ב"ד אלא דמי שן ואזמינהו הלכך בין רישא ובין סיפא אדמי עבד לא מחייבי דהא מב"ד קמא נפק עבד לחירות אלא שזה היה מחזיק בו אבל דמי עין משלמי לעבד בבבא דרישא דהא ממונא דעין אית ליה גביה מבית דין קמא וקבעו הני למיפטריה ובסיפא משלמי דמי עין לרב דקא מחייבי ליה אשקרא וע"כ בדאפכינהו מוקמת לית דאי לאו הכי כיון דליכא סהדי אבי דינא קמא כוליה עבד בעי שלומי:

דוקא דרבא. דהכחשה תחילת הזמה היא מהיכא:

אילימא מרישא. דמוקי לה בשלש כיתות סוף סוף מי קא איתכחשו דתיהו עדותן בטילה בהכחשה דקמאי הא אי לאו מיתזמי דינא כוותיהו פסקין ויהיב דמי שן דישנו בכלל עדות הראשונים ומשום הכי מהניא בהן תורת הזמה אבל גבי שנים אומרים הרג ושנים אומרים לא הרג דאיתכחשו קמאי ולא קטלינן ליה ולעולם אימא לך כיון דבטיל סהדותיהו לא מהניא בהו תורת הזמה:

מדרישא. מוכחא בשלש כיתות דקתני שהרי הרב אומר כן אלמא דאתו כת אחריתי ברישא דהוה מחייב ליה דמי עין:

סיפא נמי בשלש. כיתות ונהי דלא אפשר דתהוי כת אחריתי קודמת דאי"כ דקמאי אמרי סימא והדר הפיל והני אמרי הפיל והדר סימא לא מיגמר דינא אפומייהו למיתן דמי עינא אלא דמי שן והוי בכללא דתרוייהו וכיון דלא נגמר הדין על פיהם לא מחייבי הני מציעאי בהזמה דכת שלישית מיהו הכי מוקי לה דאתו הני בי תרי ברישא ואמרי הפיל והדר סימא ופסקין לדינא אפומייהו כו':

דקא מכחשי לקמאי. ובטלה עדותן דלא יהיב דמים היתירים וקתני דכי נמצאו זוממים על ידי כת שלישית משלמין:

אלא סיפא למה לי. לאוקמה בדוחקא בשלש כיתות הא בתרי סגיא ובדאפכינהו ואזמינהו ורישא כדמשמע בשלשה ודלא בדאפכינהו ומיהו מינה ליכא למידק מדי:

ניפוק בעינו ובשינו. ולעולם דמי לא ניתב ליה:

מאי לאו שהעידו על הגניבה. שגנב באחד בשבת:

וחזרו והעידו. שטבח בשני בשבת והוזמו על יום ראשון בשלישי בשבת:

ואי דלא עמד בדין, אכתי דמי כוליה עבד לרב בעי שלומי ליה, דאכתי גברא לא מיחייב.

אלא דעמד בדין.

אמר ליה רב אחא בריה דרב איקא לרב אשי:

דוקיא דרבא מהיכא?

אילימא מרישא - רישא מי קא מתכחשי מציעאי?!

כיון דאי לא מתזמי סהדותא כוותיהו קא קיימא,

דדינא כוותיהו פסקין,

יש בכלל מאתים מנה.

הלכך, קמאי הוא דקא מתכחשי,

מציעאי - לא מתכחשי מדי!

אמר ליה:

רבא סבר: מדרישא בשלש פיתות, סיפא נמי בשלש.

ודייק מסיפא: כגון דאתו בי תרי ואמרי: "הפיל את שינו וסימא את עינו",

ופסקיניה לדינא אפומייהו,

ואתו בי תרי אחרני ואמרי: "סימא את עינו והפיל את שינו",

דקא מכחשי להו להני קמאי, "ונמצאו זוממין" קמאי "משלמין דמי עין לרב",

ואי סלקא דעתך: הכחשה לאו תחילת הזמה היא, אמאי משלמין? הא אתכחשו להו מעיקרא!

אלא,

שמע מינה: הכחשה תחילת הזמה היא.

ואבין?

אמר לך:

בשלמא רישא לא סגי דלא שלש פיתות,

שהרי קתני: "הרב אומר בן".

אלא סיפא למה לי שלש פיתות?

"שהרי העבד אומר בן" - עבד כל דהו מימר אומר,

דניחא ליה דניפוק לחירות.

מתקיף לה רבי זירא,

אימא: סימא את עינו - ניפוק בעינו,

הפיל את שינו ניפוק בשינו,

סימא את עינו והפיל את שינו - ניפוק בעינו ושינו!

עד,ב

אמר אבין:

עליך אמר קרא: "תחת עינו"²²⁷ (שמות כא, כו) - ולא תחת עינו ושינו,

"תחת שינו"²²⁸ (שמות כא, כו) - ולא תחת שינו ועינו.

אמר רב אידי בר אבין:

אף אגן נמי תנינא:

"גנב על פי שנים וטבח ומכר על פיהם, ונמצאו זוממין - משלמין לו את הכל".

מאי לאו דהעידו על הגניבה, וחרזו והעידו על הטביחה,

²²⁷ וכי יכה איש את עין עבדו או את עין אמתו ושחתה להפשי ושלחנו תחת עינו

²²⁸ ואם שן עבדו או שן אמתו יפיל להפשי ושלחנו תחת שנו

רפ"י

וחזרו והוזמו. ברביעי בשבת על יום שני:
וקתני משלמין ד' וה'. ואע"ג דמשלשי בשבת היו מוכחשים על הטביחה דכיון דלא גנב לא טבח:

על הטביחה תחילה. ונתחייבו בתשלומי שלשה ועדיין עדות גניבה קיימת וכשהוזמו ונתחייבו בכפל הרי חמשה:

ובפלוגתא. דאביי ורבא פליגי נמי ר' יוחנן ור' אלעזר:

דאמר ר"א עדים שהוכחשו בנפש. ולא הוזמו:

לוקין. משום לא תענה ואע"ג דלאו שאין בו מעשה הוא הא מייתי בהדיא במס' מכות (ד' ב:): דמלקות בעדים זוממין כתיב מוהצדיקו הצדיק [וגו']:

ואי ס"ד. לר"א אם הוזמו אחרי כן נהרגין כי לא הוזמו אמאי לוקין:

הוה ליה לאו שניתן לאזהרת [כו']. שלא יעשה כך שלא ימיתוהו בית דין:

ואין לוקין עליו. דמיתת ב"ד הוא עונשו של לאו:

מאי חזית דסמכת כו'. בשלמא הזמה חידוש גזירת הכתוב הוא אבל הכחשה לאו חידוש [כשתסרה] גופה של עדות הוא דכתביה רחמנא:

בבא הרוג ברגליו. אותו שאמר עליו שהוא נהרג בא חי ברגליו לפנינו:

והוזמו על הגניבה, וחרזו והוזמו על הטביחה. והא פיון שהוזמו על הגניבה, לגבי טביחה הוה להו מוכחשין, וקתני: **"משלמין לו את הכל"**. ואי סלקא דעתך: הכחשה לאו תחילת הזמה היא, אטביחה אמאי משלמין? אלא לאו, שמע מינה: הכחשה תחילת הזמה היא.

אמר:

הכא במאי עסקינן: כגון שהוזמו על הטביחה תחילה.

ובפלוגתא.

עדים שהוכחשו ולבסוף הוזמו,

רבי יוחנן ורבי אלעזר,

חד אמר: נהרגין,

וחד אמר: אין נהרגין.

תסתיים דרבי אלעזר הוא דאמר אין נהרגין.

דאמר רבי אלעזר:

עדים שהוכחשו בנפש - לוקין,

ואי סלקא דעתך: רבי אלעזר הוא דאמר "נהרגין" - אמאי לוקין?

הוה ליה לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין,

וכל לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין - אין לוקין עליו!

אלא לאו שמע מינה: רבי אלעזר הוא דאמר אין נהרגין.

תסתיים.

"לוקין"!

תרי ותרי ניהו, מאי חזית דסמכת אהני? סמוך אהני!

אמר אביי:

בבא הרוג ברגליו.

25. עד, ב

רס"י

מתני'

משלם תשלומי כפל. דהאיכא סהדי אגניבה:
ואינו משלם ד' וה'. על הודאת עצמו דמודה בקנס פטור:
וגנב וטבח בשבת. פטור אטביחה דהוי מתחייב בנפשו:
ומת אביו. והוא יורשו ולא הויא טביחה כולה באיסורא:
גנב והקדיש. כי קא טבח דהקדש טבח ולא דבעלים:
ר"ש אומר כו'. בגמרא מפ' אהיא:

גמ'

ע"פ עד אחד פשיטא. בשלמא ע"פ עצמו אצטריך לאשמועין דמודה בקנס פטור אלא ע"פ עד אחד למה לי:
כי אתי עד אחד מצטרף. דהלכה כר' יהושע בן קרחה דאמר סנהדרין (ד' ל.) שומעין דבריו של זה היום וכשיבא חברו למחר שומעין את דבריו:
כי אתו עדים מחייב. וכי אמרי' דמודה בקנס פטור היכא דלא באו עדים אחרי כן:

משנה

גנב על פי שנים, וטבח ומכר על פי עד אחד או על פי עצמו - משלם תשלומי כפל, ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה.
גנב וטבח בשבת, גנב וטבח לעבודה זרה, גנב משל אביו ומת אביו ואחר כך טבח ומכר, גנב והקדיש ואחר כך טבח ומכר - משלם - תשלומי כפל, ואינו משלם - תשלומי ארבעה וחמשה.
דבי שמעון אומר:
קדשים: שחייב באחריותם - משלם תשלומי ארבעה וחמשה. שאין חייב באחריותם - פטור.

גמרא

"על פי עד אחד".

פשיטא!

אמרי:

הא קא משמע לן: על פי עצמו דומיא דעל פי עד אחד, מה על פי עד אחד - כי אתי עד אחד מצטרף בהדיה מיחייב, על פי עצמו נמי - כי אתו עדים מיחייב.
 לאפוקי מדרב הונא אמר רב, דאמר רב הונא אמר רב: מודה בקנס, ואחר כך באו עדים - פטור.

26. עד, ב - עה, ב

רפ"י

טבי. שם העבד:
 והיה שמח. לפי שעבד כשר היה
 והיה מתאוה לשחררו אלא
 שהמשחרר עבדו עובר בעשה:
שכבר אין לך עדים. ועל פי
 עצמך לא תשלם קנס:
הא יש לו עדים. ואתו בתר
 הודאה חייב:
שלא בבית דין הוה. לא היו בית
 דין יושבין ולא מקום ישיבת
 ב"ד הוה אלא בשוק הודה לו:
שכבר הודית. משמע אפילו אתו
 עדים בתר הכי פטור:
תמצא בדיינין פרט למרשיע
את עצמו. והאי קרא למ"ל
 מאשר ירשיעון אלהים נפקא
 פרט למרשיע את עצמו אלא
 לאו שמע מינה חד למודה בקנס
 ולא בעדים וחד למודה בקנס
 ואחרי כן באו עדים:

גופא:

"אמר רב הונא אמר רב:
 מודה בקנס ואחר כך באו עדים - פטור".

איתיביה רב חסדא לרב הונא:

"מעשה ברבן גמליאל שסימא את עין טבי עבדו,

והיה שמח שמחה גדולה.

מצאו לרבי יהושע, אמר לו: אי אתה יודע שטבי עבדי יצא לחירות?

אמר לו: למה?

אמר לו: שסמיתני את עינו,

אמר לו: אין בדבריה כלום, שכבר אין לו עדים".

הא יש לו עדים - חייב.

ושמעין מינה: מודה בקנס ואחר כך באו עדים - חייב!

אמר ליה:

שאני רבן גמליאל, דלא בפני בית דין אודי.

והא רבי יהושע אב בית דין הוה!

עה, א שלא בבית דין הוה קאי.

והתניא:

"אמר לו: אין בדבריה כלום, שכבר הודית",

מאי לאו תנאי היא:

האי תנא דאמר: "שכבר אין לך עדים", סבר: מודה בקנס ואחר כך באו עדים - חייב,

והאי תנא דאמר: "שכבר הודית", סבר: מודה בקנס ואחר כך באו עדים פטור!

לא, דכולי עלמא מודה בקנס ואחר כך באו עדים - פטור,

ובהא קמיפלגי: האי תנא דאמר: "שכבר אין לך עדים", סבר: חוץ לבית דין הוה.

והוה תנא דאמר: "שכבר הודית", סבר בבית דין הוה.

איתמר:

מודה בקנס ואחר כך באו עדים:

רב אמר: פטור,

ושמואל אמר: חייב.

אמר רבא בר אהילאי:

מאי טעמא דרב?

"אם המצא"²²⁹ (שמות כב, ג) - בעדים,

"תמצא" - בדיינין, פרט למרשיע את עצמו.

למה לי? מ"אשד ירשיעו"²³⁰ (שמות כב ח) נפקא!

אלא שמע מינה:

מודה בקנס ואחר כך באו עדים - פטור.

ושמואל?

²²⁹ אם המצא תמצא בידו הגנבה משור עד חמור עד שיה חיים שנים ושלים

²³⁰ על כל דבר פשע על שור על חמור על שיה על שלמה על כל אבדה אשר יאמר כי הוא זה עד האלהים יבא דבר שניהם אשר ירשיעון אלהים ושלים שנים

אמר לך: ההוא מבעי ליה לגנב עצמו,

כדתנא דבי חזקיה.

איתיביה רב לשמואל:

"ראה עדים שממשמים ובאים,

ואמר: "גנבתי אבל לא טבחתי ולא מכרתי" - אינו משלם אלא קרו!"

אמר ליה:

הכא במאי עסקינן:

כגון שחזרו עדים לאחוריהם.

והא מדתני סיפא:

"דבי אלעזר ברבי שמעון אומר:

יבואו עדים ויעידו",

מכלל דתנא קמא סבר: לא!

אמר ליה שמואל:

לאו איכא רבי אלעזר ברבי שמעון דקאי כוותי,

אנא דאמרי: כרבי אלעזר ברבי שמעון.

לשמואל ודאי תנאי היא,

לרב מי לימא תנאי היא?

אמר לך רב:

אנא דאמרי: אפילו לרבי אלעזר ברבי שמעון,

עד כאן לא אמר רבי אלעזר ברבי שמעון התם אלא משום דקא מודי מחמת ביעתותא דעדים.

אבל הכא - דמודה מעצמו, אפילו רבי אלעזר ברבי שמעון מודה.

אמר רב המנונא:

מסתברא מילתיה דרב באומר: "גנבתי", ובאו עדים שגנב - פטור,

שהרי חייב עצמו בקרן.

אבל אומר: "לא גנבתי" ובאו עדים שגנב,

וחזר ואמר: "טבחתי ומכרתי", ובאו עדים שטבח ומכר - חייב,

שהרי פטר עצמו מכלום.

אמר רבא:

קפחתי לסבי דבי רב,

דהא רבן גמליאל פוטר עצמו מכלום הנה,

וקאמר ליה רב חסדא לרב הונא, ולא קא משני ליה.

איתמר נמי,

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:

"גנבתי", ובאו עדים שגנב - פטור,

שהרי חייב עצמו בקרן,

אבל אומר: "לא גנב, ובאו עדים שגנב,

וחזר ואמר: "טבחתי ומכרתי", ובאו עדים שטבח ומכר - חייב,

שהרי פטר עצמו מכלום.

אמר רב אשי:

מתניתין ובריתא נמי דיקא.

מתניתין - דתנן:

רס"י

מיבעי ליה לגנב עצמו. לחייב כפל לגנב עצמו דדרשינן כלל ופרט מהמצא תמצא כדתנא דבי חזקיה: גנבתי. וחייב עצמו בקרן:

אבל לא טבחתי ולא מכרתי. רבותא אשמעי' כדאמרינן לקמן דאע"ג דאטביחה לא הודה ונמצא שטבח או מכר דבאו עדים פטור דכיון דמכפל איפטר ליה בהודאה דגנבתי תו לא מחייב ארבעה וחמשה דכיון דמדלית כפל מינייהו הוי ליה תשלומי שלשה וארבעה והני לא כתיבי: ויעידו. לאחר שהודה ויתחייב קנסא:

לשמואל ודאי תנאי היא. דהא לא מצי למימר דתנא קמא קאי כוותיה דהשתא ומה הכא דשמע שממשמשינן ובאין ומחמת ביעתותיהו אודי פטר ליה ואף ע"ג דהדרו אתו כל שכן מודה מעצמו ואח"כ באו:

לרב מי לימא. מי איצטריכא ליה לאוקמי מילתיה כתנאי או דלמא מצי לשנויי לרי אלעזר בר רי שמעון אליביה ולמימר דשני ליה לרי אלעזר בין ראה עדים שממשמשינן ובאין למודה מעצמו בלא פחד עדים:

מסתברא מילתיה דרב. דפטר אפילו אם באו עדים:

באומר גנבתי. דחייב עצמו לשלם קרן מיהא בהודאה הלכך הודאה גמורה היא ופטור מכפל ומארבעה וחמשה:

שהרי פטר עצמו מכלום. בהודאה דטביחה לא היה מחייב עצמו בכלום שהיה יודע שהמודה בקנס פטור הלכך לאו הודאה היא ומשלם אם באו עדים ולא אמרינן מודה בקנס ובאו עדים פטור אלא היכא דאיכא קרן וקנס דאיחייב ליה ממונא בהודאתו ומתכוין להחזיר ממון:

אמר רבא. גרסינן ולא גרסינן אמר ליה קפחתינהו לסבי דבי רב רב המנונא קרי סבי דבי רב כדאמר בפ"ק דסנהדרין (דף יז:):

[קפחתי]. יש בידי תשובה לקפח דבריו:

דהא רבן גמליאל. בהודאה שסימא את עין עבדו פטר עצמו מכלום היה דאין כאן אלא קנס וכי מודה מפטר מאיליו והא חזינן לעיל דאותביה רב חסדא לרב הונא מינה מדוקיא דכבר אין לך עדים הא אתו עדים מחייב:

ולא שני ליה. רב הונא למימר דשאני רבן גמליאל דפוטר עצמו מכלום הוה וכי האי גוונא צריכא ליה לאוקמי בחוץ לבית דין הא בבית דין מיפטר ליה בההיא הודאה אליבא דרב:

שהרי חייב עצמו בקרן. בהודאה ראשונה הלכך נפטר מן הכפל וכיון דליכא כפל תו לא מחייב בארבעה וחמשה:

שהרי פטר עצמו מכלום. כלומר אין זה הודאה שהרי אינו בא להשיב כלום בהודאתו דיודע הוא דמודה בקנס פטור הלכך לפטור עצמו נתכוין:

"גִּנְבַּ - עַל פִּי שְׁנַיִם,

וְטִבַּח וּמָכַר - עַל פִּי עֵד אֶחָד,

אוּ עַל פִּי עֲצָמוֹ - מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי כֶּפֶל,

וְאִינוּ מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי אֲרָבְעָה וְחֻמְשָׁה."

לְמָה לִי דִתְנִי "גִּנְבַּ עַל פִּי שְׁנַיִם"?

לִיתְנִי: גִּנְבַּ וְטִבַּח וּמָכַר עַל פִּי עֵד אֶחָד אוּ עַל פִּי עֲצָמוֹ אִינוּ מִשְׁלֵם אֶלָּא הֶקְרָן!

ע,ה,ב אֶלָּא לָאוּ הָא קָא מִשְׁמַע לָן:

גִּנְבַּ עַל פִּי שְׁנַיִם, וְטִבַּח עַל פִּי עֵד אֶחָד אוּ עַל פִּי עֲצָמוֹ, הוּא דְלֹא מַחְיִיב עֲצָמוֹ בְּקָרָן,

הוּא דְאִמְרִינָן: עַל פִּי עֲצָמוֹ דּוּמִיָּא דְעַל פִּי עֵד אֶחָד,

מָה עַל פִּי עֵד אֶחָד כִּי אֲתִי עֵד אֶחָד מְצַטְרֵף בְּהִדְיָה מַחְיִיב

עַל פִּי עֲצָמוֹ נְמִי, כִּי אֲתוּ עֲדִים מַחְיִיב.

אֲבָל גִּנְבַּ וְטִבַּח וּמָכַר עַל פִּי עֵד אֶחָד אוּ עַל פִּי עֲצָמוֹ, דְחִיִּיב עֲצָמוֹ בְּקָרָן,

לֹא אִמְרִינָן: עַל פִּי עֲצָמוֹ דּוּמִיָּא דְעַל פִּי עֵד אֶחָד.

בְּרִייתָא - דִּתְנִיָּא:

"דָּאָה עֲדִים שְׁמַמְשִׁמְשִׁין וּבְאִין,

וְאָמַר: "גִּנְבְּתִי, אֲבָל לֹא טִבַּחְתִּי וְלֹא מָכַרְתִּי" - אִינוּ מִשְׁלֵם אֶלָּא קָרָן."

לְמָה לִי לְמִיתְנָא: וְאָמַר "גִּנְבְּתִי אֲבָל לֹא טִבַּחְתִּי וְלֹא מָכַרְתִּי"?

נִיתְנִי: אוּ "גִּנְבְּתִי" אוּ "טִבַּחְתִּי וּמָכַרְתִּי"!

אֶלָּא הָא קָא מִשְׁמַע לָן: טַעְמָא דְאָמַר: "גִּנְבְּתִי", הוּא דְחִיִּיב עֲצָמוֹ בְּקָרָן דְפִטּוֹר,

אֲבָל אָמַר: "לֹא גִנְבְּתִי" וּבְאוּ עֲדִים שְׁגִנְבַּ,

וְחֻזְרָא וְאָמַר: "טִבַּחְתִּי וּמָכַרְתִּי" וּבְאוּ עֲדִים שְׁטִבַּח וּמָכַר, דְלֹא חִיִּיב עֲצָמוֹ בְּקָרָן - חִיִּיב.

אֲלֵמָא: הוּדָאָה דְטִבַּיְחָה לָאוּ הוּדָאָה הִיא.

אָמַר: לֹא,

הִיא גּוֹפָה קָא מִשְׁמַע לָן:

דְכִיּוֹן דְאָמַר "גִּנְבְּתִי",

אָף עַל גַּב דְאָמַר: "לֹא טִבַּחְתִּי וְלֹא מָכַרְתִּי",

וּבְאוּ עֲדִים שְׁטִבַּח וּמָכַר - פִּטּוֹר,

מֵאִי טַעְמָא?

תְּשֻׁלוּמֵי חֻמְשָׁה אָמַר רַחֲמֵנָא, וְלֹא תְשֻׁלוּמֵי אֲרָבְעָה וְלֹא תְשֻׁלוּמֵי שְׁלֹשָׁה.

לִימָא כְּתַנָּא:

"הִיו שְׁנַיִם מְעִידִין שְׁגִנְבַּ,

וְהִיו שְׁנַיִם מְעִידִים אוֹתוֹ שְׁטִבַּח וּמָכַר,

הוֹזְמוּ עֲדֵי גְנִיבָה - עֲדוֹת שְׁבִטְלָה מְקַצְתָּה בְּטָלָה בּוֹלָה,

הוֹזְמוּ עֲדֵי טִבַּיְחָה - הוּא מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי כֶּפֶל,

וְהוּן מִשְׁלֵמִין תְּשֻׁלוּמֵי שְׁלֹשָׁה.

מִשּׁוּם סוּמְכוּס אָמַר:

הוּ - מִשְׁלֵמִין תְּשֻׁלוּמֵי כֶּפֶל,

וְהוּא - מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי שְׁלֹשָׁה לְפָר וּשְׁנַיִם לְאִיל."

אֵהִיָּא קָאִי סוּמְכוּס?

אִילִימָא אַרִישָׁא - לִית לִיה לְסוּמְכוּס: "עֲדוֹת שְׁבִטְלָה מְקַצְתָּה בְּטָלָה בּוֹלָה"?

וְאֶלָּא אַסִּיפָא - שְׁפִיר קָאמְרִי רַבְּנָן: "הוּא - מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי כֶּפֶל,

וְהוּן מִשְׁלֵמִין תְּשֻׁלוּמֵי שְׁלֹשָׁה!"

אֶלָּא מִלְתָּא אַחְרִיתִי אִיכָא בִינִיָּהוּ:

כְּגוֹן דְאֲתוּ בִי תְרִי אָמַרִי לִיה "גִּנְבְּתִי",

אָמַר לָהּ: "אִין, גִּנְבְּתִי וְטִבַּחְתִּי וּמָכַרְתִּי, מִיְהוּ לֹא בְפִנִיכֶם גִּנְבְּתִי."

רַשִׁי

למה לי דקתני. הכי הואיל ואתא לאשמועינן דמודה בקנס פטור לשמעיעין בין בכפל ובין בד' וחמשה וניתני גנב וטבח ומכר ע"פ עד אחד או ע"פ עצמו אינו משלם אלא קרן אלא לאו ש"מ להכי לא נקט הודאה גבי קרן וכפל דבעי למיתני ע"פ עצמו דומיא דעד אחד ולמימר דאי הדר אתו עדים חייב ואי הוה תני הודאה גבי גניבה תו לא מיתני ליה ע"פ עצמו דומיא דעד אחד דא"נ אתו עדים פטור אבל השתא דלא אודי בקרן דשני עדים שהעידו על הגניבה חייבוהו מחייב אף בארבעה וחמשה לכי אתו סהדי כר' יוחנן:

ה"ג אלא לאו הא קמ"ל גנב על פי שנים וטבח ומכר ע"פ עצמו או ע"פ אחד דלא חייב עצמו בקרן הוא דאמרינן ע"פ עצמו כו'. כלומר בכי האי גוונא הוא דאמר דומיא דעד אחד לחייביה כי הדר אתו סהדי אבל היכא דגניבה עצמו מודה לא אמרינן דומיא דעד אחד:

ניתני גנבתי או שאמר טבחתי ומכרתי. פטור מתשלומי ד' וה' ושמעיעין מינה תרתי דאע"ג דלא הודה אלא אטביחה ופטור עצמו מכלום הויא הודאה אלא מדלא תני הכי ש"מ טעמא דאמר גנבתי כו':

לימא כתנאי. הודה דטביחה אי הודה הויא בלא הודאה דגניבה דלא מחייב עצמו בקרן לפוטרו אם באו עדים או לא: **בטלה כולה.** דכיון דלא גנב לא טבח והראשונים משלמין כפל והוא פטור והאחרונים פטורין: **הוזמו עדי טביחה.** ולא עדי גניבה:

והן משלמין תשלומי שלשה. לגנב: **אילימא ארישא.** דהוזמו עדי גניבה וקאמר סומכוס הן משלמין כפל בשבילו לבעלים כמשפטו והוא משלם שלשה משום טביחה דעדי טביחה לא הוזמו:

ולית ליה לסומכוס כו'. הא ודאי כיון דלא גנב לא טבח: **אלא לאו על כרחיך מילתא אחריתי.** אמור רבנן דקאי סומכוס עלה ולא משכחת דתיקו מילתא דסומכוס אתנא קמא שפיר אלא הכי כגון דאתו כו':

אין גנבתי. והך הודאה דגנב לאו הודאה היא דהא מחמת הני עדים דקאמרי ליה גנבת הוא דמודה אבל הודאה דטביחה ומכירה לאו מחמת ביעתותיהו אודי דהא לא אמרי ליה [טבחת] אלא גנבת:

רַש"י

ואייתי סהדי ואזמינהו דלא באפייהו גנב. ואייתי בעל הבית סהדי ובהודאת טביחה קמיפלגי: דרבנן סברי: אף על גב דהודאה דגניבה מחמת עדים הוא דקא מודה הודאה דטביחה - הודאה היא, ופטור. וסומכוס סבר: כיון דהודאה דגניבה מחמת עדים הוא דקא מודה דטביחה לאו הודאה. והנך עדים קמאי דאזמינהו - משלמין תשלומי כפל, והוא - משלם שלשה לפר ושנים לאיל.

אמר רב אחא בריה דרב איקא:
לא,
דכולי עלמא: הודאה דטביחה לאו הודאה היא.

הודאה דטביחה. דלאו מחמת ביעתותא אודי מיהא הודאה היא ופטור מד' וה' אע"ג דפטור עצמו מכלום בהודאה זו דהא הודאה שגנבתי כמאן דאמר לא גנבתי דמי דמחמת קמאי אודי ומה דמחייב בקרן וכפל משום עדות האחרונים הוא ולא משום הודאתו:

לא דכולי עלמא הודאה דטביחה. בלא הודאה דגניבה לאו כלום היא לפוטרו במקום עדים כרבי יוחנן ואי הני סהדי בתראי סהדותא מעליותא הויא לא הוי פטרי ליה רבנן אלא הכא בעדות שאי אתה יכול להזימה עסקינן וכגון דהני עדים אחרונים הכשרים שהביא בעל הבית להעיד שגנב וטבח ומכר על פי הגנב הביאם שאמר הגנב בבית דין בפני פלוני ופלוני גנבתי כדמפרש ואזיל ואתו פלוני ופלוני כו':

רבנן פטרי ליה. לגנב מארבעה וחמשה אלא משלם לבעלים קרן לבדו והוא נוטל כפל מן הראשונים שרצו להפסידו כפל וקנסא לא משלם מאי טעמא דהני סהדי בתראי אינן עדים דאינך יכול להזימם ולקיים בעדות זו דין הזמה שהרי הוא הודה תחילה שבפניהם גנב ועל פיו באו להעיד ולאו עדות היא הלכך אמאי מחייבת ליה אהודאת פיו על פי עצמו לא ישלם קנס ואהא מילתא קאי סומכוס וסבר עדות שאי אתה יכול להזימה עדות היא ועדים המוזמין משלמין תשלומי כפל לבעלים במקום גנב והוא משלם שלשה לפר דהא אתו סהדי דטבח ומכר:

הני מילי. דלא הויא עדות:
היכא דאמרי לא ידעינן באיזו יום באיזו שעה. דאיכא למימר דלהכי עבדי דמסתפו דלא ליתו סהדי דלזמינהו והלא באותה שעה עמנו הייתם ועדים שקרנים הם:

אבל הכא. דהא דאין אתה יכול להזימה היינו משום דקושטא קא מסהדי מכל שכן דעדותן עדות דסיועי קא מסייעי להו הלכך הן ראשונים שהוזמו משלמים בשבילו כפל והוא משלם שלשה לתשלומי חמשה דפר ושנים לאיל דעדות איכא והודאה ליכא דהודאה דגניבה מחמת ביעתותא דקמאי אודי והודאה דטביחה פטור עצמו מכלום הוה:

אלא, בעדות שאי אתה יכול להזימה קמיפלגי: כגון דאתו סהדי ואמרי ליה: "גנבת",

ואמר להו: "גנבתי וטבחתי ומכרתי, מיהו לא בפניכם גנבתי אלא בפני פלוני ופלוני".
ואייתי סהדי ואזמינהו דלא באפייהו גנב, ואתו פלוני ופלוני ואסהידו ביה דגנב וטבח ומכר. ובהא קמיפלגי:

דרבנן סברי: הויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה, וכל עדות שאי אתה יכול להזימה - לא הויא עדות. וסומכוס סבר: עדות שאי אתה יכול להזימה - הויא עדות.

והא קיימא לן דעדות שאי אתה יכול להזימה לא הויא עדות!

הני מילי: היכא דלא ידעי באיזה יום באיזה שעה, דליכא לעדות כלל,
אבל הכא סיועי הוא דקא מסייע להו²³¹.

רפ"י

.27 עה, ב - עו, א

תשלומי כפל. אמר סומכוס בבי
האי גוונא דקמאי משלמין כפל
דמשמע קרן וכפל ואמאי כיון
דקא מודי ואמר גנבתי איהו
קרן קא בעי לשלומי דבשלמא
קנסא דכפל הוו קא בעי
לאפסודי בעדות שקר דידהו
דאכתי לא עמד בדין ואיכא
למימר דמודה ומיפטר אלא קרן
הוא מחוייב וקאי ולא מפסדי
ליה מידי:

תשלום דכפל. משלמין את
הכפל והוא משלם שלשה לבד
הקרן:

אמר מר:

"הו משלמין תשלומי כפל".

מדקא מודה דגנב קרן בעי שלומי!

אמר רבי אלעזר משמיה דרב:

עו, א תני: ^תשלום דכפל.

28. עו, א

רפ"י

כי קא טבח דהקדש קא טבח.
 דהא בלאחר יאוש קיימינן דאי
 לפני יאוש לא קדשה וכיון
 דאייאוש קנייה הקדש ביאוש
 ושינוי רשות הלכך לאו דמריה
 קטבח:

ר"ש היא. וכגון שאמר הרי עלי
 עולה והפריש גניבה זו לנדרו
 דכיון דחייב באחריותו ודבר
 הגורם לממון הוא כממון דמי
 ולאו מכירה היא ומיהו לענין
 טביחה פטור דאע"ג דברשות
 גנב קיימא דאם אבדו חייב
 באחריותם להקדש חל עליה
 מיהא שם הקדש לאפוקי
 מרשות מרה קמא ולא דמרה
 קא טבח:

בקדשים קלים. שהקדישו
 לשלמים:

דר' יוסי הגלילי. בפ"ק (דף יב:):
 הלכך לאו מכירה היא ומיהו
 מרשות מרה קמא אפקינהו שם
 הקדש וכי קא טבח לאו דמרה
 קא טבח ל"א בטביחה משום
 הכי לא מחייב דבשעת טביחה
 דהקדש נינהו דאמר בפ"ק דכי
 אמר רבי יוסי הגלילי ממון
 בעלים מחיים אבל לאחר
 טביחה לא אלא משלחן גבוה
 קא זכו ולא נהירא לי דבכי האי
 שחיטה לא אמר ר' יוסי הגלילי
 דמשלחן גבוה קא זכו אלא
 במקדש בחלקו שחלקו בקדשים
 דהויא התם שחיטה וזריקה
 והקטרת חלבים אבל בשעת
 טביחה אכתי ממון בעלים הם:
אדתני רישא כו'. דמשמע דלא
 מצי למיתני חיובא בתר
 דאקדיש:

לפלוג וליתני. בסיפא
 ולאשמועינן חיובא אפילו היכא
 דאקדיש קודם טביחה:

מכרו להדיוט מעיקרא תורא
דראובן. קודם שמכרו קרוי
 השור על שמו של גנב ומשמכרו
 קרוי על שם לוקח אבל מכרו
 לשמים עדיין שם המקדישו
 עליו שקרוי עולתו של פלוני:

"גנב והקדיש ואחר כך טבח ומכר:
משלם - תשלומי כפול,
ואינו משלם - תשלומי ארבעה וחמשה".

אמרי: בשלמא אטביחה לא מחייב - דכי קא טבח דהקדש קא טבח, ולא דמריה קא טבח.
אלא אהקדש ליחייב - מה לי מכרו להדיוט, מה לי מכרו לשמים!

הא מני? רבי שמעון היא,
דאמר: קדשים שחייב באחריותו, ברשותיה דמריה קיימי.

הא מדסיפא רבי שמעון הוי, רישא לאו רבי שמעון!

אלא:

הכא במאי עסקינן: בקדשים קלים, ואליבא דרבי יוסי הגלילי,
דאמר: קדשים קלים ממון בעלים הוא, וברשותיה קיימי.

אבל קדשי קדשים מאי?

משלם תשלומי ארבעה וחמשה,

אדתני רישא: "גנב וטבח ואחר כך הקדיש משלם תשלומי ארבעה וחמשה",
ליפלוג וליתני בדידה:

במה דברים אמורים: בקדשים קלים,

אבל בקדשי קדשים - משלם תשלומי ארבעה וחמשה!

אלא,

לעולם לא שנא קדשי קדשים, ולא שנא קדשים קלים,

ודקשיא לך: "מה לי מכרו להדיוט מה לי מכרו לשמים"?

מכרו להדיוט - מעיקרא תורא דראובן, והשתא תורא דשמעון,

מכרו לשמים - מעיקרא תורא דראובן והשתא תורא דראובן.

29. עו, א - עז, ב

רפ"י

"רבי שמעון אומר:

קדשים: שחייב באחריותם - משלם תשלומי ארבעה וחמשה. שאין חייב באחריותם - פטור."

אמרי: נהי דסבר רבי שמעון: מה לי מכרו להדיוט מה לי מכרו לשמים, איפקא מיבעי ליה: קדשים שחייב באחריותו - פטור, דאפתי לא נפק מרשותיה, קדשים שאינו חייב באחריותו - חייב, דמפקי ליה מרשותיה!

אמרי: רבי שמעון אמילתא אחריתי קאי, והכי קתני: אין הגונב אחר הגנב משלם תשלומי ארבעה וחמשה, וכן גונב הקדש מבית בעלים פטור,

מאי טעמא?

"וגנב מבית האיש"²³² (שמות כב, ו) - ולא מבית הקדוש.

רבי שמעון אומר:

קדשים שחייב באחריותו - חייב,

מאי טעמא? קרינא ביה: **"וגנב מבית האיש"**.

ושאינו חייב באחריותו - פטור, דלא קרינן ביה: **"וגנב מבית האיש"**.

מכדי שמעינן ליה לרבי שמעון,

דאמר: שחיטה שאינה ראויה - לא שמה שחיטה,

קדשים נמי שחיטה שאינה ראויה היא!

כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן:

בשוחט תמימים מבפנים לשם בעלים.

והרי חזרה קרן לבעלים!

אמר רבי יצחק בר אבין:

שנשפך הדם.

כי אתא רבין אמר רבי יוחנן:

בשוחט תמימים בפנים שלא לשם בעלים.

וריש לקיש אומר:

בשוחט בעלי מומין בחוץ.

תהי בה רבי אלעזר:

לרבי יוחנן, שחיטה מתרת!?

והלא זריקה מתרת!

לריש לקיש:

שחיטה מתרת?

והלא פדייה מתרת!

אישתמיטתיה הא דרבי שמעון: כל העומד לזרוק - כזרוק דמי, וכל העומד לפדות - כפדוי דמי.

"כל העומד לזרוק - כזרוק דמי,"

דתניא:

אמרי נהי דסבר רבי שמעון כו'. דקא סלקא דעתך משום טביחה לא מחייב ליה ריש דאפילו הפרישו לשם נדר המוטל עליו אחריות נפק מרשות מריה קמא ונעשה זה שומר להקדש וכי טבח לאו דמריה קא טבח וכי מחייב ליה ריש אשעתא דהקדש קמחייב ליה דהויא מכירה הלכך מיבעי ליה למימר איפקא:

דאכתי לא נפיק מרשותיה. הלכך לאו מכירה היא ואטביחה נמי לא מחייב דמרשות מריה קמא נפיק:

שאינו חייב באחריותו חייב. אשעתא הקדש דמכירה היא:

אמילתא אחריתי קאי. דהיכא דאקדיש גנב בין לנדר בין לנדבה לא מחייב ליה ריש לאו אשעתא דהקדש משום עדדיין שמו עליו נדבתו של פלוני ולאו אטביחה דהא מרשות מריה קמא נפק אלא אגונב הקדש שהקדישו בעלים קאי דכיון דחייב בעלים באחריות כי קא טבח דמריה קא טבח דדבר הגורם לממון כממון דמי:

שמעינן ליה לרבי שמעון. דמתני' דפטור אטביחת טריפה:

קדשים נמי שחיטה שאינה ראויה היא. דקדשים הנשחטין בחוץ פסולין ומאי טעמא דרבי שמעון דאמר קדשים שחייב באחריותו חייב דמשמע שאם גנב קדשים וטבחן דחייב בתשלומי ד' וה':

והרי חזרה קרן לבעל הבית. הואיל ולשם בעלים נזבחו:

שנשפך הדם. ומיהו בשעת שחיטה ראויה היא:

שלא לשם בעליהן. דשחיטה ראויה היא דקיימא לן (זבחים ד' ב.) כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים וקרן לא חזרה לבעלים דקיימא לן שלא עלו לבעלים לשם חובה:

בעלי מומין. שחיטתו היתר בחוץ: **תהי.** לשון מריח בקנקן כמו תהי ליה אקנקניה (בי"ב ד' כב.) כלומר דייק לה רבי אלעזר ופריך לרבין אליבא דרבי יוחנן וכי שחיטתו מתרת והלא זריקה מתרת ובשעת טביחה שחיטה שאינה ראויה היא:

אישתמיטתיה. לרבי אלעזר הא דלר' שמעון כל העומד כו':

וכל העומד לפדות כו'. ובעלי מומין כפדוים דמו הואיל וסופן לכך ובעלי מומין מעיקרון עסקינן דאי בשקדם הקדישן את מומן תו לא חזו לפדיון משנשחטו דשמעינן ליה לרבי שמעון בן לקיש אליבא דר' שמעון בשמעתא בתרייתא דמסכת תמורה (ד' לב:) קדשי מזבח בכלל העמדה והערכה ומשנשחטה אינה יכולה לעמוד אבל לבעל מום מעיקרו מודה:

²³² ויתן איש אל רעהו כסף או כלים לשומר וּגְנַב מִבֵּית הָאִישׁ אִם יִמְצָא הַגָּנֵב וְשֵׁלֵם שְׂנִיִּים

רש"י

יש נותר שמטמא כו'. לרבי שמעון איסורי הנאה אין מטמאין טומאת אוכלין דדריש מכל האוכל אשר יאכל אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים או לנכרי או לישראל קרוי אוכל בפרק קמא דבכורות (ד' ט:). ואם היתה לה שעת היתר הנאה משנשחטה ירדה עליו דין קבלת טומאה ואפילו נאסר לאחר כן מקבלת טומאה:

לן לפני זריקה. קדשים הנפסלין להיות נותר בלילה אחת כגון תודה וקדשי קדשים כולן אם לא נזרק דמן ולא נותר באכילה ואין מטמא טומאת אוכלין:

וקיימא לן. בפרק המנחות והנסכים דהאי לפני זריקה קודם שנראה לזריקה קאמר דלא הוה ליה שהות ביום דלאו עומד לזרוק ביום הוה דליכא למימר כזרוק דמי לשוויה אוכלא:

לן. לאחר שנראה לזריקה דהוי שהות ביום אוכלא הוא אלמא כזרוק דמי:

פרה. אדומה מטמאה טומאת אוכלין:

דהויא לה שעת הכושר. לאכול משנשחטה וירדה לה תורת אוכל:

ואמר ריש לקיש. איזו שעת הכושר היתה לה דאומר היה ר"ש פרה נפדית אפילו נשחטה על המערכה כמשפט אם מצא אחרת יפה ממנה וזהו שעת הכושר שלה ואע"פ דלא נפדית אפילו הכי משוי לה אוכלא הואיל וראויה לפדות:

אפילו בתמימין. וכ"ש בבעלי מומין בחוץ דשינויא דחיקא הוא:

לא הויא מכירה. דאין קדשים תמימים יוצאים לחולין הלכך בבעלי מומין עסקינן דאיתנהו בתרוייהו:

ואזדו לטעמייהו. דאיפליגו בה אי בעינן תרוייהו אי לא:

לדברי ר"ש. שפוטרי על טביחתה:

גנב כלאים. מכבשה ותיש בא ואע"ג דכתיב גבי טביחה שה ואמר רבא לקמן כל מקום שנאמר שה אין כלאים במשמע הכא מחייב דאיתרבי בהדיא כדלקמן:

מאי לאו ר"ש היא. מדנקט בטריפה מכירה ולא נקט טביחה:

"רבי שמעון אומר:

יש נותר, שהוא מטמא טומאת אוכלין, ויש נותר שאינו מטמא טומאת אוכלין, כיצד?

לן לפני זריקה - אינו מטמא טומאת אוכלין. לאחר זריקה - מטמא טומאת אוכלין.

וקיימא לן:

מאי "לפני זריקה"? קודם שנראה לזריקה.

"לאחר זריקה"? - לאחר שנראה לזריקה.

"קודם שנראה לזריקה לן" - מאי היא?

לא הויא שהות ביום למזרקה, דשחטיה סמוך לשקיעת החמה, ואינו מטמא טומאת אוכלין.

"לאחר שנראה לזריקה לן",

דהויא שהות ביום למזרקה מטמא טומאת אוכלין.

אלמא: כל העומד לזרוק - כזרוק דמי.

"וכל העומד לפדות - כפדוי דמי".

דתניא:

"רבי שמעון אומר:

פרה מטמא - טומאת אוכלין, הואיל והיתה לה שעת הכושר".

עזא

ואמר ריש לקיש:

אומר היה רבי שמעון: פרה נפדית על גבי מערכתה.

אלמא: כל העומד לפדות - כפדוי דמי.

עזב

בשלמא רבי יוחנן לא אמר פרבי שמעון בן לקיש, דקא בעי לאוקמה למתניתין אפילו בתמימין, אלא ריש לקיש מאי טעמא לא אמר פרבי יוחנן?

אמר לך:

"וטבחו או מקרו" (שמות כא, לו),

כל היכא דאיתיה במכירה - איתיה בטביחה,

וכל היכא דליתיה במכירה - ליתיה בטביחה.

והני קדשים הואיל דכי מזבין קדשים לא הויא מכירה,

ליתנהו בטביחה.

ואזדו לטעמייהו.

דאתמר:

המוכר טריפה, לדברי רבי שמעון?

רבי יוחנן אמר: חייב.

וריש לקיש אמר: פטור.

"רבי יוחנן אמר: חייב" - אף על גב דליתיה בטביחה איתיה במכירה.

וריש לקיש אמר: פטור" - כיון דליתיה בטביחה ליתיה במכירה.

איתביה רבי יוחנן לרבי שמעון בן לקיש:

"גנב כלאים וטבחה,

טריפה ומכרה - משלם תשלומי ארבעה וחמשה".

מאי לאו רבי שמעון היא,

אלמא: אף על גב דליתיה בטביחה איתיה במכירה!

רש"י

דתנא טריפה בחדא. דלא מצי לערובי כלאים וטריפה ולמיתני טביחה ומכירה בתרוייהו בהדדי ואצטריך למיתני טריפה בחדא במכירה ולא בטביחה:
תנא נמי כלאים בחדא. ואף על גב דאיתיה בתרוייהו ונקט ביה טביחה דפתח ביה קרא ברישא:

אמר ליה:
 לא, רבנן.

אי רבנן, טריפה במכירה איתא, בזביחה ליתא!?

ואלא מאי רבי שמעון?
 כלאים בטביחה איתא, במכירה ליתא!?

אלא,
 תנא טביחה, והוא הדין למכירה.
 אימא לרבנן נמי,
 תנא מכירה והוא הדין לטביחה.

ורבי יוחנן אמר לך:
 האי מאי?

אי אמרת בשלמא: רבי שמעון, אידי דתנא טריפה בחדא, תנא כלאים בחדא.
 אלא אי אמרת: רבנן, נערבינהו וניתנינהו: גנב כלאים וטריפה, טבחון ומכרון משלם תשלומי ארבעה וחמ

קשיא.

30. עז, ב - עח, ב

רפ"י

או. שור או שה דאמר בפי דלעיל (דף סז:). שור דסיפא ושה דרישא מייתר הלכך או נמי מייתר:

פרט לכלאים. דפסול לקרבן: **נדמה.** דאינו דומה לאביו ולא לאמו שבא מאיל ורחל ודומה לעז:

גבי גניבה דכתיב שור או שה. דאי לא הוה כתיב או לרבות לא משתמע כלאים מינייהו שהרי אין מתעברין זה מזה שאין עיבורן שוה דבהמה גסה יולדת לתשעה ודקה לחמשה הלכך או לרבווי אתא ולא להוציא דהא בלאו הכי לא אתי כלאים במשמעות דקרא:

להוציא כלאים מביניהם. אין כלאים באים משניהם:

מדסיפא למעט. או דסיפא דקרא כשב או עז ודאי למעט אתא שהרי כלאים באים מהם וממילא משתמע לרבות לא איצטריך ואי לרבות נדמה כל שכן דלא איצטריך דכיון דמרישא הוא מתרבי כלאים כל שכן נדמה דקיל:

אי לקדשים. למימרא דפסול לקרבן דכתיב בהו שה בנדבות בפרשת נסכים (במדבר טו) או לשה בכבשים וגו':

הא בהדיא כתיב בהו. מרבויה דאו כשב פרט לכלאים דפסול:

אי למעשר בהמה. ואע"ג דלא כתיב ביה שה אלא צאן קאמר רבא דפסול הא אמרינן בבכורות לענין מילי טובא דגמר תחת השבט מתחת אמו הלכך להא מלתא יליף נמי ופסול:

העברה העברה. והעברת כל פטר רחם לה' (שמות יג) וכל אשר יעבור (ויקרא כז):

["גנב כלאים וטבחה,

טריפה ומכרה - משלם תשלומי ארבעה וחמשה"].

"כלאים"?

"שה"²³³ (שמות כא, לו) כתיב.

ואמר רבא:

זה²³⁴ בנה אב: כל מקום שנאמר "שה" - אינו אלא להוציא את הכלאים!

שאני הכא, דאמר קרא: "או" (שמות כא, לו) - לרבות את הכלאים.

וכל "או" לרבות הוא!?

והתניא:

"שור או כשב"²³⁵ (ויקרא כב, כז) - פרט לכלאים,

"או עז" (ויקרא כב, כז) - פרט לנדמה!"

אמר רבא:

הכא מענייניה דקרא,

והכא מענייניה דקרא.

הכא גבי גניבה, דכתיב: "שור או שה" שאי אתה יכול להוציא כלאים מביניהם,

"או" - לרבות כלאים,

גבי קדשים דכתיב: "כשב" ו"עז" (ויקרא כב, כז) - שאתה יכול להוציא כלאים מביניהם,

"או" למעט הוא.

עח, א והא גבי קדשים,

נמי נאמר: "שור או כשב" (יקרא כב, כז), שאין אתה יכול להוציא כלאים מביניהם, ונרבי!

מדסיפא למעט,

רישא נמי למעט.

אדרבה: מדרישא לרבות,

סיפא נמי לרבות!

האי מאי?

אי אמרת בשלמא: למעט, הוא דאיצטריך תרי מיעוטי, דאף על גב דאימעט כלאים,

איצטריך למעוטי נדמה.

אלא אי אמרת: לרבות, תרי ריבווי למה!

השתא כלאים אירבי ליה, נדמה מבעיאי!?

אלא, הא דאמר רבא: זה בנה אב: כל מקום שנאמר "שה" אינו אלא להוציא את הכלאים,

למאי הלכתא?

אי לקדשים - בהדיא כתיב בהו "שור או כשב" (יקרא כב, כז) פרט לכלאים!

אי למעשר - "תחת"²³⁶ (ויקרא כז, לב) "תחת" (ויקרא כב, כז) יליף מקדשים!

אי לבכור - 'העברה'²³⁷ (שמות יג, יב) "העברה" (ויקרא כז, לב) יליף ממעשר!

²³³ מי יגנב איש שור או שה וטבחו או מכרו חמשה בקר ושלם תחת השור וארבע צאן תחת השפה

²³⁴ נחלקו הראשונים על איזה פסוק רבא מדבר.

²³⁵ שור או כשב או עז פי' יולד והיה שבועת ומים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה'

²³⁶ וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבר תחת השבט העשירי והיה קדש לה'

²³⁷ והעברת כל פטר רחם ליהוה וכל פטר שגר בהמה אשר יהיה לה הזקרים לה'

רש"י

לענין פדיון פטר חמור. דכתיב
 שה וקא אשמעינן רבא טעמא
 דמתניי דקתני אין פודין
 בכלאים מהכא הוא:
ולא בחיה. צבי ואיל:
ולא בשה שחוטה. דלאו שה
 קרינא בה:
כלאים. משני מיני בהמות:
כיו. מבהמה וחיה:
לטמא שנולד מן הטהור. פרה
 שילדה סוס ואביו סוס או רחל
 שילדה חזיר ואביו חזיר דאסור
 באכילה דכתיב זאת הבהמה
 אשר תאכלו שור שה כשבים
 (דברים יד) וכיון דכתיב שה
 פרט לכלאים כה"ג הוא:
דר' יהושע. בפרק קמא
 דבכורות (דף ז. א.):
וטהורה מטמאה מי מיעברא.
 דאיצטריך למעוטי והא קיימא
 לן בפ"ק דבכורות (דף ז. א.) לעולם
 אין מתעברת לא טמאה מן
 הטהורה ולא טהורה מן
 הטמאה:
דאיבר מקלוט כרבי שמעון.
 קלוט פרסותיו קלוטות ונולד מן
 הטהור ורבי שמעון קרי ליה
 טמא דתניא בכורות (דף ו. א.) רבי
 שמעון אומר גמל גמל שני
 פעמים אחד גמל הנולד מן
 הגמלה ואחד גמל הנולד מן
 הפרה ואפילו עברתו מן הטהור
 משור גמור קאסר ליה ר"ש
 ופליג עליה רבי יהושע היכא
 דעברתו מן הטהור משור שאינו
 קלוט ומתירו בסימן אחד של
 טהרה או מעלה גרה או מפריס
 פרסה ודורש את זה לא תאכלו
 את הגמל זה אי אתה אוכל
 בסימן אחד אבל יש אחר שאתה
 אוכל בסימן אחד ואי זה זה
 טמא הנולד מן הטהור ועיבורו
 מן הטהור יכול אף עיבורו מן
 הטמא כלומר יכול כשם שאני
 מכשיר בו כך אני מכשיר בבנו
 אם נתעברה פרה הימנו ת"ל שה
 כשבים ושה עזים עד שיהא נולד
 משני כשבים שיהו אביו ואמו
 כבשים וההיא פסולא דבנו
 דנפקא ליה לר' יהושע מכבשים
 משמע ליה לרבא משה:

אי נמי,
 נדמה אמרת לא, דכתיב: **"אך בכור שור"**²³⁸ (במדבר יח, יז) - עד שיהא הוא שור ובכורו שור,
 כלאים מבעיא!?

אלא,
 כי איתמר דרבא לענין פטר חמור,
 כדתנן:

"אין פודין: לא בעגל

ולא בחיה,

ולא בשחוטה,

ולא בטריפה,

ולא בכלאים,

ולא בכוי" (בכורות יב, א).

ולרבי אלעזר דמתיר בכלאים,
 דתנן:

"רבי אלעזר מתיר בכלאים מפני שהוא שה" (בכורות יב, א),
 למאי הלכתא?

אמר לך רבי אלעזר:

כי איתמר דרבא לטמא שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא.

ודלא כרבי יהושע,

דאי רבי יהושע **"שה כשבים ושה עזים"**²³⁹ (דברים יד, ד) נפקא ליה עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה.

וטהורה מטמאה מי מיעברא!?

עח, ב אין, דקיימא לן אדאיבר מקלוט, כרבי שמעון.

²³⁸ אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה קדש הם את דמים תזרק על המזבח ואת הלחם תקטיר אשה לריח ניחח לה'
²³⁹ זאת הבהמה אשר תאכלו שור שה כשבים ושה עזים

רש"י

מי פטר גנב נפשיה. גבי בעלים :
בכבש. דאמר ליה עולה קא
מחייבת ועולה משלימנא לך
ולא אפסדתך תו מידי דהא
יוצא בה אתה ידי נדרך :
גנב פטר עצמו. דאתשלומין
דבעלים מחייב והרי הוציאו ידי
נדרו ואפסידא דהקדש מיפטר
דמבית האיש כתיב ולא הקדש
ואליבא דר' שמעון נקט לה
דאמר קדשים שחייב באחריותן
חייב פלוגתייהו דרבנן ור"א
וטעמייהו בפרק בתרא דמנחות :

.31 עה, ב

[רבי שמעון אומר:

קדשים: שחייב באחריותם - משלם תשלומי ארבעה וחמשה].

בעי רבא:

"הרי עלי עולה", והפריש שור, ובא אחר וגנב,

מי פטר גנב נפשיה בכבש לרבנן, בעולת העוף לרבי אלעזר בן עזריה?

דתנן:

"הרי עלי עולה" יביא כבש,

רבי אלעזר בן עזריה אומר:

יביא תור או בן יונה" (מנחות קז).

מאי?

מי אמרנן: שם עולה קביל עילויה,

או דלמא:

מצוי אמר ליה: אנא מצוה מן המוכרח בעינא למיעבד?

בתר דאיבעיא הדר פשט:

גנב - פטר עצמו בכבש לרבנן,

בעולת העוף לרבי אלעזר בן עזריה.

רב אחא בריה דרב איקא מתני לה בהדיא.

אמר רבא:

"הרי עלי עולה" והפריש שור, ובא אחר וגנבו - פטר עצמו בכבש לרבנן,

ובעולת העוף לרבי אלעזר בן עזריה.

32. עה, ב

רפ"י

מתני'

או שהיתה לו בו שותפות. קודם שגנבו לא קרינן ביה ומכרו כולו באיסורא:
הנוחר. קורעו מנחיריו עד לבו:
והמעקר. עוקר סימניו:
פטור. ואפי' לרבנן דהא לאו שחיטה היא כלל:

גמ'

מאי חוץ מאחד ממאה. כלומר ממאי קאמרינן דאי שיריה הוי שירא:
הניתר עמו. כגון מבשרו אבל שירות עורה וקרניה וגיזותיה לא הוי שיר:
ולוי אמר. אפילו גיזותיה הוי שיר:
המעכב בשחיטה. דבר שאם ניטל הימנה נעשית בו נבילה מחיים כגון וושט או קנה או הירך וחלל שלה או כבד או אחד מבני מעיים דלא מתיר לה שחיטה אבל ידה ורגלה מן הארכובה ולמטה לא וטעמא דכולהו מפרש לקמן:
אלא לרב דאמר כמאן. אי כתיב אפי' חוץ מגיזותיה אי כרבי אפילו ידה נמי לא:
מידי דהוי בטביחה. הוי שיר במכירה:
ור"ש בן אלעזר. לא דריש דומיא דטביחה ומיהו גיזותיה לא הוי שיר דלמיגז קיימי:

משנה

מכרו חוץ מאחד ממאה שבו, או שהיתה לו בו שותפות. השוחט ונתנבלה בידו, הנוחר, והמעקר - משלם תשלומי כפל, ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

גמרא

מאי "חוץ מאחד ממאה שבו"?

אמר רב:

חוץ מדבר הניתר עמו בשחיטה.

ולוי אמר:

חוץ מגיזותיה.

וכן תניא במתניתא:

"חוץ מגיזותיה".

מיתיבי:

"מכרה חוץ מידה,

חוץ מרגלה,

חוץ מקרנה,

חוץ מגיזותיה - אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

רבי אומר:

דבר המעכב בשחיטה - אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה,

ושאינו מעכב בשחיטה - משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

רבי שמעון בן אלעזר אומר:

חוץ מקרנה - אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה,

חוץ מגיזותיה - משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

בשלמא ללוי - כתנא קמא,

אלא לרב כמאן?

אמר רב דאמר כי האי תנא, דתניא:

"רבי שמעון בן אלעזר אומר:

מכרה חוץ מידה,

וחוץ מרגלה - אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

חוץ מקרנה,

חוץ מגיזותיה - משלם תשלומי ארבעה וחמשה".

כמאי קמיפלגי?

תנא קמא סבר:

"וטביחה" - כולו בעינן,

"מכרו" - כולו בעינן.

ורבי סבר:

"וטביחה" - מידי דהוי בטביחה, לאפוקי מידי דלא הויא בטביחה,

"ומכרו" - דומיא דטביחה.

ורבי שמעון בן אלעזר סבר:

קרנא דלא למגזא קיימא, הוי שיר, ואינו משלם תשלום ארבעה וחמשה.

גיזותיה דלמיגז קיימי לא הוי שיר, ומשלם תשלום ארבעה וחמשה.

ואידך תנא דבי רבי שמעון בן אלעזר סבר:
ידיו ורגליו דצריכי טביחה - הוי שויר, ולא משלם תשלומי ארבעה וחסמשה,
קרניה וגזותיה דלא צריכי טביחה - לא הוי שויר.

קשיא דרבי שמעון בן אלעזר אדרבי שמעון בן אלעזר!

תרי תנאי ואליא דרבי שמעון בן אלעזר.

33. עה, ב

רס"י

את הקיטעת. אע"ג דליכא כולה חייב דמאי דגנב הא זבין כוליה: **שותף שגנב מחבירו.** פטור מארבעה וחמשה אפי' מחלק חבירו דליכא וטבחו כולו באיסורא:

שותף שטבח לדעת חבירו. משלמין בין שניהם דאיכא וטבחו כולה בחיובא דהטובח חייב על חלקו וחבירו נמי עשאו שליח והא רבינן לעיל (דף עא.) דיש שליח לדבר עבירה הכא דאמרינן תחת לרבות את השליח:

שותף שטבח שלא לדעת חבירו. פטור דליכא וטבחו כולו בחיובא דבההוא פלגא דחבריה לא נעשה שליח והוה ליה כטובח ומוכר אחר הגנב דפטור ועל חלקו נמי פטור הואיל וליכא וטבחו כולו בחיובא ואף על גב דאמרן לעיל חמשה בקר ואפי' חמשה חצאי בקר הני מילי היכא שגנב בהמת השותפין וטבחו ואחר כך הודה לאחד מהם על חלקו דבשעת טביחה הואי כוליה בחיובא והכי אמרינן בהגוזל (לקמן דף קו:) דשותף שטבח שלא לדעת חבירו פטור:

תנו רבנן:

"הגונב הקיטעת,

ואת החיגרת,

ואת הסומא,

וכן הגונב בהמת השותפין - חייב,

ושותפים שגנבו - פטורים."

והתניא:

"שותפין שגנבו - חייבין!"

אמר רב נחמן:

לא קשיא:

כאן - בשותף שגנב מחבירו.

כאן - בשותף שגנב מעלמא.

איתיביה רבא לרב נחמן:

"יכול שותף שגנב מחבירו, ושותפים שגנבו יהו חייבין?
תלמוד לומר: **"וטבחו"**²⁴⁰ (שמות כא, לו). - כולו בעינן וליכא!

אלא אמר רב נחמן:

לא קשיא:

כאן - בשותף שטבח לדעת חבירו,

כאן - בשותף שטבח שלא לדעת חבירו.

²⁴⁰ מי יגנב איש שור או שׂה וטבחו או מקרו חמשה בקר ושלם תחת השור וארבע צאן תחת השׂה

34. עה, ב

רש"י

חוץ משלשים יום. אעשה בה מלאכתי:
 חוץ ממלאכתה. אם תרצה לשוחטה שחוט מיד ואם תעשה בה מלאכה המלאכה היא שלי מי הוי שיור או לא:
 עובר ירך אמו הוא. פלוגתא בתמורה (ל: לא):

בעי רבי ירמיה:

מכרה: חוץ משלשים יום,

חוץ ממלאכתה,

חוץ מעובריה, - מהו?

אליבא דמאן דאמר: "עובר ירך אמו הוא" לא תבעי לך - דהא שייך בה.

כי תבעי לך אליבא דמאן דאמר: "עובר לאו ירך אמו" - מאי?

מימר אקרינו: כיון דמחובר בה הוי שיור,

או דלמא:

כיון דלמפרש מינה קאי לא הוי שיור?

איכא דאמרי:

כיון דלאו ירך אמו הוא לא הוי שיור,

או דלמא:

כיון דצריד לאישתרוי בהדה בשחיטה - כמאן דשייר בגופה דמי?

תיקו.

35. עח, ב

בְּעֵי רַב פִּפְּא:

גְּנֵבָה, קִטְעָה וּמְכָרָה - מַהוּ?

מִי אָמְרִינָן: מֵאֵי דְגֵנֵב הָא לֹא זָבִין,

אוּ דְלָמָּא:

מַה דְזָבִין הָא לֹא נְשִׁיר.

תִּיקוּ.

36. עח, ב - עט, א

רפ"י

גנב ונתן לאחר וטבח. לא נתן במתנה דא"כ אפילו לא טבח מחייב אנתונה משום מכירה כדקתני סיפא אלא עשאו שליח לטביחה או למכירה: והקיף. מכר באמנה ואשראי ולא קיבל דמים: גנב ופרע בהקיפו. שהקיפו חבירו פרקמטיא באשראי ופרע לו בהמה זו:

תנו רבנן:

"גנב ונתן לאחר וטבח,

גנב ונתן לאחר ומכר,

גנב והקדיש,

גנב והקיף,

גנב והחליף,

גנב ונתן במתנה,

גנב ופרע חובו,

גנב ופרע בהקיפו,

גנב ושלח סבלונות בבית חמיו - משלם תשלומי ארבעה וחמשה".

עט, א

מאי קא משמע לן?

אשמעינן רישא: "גנב ונתן לאחר וטבח" - יש שליח לדבר עבירה,

אף על גב דבכל התורה כולה "אין שליח לדבר עבירה",

הכא - יש שליח לדבר עבירה.

מאי טעמא?

"וטבחו או מכרו"²⁴¹ (שמות כא, לו) - מה מכירה דלא אפשר דלאו על ידי אחר, אף טביחה על ידי אחר מחייב.

ואשמעינן סיפא: "גנב והקדיש" - מה לי מכרו להדיוט, מה לי מכרו לשמים.

²⁴¹ מי יגנב איש שור או שׂה וטבחו או מכרו חמשה בקר ושלם תחת השור וארבע צאן תחת השׂה

37. עט, א-ב

רס"י

מתני'

וטבחו ומכרו חוץ מרשותו.
 כשהוציא מרשותו נעשה עליו
 גנב (לרב יהודה) וקנאו:
או שגנב חוץ מרשותו. קנאו
 במשיכה מיד ונעשה גנב עליו
 אבל גנב וטבח ומכר ברשותו
 פטור דלא נעשה עליו גנב:
היה. גנב מושכו ויוצא פטור
 מכלום:
הגביהו. אפי' ברשות בעלים
 שהרי הגביהה קונה בכל מקום
 במסכת קדושין (דף כה):
נתנו. בעליו לבכורות בנו לכהן
 בה' סלעים של פדיון הבן. ל"א
 נתנו גנב לבכורות בנו ונתנו לו
 שם במקום שגנבו לשומר חנם
 ולשואל:
היה מושכו. הכהן או בעל חוב
 או השומר ומת ברשות בעלים:
פטור. הגנב מכלום ולשון
 אחרונא עיקר האי חייב אגנב
 קאי דמחייב גנב בקנין שלוחיו
 דאי בנותנו בעליו מאי חייב נהי
 דשואל מצוי למימר חייב
 באונסין אלא שאר שומרים מי
 חייבי במתה כדרכה ועוד לגבי
 כהן ובעל חוב מאי חייב ופטור
 איכא הפסיד ולא הפסיד מבעי
 ליה:

גמ'

תיקנו משיכה בשומרים. שלא
 יתחייב שומר בשמירה עד
 שימשוך:
מאי לאו. היה מושכו שומר ומת
 חייב גנב במשיכת שומר:
לא גנב. והכי קאמר נתן בעל
 הבית לבכורות בנו כו' ובא גנב
 לגונבו משם היה מושכו ויוצא
 כו':

משנה

גנב ברשות הבעלים, וטבח ומכר חוץ מרשותם,
 או שגנב חוץ מרשותם, וטבח ומכר ברשותם,
 או שגנב וטבח ומכר חוץ מרשותם - משלם תשלומי ארבעה וחמשה,
 אבל גנב וטבח ומכר ברשותם - פטור.
 היה מושכו ויוצא ומת ברשות הבעלים - פטור.
 הגביהו,
 או הוציאו מרשות בעלים ומת - חייב.
 נתנו לבכורות בנו,
 או לבעל חוב,
 לשומר חנם,
 לשואל,
 לנושא שכר,
 לשוכר,
 והיה מושכו ומת ברשות הבעלים - פטור.
 הגביהו,
 או שהוציאו מרשות הבעלים ומת - חייב.

גמרא

בְּעֵי אַמִּימֵר:
 תיקנו משיכה בשומרים, או לא?

אמר רב יימר:

תא שמע:

"נתנו לבכורות בנו,

או לבעל חובו,

לשומר חנם,

לשואל,

לנושא שכר

לשוכר,

היה מושכו ויוצא ומת ברשות הבעלים - פטור".

מאי לאו שומר,

ושמע מינה: תיקנו משיכה בשומרים.

אמר ליה:

לא, גנב.

הא תנא ליה רישא!

תנא גנב שגנב מבית הבעלים,

ותנא גנב שגנב מבית שומר.

אמר ליה רב אשי:

לא תדחיה,

מה לי גנב שגנב מבית שומר, מה לי גנב שגנב מבית בעלים?

אלא לאו שומר,

ושמע מינה: תיקנו משיכה בשומרים.

ושמע מינה.

רפ"י

שכירות דמטלטלי. שהשכיר לו כליו:

בני שטרא נינהו. בתמיה הא לא מקנו מטלטלין אלא במשיכה כדאמרינן בקדושין (דף כו.) ונהי נמי דמקנו בכספא לענין קבולי מי שפרע מיהו בשטר לא מיקנו מידי דדברים בעלמא נינהו כדאמרינן בהזהב (ב"מ דף מט.) דברים אין בהם משום מחוסרי אמנה:

איתמר נמי:

אמר רבי אלעזר:

כדרך שתקנו משיכה בלקוחות, כך תיקנו משיכה בשומרין.

תניא נמי הכי:

"כדרך שתקנו משיכה - בלקוחות,

כך תיקנו משיכה - בשומרין.

וכשם שהקרקע נקנית: בכסף,

בשטר,

בחזקה,

כך שכירות נקנית: בכסף,

בשטר,

בחזקה."

"שכירות" דמאי?

ע"ב, אילמא^א שכירות דמטלטלין - מטלטלי בני שטרא נינהו?!

אמר רב חסדא:

שכירות דקרקע.

38. עט, ב

רפ"י

שהטמין בחורשין. שנטמן ביער לגנוב בהמות הרועות שם: **וכיון דראוהו גזלן הוא.** ולא דומה לגנב בפני שנים דהתם אע"ג דחזו ליה שאר אינשי לא מיסתפי מינייהו דמימר אמר לא מינייהו שקילנא מידי אבל חורשין מרעה לכל היא ולא ידע דמאן ניהו הך בהמה וכיון דלא מיסתפי מכולי עלמא גזלן הוא: **החמירה תורה.** לשלם כפל ארבעה וחמשה: **השוה כבוד עבד.** לא ירא מבני אדם כדרך שלא ירא מהקבי"ה אבל גנב לא השוה עבד לקונו אלא כיבד העבד יותר מקונו שהוא ירא מבני אדם ומעין של מעלה לא נזהר: **לסתיר עצה.** כמו להסתיר יועץ במסתרים לגנוב להרע:

אמר רבי אלעזר:

ראוהו שהטמין בחורשין, וטבח ומכר, משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

אמאי? הא לא משך!

אמר רב חסדא:

שהכישוה במקל.

אמרי:

וכיון דראוהו - גזלן הוא!

כיון דקא מטמרי מנייהו - גנב הוא.

ואלא גזלן - היכי דמי?

אמר רבי אבהו:

כגון בניהו בן יהודה,

שנאמר: **"ויגזל את החנית מיד המצרי ויהרגהו בחניתו"** (שמואל ב כג, כא).

רבי יוחנן אמר:

כגון בעלי שכם,

שנאמר: **"וישימו לו בעלי שכם מארבים על ראשי ההרים ויגזלו את כל אשר יעבר עליהם בדרך"** (שופטים ט, כה).

ורבי אבהו מאי טעמא לא אמר מהאי?

אמר לך:

כיון דמטמרי איטמורי, לא גזלני נינהו.

ורבי יוחנן?

הא דקא מטמרי דלא ניחזינהו אינשי וניערקו מנייהו.

²⁴²שאלו תלמידיו את רבן יוחנן בן זבאי:

מפני מה החמירה תורה בגנב יותר מגזלן?

אמר להו: זה השוה כבוד עבד לכבוד קונו, וזה לא השוה כבוד עבד לכבוד קונו,

בביבול, עשה עין של מטה כאילו אינה רואה, ואוזן של מטה כאילו אינה שומעת,

שנאמר: **"הוי המעמיקים מה' לסתור עצה והיה במחשך מעשיהם"**²⁴³ (ישעיהו כט, טו),

וכתיב: **"ויאמרו לא יראה זה ולא יבין אלהי יעקב"** (תהלים צד, ז),

וכתיב: **"מי אמרו עזב ה' את הארץ ואין ה' דאה"** (יחזקאל ט, ט).

אמר רבי מאיר:

משלו משל משום רבן גמליאל,

למה הדבר דומה?

לשני בני אדם שהיו בעיר ועשו משתה,

אחד זימן את בני העיר, ולא זימן את בני המלך,

ואחד לא זימן את בני העיר ולא זימן את בני המלך.

רפ"י

שה שהרכיבו. הגנב על כתיפו וזלזל את עצמו בו לפיכך היקל הקב"ה עליו בתשלומין:

²⁴² תוספתא ז, א

²⁴³ "הוי המעמיקים מה' לסתור עצה והיה במחשך מעשיהם ויאמרו מי רואנו ומי יודענו"

איזה מהן עונשו מרובה?
הוי אומר: זה שזימן את בני העיר, ולא זימן את בני המלך".

"אמר רבי מאיר:

בא וראה כמה גדול כח של מלאכה,
שור, שביטלו ממלאכתו - חמשה,
שה, שלא ביטלו ממלאכתו - ארבעה.

אמר רבן יוחנן בן זבאי:

בא וראה כמה גדול כבוד הבריות,
שור שהלך ברגליו - חמשה,
שה שהרכיבו על כתיפו ארבעה".

39. עט, ב - פ, א

רפ"י

מתני'

אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל. משום שיש בשוב א"י שמבעיר את השדות וכל שדות א"י סתמן דישראל:

אבל מגדלין בסוריא. ארס צובה דודד כיבשה וקסבר דלא שמה כיבוש והויא כחוצה לארץ ובחוצה לארץ מותר לגדל דלא חישינן לשוב ואם יפסידו שדות אחרים ישלמנה:

אין מגדלין תרנגולין בירושלים. אפי' ישראל:

מפני הקדשים. שישראל אוכלים שם בשר שלמים ותודה ומעשר בהמה ודרך תרנגולים לנקר באשפה שמא יביאו עצם כעדשה מן השרץ ויטמאו את הקדשים:

ולא יגדלו כהנים תרנגולין. בכל א"י:

מפני הטהרות. שהכהנים אוכלין תרומה הן צריכין להזהר בטהרתן:

חזירין. טעמא מפרש בגמרא: את הכלב. מפני שנושך ומנבח ומפלת אשה מיראתו: נישובים. פחים שלא ילכדו בהן יוני בני הישוב: שלשים ריס. ארבע מילין:

גמ'

בחורשין. ביערות כדמתרגמינן ביער חורשא:

בהמה גסה. צריכה בשוב למשאוי ולחרישה:

שלא ישהה האחרונה שבהן שלשים יום. לקח בהמות קודם לרגל שלשים יום וסמוך לרגל לא יאמר הריני שוחט את המוקדמות ומאחר את האחרונות אף לאחר הרגל עד מלאות שלשים יום למקחן:

והטבח. המקבץ את הבהמות ליום השוק:

לוקח ושוחט או לוקח ושוהה. עד יום השוק שלשים יום למקחו:

ובלבד שלא ישהה את העגונה. המאוחרת למקחו שלקח סמוך לעת השוק לא ישהה אותה לאחר יום השוק להשלים שלשים יום למקחה:

העגונה. מאוחרת כמו הלהן תעגנה (רות א) תאחרנה מלהנשא:

משנה

אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל, אבל מגדלין בסוריא, ובמדברות של ארץ ישראל.

אין מגדלין תרנגולין בירושלים, מפני הקדשים, ולא כהנים בארץ ישראל, מפני הטהרות.

אין מגדלין חזירין בכל מקום.

לא יגדל אדם את הכלב, אלא אם כן היה קשור בשלשלת.

אין פורסין נישובים ליונים, אלא אם כן היה רחוק מן הישוב שלשים ריס.

גמרא

תנו רבנן:

"אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל, אבל מגדלין בחורשין של ארץ ישראל. בסוריא - אפילו בשוב, ואין צריך לומר בחוצה לארץ".

תניא אידך:

"אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל, אבל מגדלין במדבר שביהודה, ובמדבר שבספר עבו. ואף על פי שאמרו: "אין מגדלין בהמה דקה", אבל מגדלין בהמה גסה, לפי שאין גוזרין גזרה על הצבור, אלא אם כן רוב צבור יכולין לעמוד בה. בהמה דקה אפשר להביא מחוצה לארץ, בהמה גסה אי אפשר להביא מחוצה לארץ, ואף על פי שאמרו: "אין מגדלין בהמה דקה", אבל משהה הוא קודם לרגל שלשים יום, וקודם משתה בנו שלשים יום, ובלבד שלא ישהה את האחרונה שלשים יום;

דסלקא דעתך אמינא:

דאי נפק ליה רגל, ומכי זבנה עד השתא אכתי לא מלו ליה תלתין יומין - לא נימא תלתין משרא שרי ליה לשהויי. אלא כיון דנפק ליה רגל - לא מבעי ליה לשהויי.

פ, א

והטבח לוקח ושוחט,

לוקח ושוהה,

ובלבד שלא ישהה העגונה שבהן שלשים יום.

שאלו תלמידיו את רבן גמליאל:

מהו לגדל?

אמר להן: מותר."

והתנן:

"אין מגדלין!"

אֵלָא הָכִי קָא בְּעוּ מִינֵיהּ:

"מָהוּ לְשִׁהוּת?"

אָמַר לְהֵן:

מוֹתֵר,

וּבִלְבָד שְׂלָא תַצָּא וְתִרְעָה בְּעֵדֵר,

אֵלָא קוֹשְׁרָה בְּכַרְעֵי הַמָּטָה.

תְּנֵנו רַבְּנָן:

"מַעֲשֵׂה בַחֲסִיד אֶחָד שֶׁהָיָה גוֹנֵחַ מִלְּבוֹ,

וְשָׂאֵלוּ לְרוֹפְאִים, וְאָמְרוּ: אֵין לוֹ תַקְנָה עַד שְׁיִנֵּק חֶלֶב רוּתַח מִשְׁחָרִית לְשְׁחָרִית,

וְהִבְיָאוּ לוֹ עֵז וְקִשְׁרוּ לוֹ בְּכַרְעֵי הַמָּטָה, וְהָיָה יוֹנֵק מִמֶּנָּה מִשְׁחָרִית לְשְׁחָרִית.

לֵימִים נִכְנָסוּ חֲבִירָיו לְבַקְרוֹ, בֵּינָן שָׂרְאוּ אוֹתָהּ הָעֵז קִשְׁוֶרָה בְּכַרְעֵי הַמָּטָה חֲזָרוּ לְאַחֲוִירָהֶם,

וְאָמְרוּ: לְסֻטִים מְזוּיִין בְּבֵיתוֹ שֶׁל זֶה, וְאָנּוּ נִכְנָסִין אֲצֵלוֹ?

יִשְׁבוּ וּבְדַקּוּ וְלֹא מַצְאוּ בוֹ, אֵלָא אוֹתוֹ עוֹן שֶׁל אוֹתָהּ הָעֵז.

וְאָף הוּא בְּשַׁעַת מִיתָתוֹ אָמַר: יוֹדַע אֲנִי שְׂאִין בִּי עוֹן אֵלָא עוֹן אוֹתָהּ הָעֵז,

שֶׁעֲבַרְתִּי עַל דְּבָרֵי חֲבֵרִי.

אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵאל:

מִבְּעַלֵּי בָתִּים שֶׁבְּגִלְגִּיל הָעֲלִיוֹן הָיוּ בֵּית אָבָא,

וּמִפְּנֵי מָה חָרְבוּ?

שֶׁהָיוּ מְרַעִין בַּחוּרְשֵׁין,

וְדָנִין דִּינֵי מְמוֹנוֹת בִּיחִיד.

וְאָף עַל פִּי שֶׁהָיוּ לָהֶם חוֹרְשִׁים סָמוּךְ לְבֵתֵיהֶם, שֶׁדָּה קִטְנָה הָיְתָה, וּמַעֲבִירִין דְּרוֹ עָלֶיהָ".

תְּנֵנו רַבְּנָן:

"רוֹעָה שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה, אֵין מַחֲיִיבִין אוֹתוֹ לְמַכּוֹר מִיָּד,

אֵלָא מוֹכֵר עַל יָד עַל יָד.

וְכֵן גַּר שֶׁנִּפְּלוּ לוֹ כְּלָבִים וְחֲזִירִים בִּירוּשָׁתוֹ, אֵין מַחֲיִיבִין אוֹתוֹ לְמַכּוֹר מִיָּד,

אֵלָא מוֹכֵר עַל יָד עַל יָד.

וְכֵן מִי שֶׁנִּדְרָה: לִיקַח בֵּית, וְלִיקַח אִשָּׁה בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, אֵין מַחֲיִיבִין אוֹתוֹ לִיקַח מִיָּד,

עַד שְׁיִמְצָא אֶת הַהוֹגֵנֵת לוֹ.

וּמַעֲשֵׂה בְּאִשָּׁה אַחַת, שֶׁהָיָה בָּנָה מִיֶּצֶר לָהּ,

וְקִפְצָה וְנִשְׁבַּעָה: "כָּל מִי שְׂיָבֵא אֵינִי מִחֲזִירְתּוֹ",

וְקִפְצוּ עָלֶיהָ בְּנֵי אָדָם שְׂאִינָן מִהוֹגֵנִין.

וּכְשֶׁבֵּא הַדָּבָר אֲצֵל חֲכָמִים,

אָמְרוּ: לֹא נִתְבַּוְּנָה זֶה אֵלָא לְהַגּוֹן לָהּ.

"נִשֵּׁם שְׂאָמְרוּ: אֵין מַגְדִּלִין בְּהֵמָה דְּקָה,

כִּד אָמְרוּ: אֵין מַגְדִּלִין חֵיה דְּקָה.

רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵאל אוֹמֵר:

מַגְדִּלִין כְּלָבִים כּוֹפְרִין, וְחֲתוּלִים, וְקוֹפִין, וְחוּלְדוֹת סְנָאִים,

מִפְּנֵי שֶׁעֲשׂוּיִים לְנִקֵּר אֶת הַבַּיִת".

מֵאִי "חוּלְדוֹת סְנָאִים"?

אָמַר רַב יְהוּדָה:

שֶׁרָצָא חֲרָצָא.

וְאִיכָּא דְאָמְרִי:

חֲרָזָא, דְּקִטְיָנִי שְׁקִיָּה, וְרַעֲיָא בִּינֵי וּוְרַדִּינֵי.

וּמֵאִי שֶׁרָצָא?

רַס"י

אֵלָא קוֹשְׁרָה. וּרְבִנָן פְּלִיגֵי עֲלֵיהּ דְּרַבִּן גַּמְלִיאֵל:

גוֹנַח. פְּלִידְרָא צוּעַק מִפְּנֵי כָאֵב

הַלֵּב לֹא הִיָּה יִכּוֹל לְהַשִּׁיב רוּחוֹ:

לְסֻטִים מְזוּיִין. רוּעָה בַשְּׁדוֹת

אַחֲרִים וּגְוֹזֵל אֶת הַרְבִּים:

שֶׁהָיוּ מְרַעִין. בַּהֵמָה דְּקָה שֶׁלֵּהֵן

בַּחוּרְשֵׁין:

וְאֵע"פ שֶׁהָיוּ חוֹרְשֵׁין סָמוּךְ

לְבֵתֵיהֶם. וְלֹא הָיוּ רוּעִין בַּשְּׁדוֹת

אַחֲרִים וּמִשּׁוֹם חוֹרְשֵׁין לִיכָּא

גֹּזֵל דְּאָמַר לְעִיל אֲבֵל מַגְדִּלִין

בַּחוּרְשֵׁין וּלְקַמֵּן (דף פא.) נְמִי

בַּתְּקַנְתָּ יְהוֹשֻׁעַ תִּיקֵן שֶׁלֹּא יִקְפִיד

בְּעַל הַיַּעַר עַל כֵּךְ אִפְּי' הָכִי נִעֲנָשׁוּ

מִפְּנֵי שֶׁשָּׂדֵה קִטְנָה הִיתָה

בִּינֵיהֶם וְשֶׁל אַחֲרִים הִיתָה:

רוּעָה. בַּהֵמוֹת שֶׁלוֹ:

שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה. שֶׁלֹּא לְגַדֵּל

בַּהֵמָה דְּקָה עוֹד:

כְּלָבִים וְחֲזִירִים. תֵּנָן בַּמִּתְנִיתִין

דְּאִסוּר לְגַדֵּלָן:

חֵיה דְּקָה. צְבִיִּים וְשׁוּעֲלִין:

כְּלָבִים כּוֹפְרִים. קִטְנִים וּנְסֻסִים

הֵם לִ"א כְּלָבִים גְּדוּלִים שֶׁל

צִיִּדִים וְאֵין מְזִיקִין:

חוּלְדוֹת סְנָאִין. גְּדִילוֹת בַּסֵּנָה:

לְנִקֵּר אֶת הַבַּיִת. מִן הַעֲכָבְרִים:

וּוְרַדִּינֵי. סֵנָה:

דְּקִטְיָנִי. דְּקִים:

דְּמִתְתַּאי שְׁקִיָּה. שׁוּקִיָּה גּוֹצִין:

דמתתאי שקיה.

40. פ, א-ב

רס"י

בבבל כארץ ישראל. שמיום גלות יכניה רבו שם תלמידים ונתיישבו שם בישוב קבוע:
דידך מאי. הלא יש לך בהמה דקה:
חובה. שם אשתו:
תקברינהו לבנה. שאתה סומך עליה והיא אינה יכולה לשמור:
מכי אתא רב לבבל. רבו מתיישבין שם מפני ישיבתו לישנא אחרינא הוא בא ולמדנו להזהר בכך שראה שם רוב ישראל וישוב קבוע:
שבוע הבן. ברית מילה על שם שעברו עליו שבעה ימים:
ישוע הבן. משתה שעושין לפדיון הבן בכור ישוע מתרגמין פורקן כמו פדיון:
רב לא עייל קמיה דשמואל. טעמא אמרינן לקמן:
שמואל לא עייל קמיה דרב אסי. שהיה גדול ממנו ורב אסי תלמיד של רב הוה:
מאן נתרח. מי יתאחר מבחוץ ויבא אחרונה יחדי:
נתרח שמואל. בחוץ ויבואו רב ורב אסי רב ואח"כ תלמידו:
מלתא בעלמא הוא דעבד לשמואל. שמואל קטן שבכולן היה וזה שאין רב נכנס לפניו טיבותא ויקרא הוא דקא עבד ליה משום מעשה דלטייה לשמואל בשמונה שרצים (שבת דף קח.):
אדבריה עליה. הטעינו עליה לנהוג בו כבוד:
אדהכי והכי. דהוו מסרבי אתא שונרא וקטעיה לידא דההוא ינוקא:

אמר רב יהודה אמר רב:
 עשינו עצמנו בבבל כארץ ישראל לבהמה דקה.

אמר ליה רב אדא בר אהבה לרב הונא:
 דידך מאי?

אמר ליה:
 דידן קא מינטרא להו חובה.

אמר ליה:
 חובה תקברינהו לבנה!²⁴⁴

כולה שניה דרב אדא בר אהבה, לא אקיים זרעא לרב הונא מחובה.

איכא דאמרי:

אמר רב הונא:²⁴⁵
 עשינו עצמנו בבבל כארץ ישראל לבהמה דקה,
 מכי אתא רב לבבל.

רב ושמואל ורב אסי איקלעו לבי שבוע הבן,
ואמרי לה: לבי ישוע הבן,
רב לא עייל קמיה דשמואל,
שמואל לא עייל קמיה דרב אסי,
רב אסי לא עייל קמיה דרב.
אמרי: מאן נתרח?
נתרח שמואל וניתי רב ורב אסי.

פ,ב

ונתרח רב או רב אסי?

רב, מילתא בעלמא הוא דעבד ליה לשמואל,
 משום ההוא מעשה דלטייה, אדבריה רב עליה.

אדהכי והכי, אתא שונרא קטעיה לידא דינוקא.
נפק רב ודרש:
חתול:
 מותר להורגו,
 ואסור לקימו,
 ואין בו משום גזל,
 ואין בו משום השב אבידה לבעלים.

וכיון דאמרת: "מותר להורגו", מאי ניהו תו "אסור לקיימו"?

מהו דתימא: מותר להורגו, איסורא ליכא,
 קא משמע לן.

אמרי:
וכיון דאמרת: "אין בו משום גזל",

²⁴⁴ אפשר גם לפרש את רשי שבסוף המשפט נקודה ולא סימן שאלה.
²⁴⁵ הגהות הב"ח וכתב"י, ל"ג "אמר רב"

רש"י

חיורא. מועד להזיק אדם :
מתריעים. בצבור ובתחנה
 ובשופרות ובחצוצרות במסכת
 תענית :
חיכוך. שחין שמתחכך האדם
 עליה פרוטי"ר בלע"ז :

מאי ניהו תו "אין בו משום השב אבידה לבעלים"?

אמר רבינא:
 לעורו.

מיתבי:

"דבי שמעון בן אלעזר אומר:
מגדלין בלבים נופרין, וחתולין, וקופין, וחולדות סנאים,
מפני שעשוין לנקר את הבית!"

לא קשיא:
 הא - באוקמא,
 הא - בחיורא.

והא מעשה דרב, אוקמא הנה!

התם אוקמא בר חיורא הנה.

והא מבציא בעציא ליה רבינא,
 דבצי רבינא:
 אוקמא בר חיורא - מהו?

כי קמבעציא ליה לרבינא,
 באוקמא בר חיורא בר אוקמא,
 מעשה דרב באוקמא בר חיורא בר חיורא הנה.

41. כ, ב

רס"י

ודלת הננעלת. על האדם מהיות מצליח:
 לא במהרה תפתח. ונפקא מינה לאפושי ברחמי:
 מלתא דנפשיה. בב"ב בהשותפין (דף יב:) דאימנוה לאותוביה ברישא ולא איסתייעא מילתא:
 והלוקח בית. מנכרי:
 אונו. שטר מכירה:
 לא היו מתריעין. בשבת:
 צועקין. ביחיד:
 יבש. קשה מלח:
 אבעבועות פורח. בפריחתו דהיינו מבחוץ הוא מבעבע דהיינו לח מכלל דבפנים הוי יבש:

(חב"ד ב"ח בח"ן: סימן)

אמר רבי אחא בר פפא משום רבי אבא בר פפא משום רבי אדא בר פפא, ואמרי לה: אמר רבי אבא בר פפא משום רבי חייא בר פפא משום רבי אחא בר פפא, ואמרי לה: אמר רבי אבא בר פפא משום רבי אחא בר פפא משום רבי חנינא בר פפא: מתריעין על החיכוך בשבת.
 ודלת הננעלת לא במהרה תפתח.
 והלוקח בית בארץ ישראל כותבין עליו אונו אפילו בשבת.

מיתיבי:

"ושאך פורעניות המתרגשות ובאות על הצבור, בגון חיכוך, חגב, זבוב, צירעה ויתוש, ושילוח נחשים ועקרבים, לא היו מתריעין אלא צועקים!"

לא קשיא:

כאן - בלח,

כאן - בביש.

דאמר רבי יהושע בן לוי:

שחין שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים: לח מבחוץ ויבש מבפנים, שנאמר: "וזהו שחין אבעבעת פרח באדם ונבהמה" (שמות ט, י).

"ודלת הננעלת לא במהרה תפתח",

מאי היא?

מר זוטרא אמר:

סמיכה.

רב אשי אמר:

כל המריעין לו, לא במהרה מטיבין לו.

רב אחא מדיפתי אמר:

לעולם אין מטיבין לו.

ולא היא,

רב אחא מדיפתי מילתא דנפשיה הוא דאמר.

"והלוקח בית בארץ ישראל כותבין עליו אונו אפילו בשבת".

בשבת סלקא דעתך?

אלא כדאמר רבא ה"תם:

אומר לגוי ועושה,

הכי נמי אומר לגוי ועושה.

ואף על גב דאמירה לגוי שבות היא,

משום ששוב ארץ ישראל לא גזרו ביה רבנן.

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן:

הלוקח עיר בארץ ישראל, כופין אותו ליקח לה דרך מארבע רוחותיה,

משום ששוב ארץ ישראל.

42. פ, ב - פא, ב

רפ"י

שיהו מרעין. בהמות החורשין ושלא יקפיד בעל היער על כך :
ומלקטין עצים. משדה חבירו וכן עשבים למאכל בהמה :
חוץ משדה תלתן. דמעלו לה עשבים הגדילות עמה והתולשן מפסיד את התלתן תלתן מין קטנית ושמה פנגרי"א :
וקוטמין נטיעות. מן האילן קוטם בד ליטע או להרכיב ולא יקפיד בעל האילן :
חוץ מגרופיות של זית. הקוצץ זיתו לשרוף מניח שתי גרופיות מלא שני אגרופין כדאמר בהמוכר את הספינה (בי"ב דף פ.) והן מחליפות ומוציאות בדין ומשם אין לקטום נטיעה מפני שמפסיד את הגרופיות :
בתחילה. מחדש וכל שכן מעיינות ישנים שהיו מימות יהושע :
ומחכין. ומטילין חכה לצוד דגים :
בימה של טבריא. ואע"פ שבחלק נפתלי היתה כולה כדאמרינן לקמן :
שלא יפרוס קלע. דרך ציידים לתקוע יתידות ולעשות גדרי קנים במים להלכד שם דגים וקורין לו במקומינו גזר ובארץ אשכנז קורין לו ווכ"א (שלא יפרוס קלע) מפני שמעכב ומעמיד את הספינה :
לאחורי הגדר. לקמן מפרש לה לא נצרכה אלא ליטול הימנה צרור לקנח ואע"פ שפורץ את הגדר :
ומהלכין בשבילי הרשות. סתם בני אדם משהכניסו תבואתם עד שעת הזריעה מפקירים שדותיהם ליכנס בהן כל אדם לקצר את הדרך שלא יקיף והן נקראין שבילי הרשות לפי שברשות עושין והתנה יהושע שלא יקפידו על כך :
עד שתוד רביעה שניה. זמנה בי"ז במרחשון כדאמרינן בתענית (דף טז.) ומאז והלאה הזרעים צומחות וקשה לה דריסת הרגל :
ומסתלקין לצידי הדרכים. בכל עת ואפי' בזמן שהתבואה בשדות הפקיר לכל אדם להסתלק מן הדרך מפני היתידות וליכנס לגבול שדה חבירו ולילך על המיצר אצל הדרך :
מפני יתידות הדרכים. בימות החמה יבש הטיט ונעשה כיתידות מקום דריסת האדם ובהמה שדרסו שם בימות החורף ונעשו כשחיתות :
מפסיג. מנתק זמורות הנושבות המעכבות אותו ועולה ויורד עד שמוצא את הדרך :
מקומו. מקום שנפל שם בעת מותו קנאו לקבורה ואין בעל השדה מעכב עליו :
דקה. בהמה דקה ביער גסה שאינה מכלה את האילנות :
אבל בתלושין. אחרי שטרח עליהן בעל השדה ותלשן אסור ליטלן דדעתיה עליהן :
יבשיין. דעתו עליהם לאור :
אין מחייבין אותו לעקור. העשבים ממנה משום כלאים לפי דבעל כרחו עתיד ליטלו שמפסיד את התלתן :
כאן. שהתלתן עומדת לזרע :
כאן. שזרעה לאכול הזירין טודילי"ש בלע"ז :
דמירכבא. מתפשטת וגודלת על העשבים ונעשין לה סמיכה כעין דלת של כרם :

תנו רבנן:

"עשרה תנאין התנה יהושע:

פא,א

שיהו מרעין בחורשין.

ומלקטין עצים בשדותיהם.

ומלקטים עשבים בכל מקום, חוץ מתלתן.

וקוטמים נטיעות בכל מקום, חוץ מגרופיות של זית.

ומעין היוצא בתחילה, בני העיר מסתפקין ממנו.

ומחכין בימה של טבריא, ובלבד שלא יפרוס קלע ויעמיד את הספינה.

ונפניו לאחורי הגדר, ואפילו בשדה מליאה ברבום.

ומהלכים בשבילי הרשות, עד שתוד רביעה שניה.

ומסתלקין לצידי הדרכים מפני יתידות הדרכים.

והתועה בין הפרמים מפסיג ועולה מפסיג ויורד.

ומת מצוה קונה מקומו."

"שיהו מרעין בחורשין."

אמר רב פפא:

לא אמרו אלא דקה בגסה,

אבל דקה בדקה,

וגסה בגסה - לא.

וכל שכן גסה בדקה - דלא.

"ומלקטין עצים משדותיהם."

לא אמרו אלא בהיזמי והיגי,

אבל בשאר עצים - לא.

ואפילו בהיזמי והיגי לא אמרו אלא במחוברין,

אבל בתלושין - לא.

ואפילו במחוברין לא אמרו אלא בלח,

אבל ביבשים - לא.

ובלבד שלא ישרש.

"ומלקטין עשבים בכל מקום, חוץ משדה תלתן."

למימרא: דתלתן מעלו לה עשבים.

ורמינהי:

"תלתן שעלתה עם מיני עשבים אין מחייבין אותו לעקור!"

אמר רב ירמיה:

לא קשיא:

כאן - לזרע.

כאן - לזירין.

לזרע - קשו לה עשבים, דמכחשי לה.

לזירין - מעלי לה, דכי קיימי ביני עשבים מירכבא.

איבעית אימא:

כאן - לאדם.

כאן - לבהמה,

דפינו דלבהמה הוא דזרעה, עשבים נמי מיבעי לה.

ומנא ידעינן?

אמר רב פפא:

שאריה משארי - לאדם,
לא שאריה משארי - לבהמה.

"וקוטמין נטיעה בכל מקום, חוץ מגרופיות של זית."

פירשו רבי תנחום ורבי בריי משום זקן אחד:

בזית - כביצה,

בקנים ובגפנים - מן הפקק ולמעלה,

ושאר כל האילנות - מן אובו של אילן, ולא מן חודו של אילן,

מן חדש שאינו עושה פירות, ולא מן ישן שהוא עושה פירות.

ב, פא, ב ממקום שאינו רואה את החמה, ולא ממקום שהוא רואה את החמה,

שנאמר: **"וממגד תבואת שמש"** (דברים לג, יד).

"ומעין היוצא תחילה בני העיר מסתפקין ממנו."

אמר רבה בר רב הונא:

ונתן לו דמים.

ולית הלכתא פוותיה.

"ומחבין בימה של טבריא, ובלבד שלא יפרוס קלע ויעמיד את הספינה."

אבל צד הוא ברשות ובמקמרות.

תנו רבנן:

"בראשונה, התנו שבטים זה עם זה שלא יפרוס קליעה ויעמיד את הספינה,

אבל צד הוא ברשות ובמקמרות."

תנו רבנן:

"ימה של טבריא בחלקו של נפתלי היתה,

ולא עוד, אלא שנטל מלא חבל חרם בדרומה,

לקיים מה שנאמר: "ים ודרום ירשה" (דברים לג, כג).

תניא:

"דבי שמעון בן אלעזר אומר:

תלושין שבהרים - בחזקת כל השבטים הן עומדים,

ומחוברים - בחזקת אותו השבט.

ואין לה כל שבט ושבט מישראל שאין לו בהר ובשפלה ובנגב ובעמק,

שנאמר: "פנו וסעו לכם ובאו הר האמרי,

ואל כל שכניו בערבה בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים"²⁴⁶ (דברים א, ז-ח).

וכן אתה מוצא בכנענים ובפריזים ובאמוריים שלפניהם,

ר"י

ומנא ידעינן. אם זרעה לאדם דשרי ליה למלקט מן העשבים בתנאי יהושע:

משארי. עשויים כערוגות:

בזית כביצה. כשיעור גובה ביצה

צריך להניח מן הזית מלמטה

סמוך לגזע:

מן הפקק ולמעלה. מותר

לקטום פקק קשר:

מאיבו של אילן. מפריו כלומר

מענפין הרכין ודקין:

ולא מחודו. מענפין גדולים וגסין

כאילן גמור. ל"א מחובו של

אילן ממחבואתו מקום שיש

ענפין הרבה דהיינו באמצע גבהו

ולא מחודו מלמעלה ענף

האמצעי שהוא עליון ועיקר

האילן מתשובות הגאונים:

מן החדש. בד שגדל וניתוסף

בשנה זו שעדיין אין עושה פרי:

ולא ממקום הרואה את החמה.

סביבות צדדין מבחוץ מפני

שהוא עיקר האילן שהחמה

מבשלת שם את הפרי

וממתיקו:

מלא חבל חרם. מלא חבל של

מצודה היה לו בדרומה מן

היבשה למשוך רשתו חרם כמו

מצודים וחרמים (קהלת ז):

בחזקת כל השבטים. כל מי

שירצה יטול דהא כמטלטלי

ושאר השלל והמלקוח היו:

וכן אתה מוצא בכנעני. אע"פ

שכתוב כאן הר האמורי אף

כנעני ופריזי כך היו להם

וישראל שירשו היה להם לכל

אחד הר ושפלה ונגב ועמק ארץ

שדות ובקעות שקורין כנפיינייה

לכן נקראת נגב שכל שעה היא

נגובה שאין שם צל אילנות

וחמה זורחת ומנגבתה:

²⁴⁶ "פנו וסעו לכם ובאו הר האמרי ואל כל שכניו בערבה בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים" (דברים א, ז-ח). באו ורשו את הארץ

רש"י

אמר ליה לשמעיה. בחול: **שרקיה**. טחיהו בטיט וחבריהו יפה: **והא**. קרקע דידן: **אפילו טל**. ירד עליה בלילה קשה לה דריסת הרגל ממחרתו: **אפילו בחוצה לארץ**. וכ"ש בבבל שמצויין שם שיירות ועוברין ושבים והוצרך להתנות: **מפסע ואזיל**. מיתד ליתד פסיעות גסות ולא היה רוצה להסתלק אל מצר השדה: **גדולתו**. שהוא מראה לנו שהוא ירא שמים מאד ואינו חושש לתנאי שהתנה יהושע ומחזי כיוהרא: **בגיזרא דפרזלא**. כלומר נדוי: **מאי וכן**. פשיטא מאי שנא איהו מחבריה: **והשבותו**. את גופו משמע שאם טעה חבירך אתה צריך להעלותו לדרך:

שנאמר: **"ואל כל שכניו"** (דברים א, ח-ז).
אלמא שכניו הכי הוו.

"ונפנין לאחורי הגדר, ואפילו בשדה שהיא מלאה פרום"

אמר רב אחא בר יעקב:
לא נצרכה, אלא לישול הימנו צרור.

אמר רב חסדא:
ואפילו בשבת.

מר זוטרא חסידא שקיל ומגדר,
ואמר ליה לשמעיה למחר: זיל שירקיה.

"ומהלכין בשבילי הרשות עד שתד רביעה שניה"

אמר רב פפא:
והאי דידן אפילו טל קשי לה.

"ומסלקין לצדי הדרך מפי יתדות הדרכים"

שמואל ורב יהודה הוו שקלי ואזלי באורחא, הוה מסתלק שמואל לצדי הדרכים:
אמר ליה רב יהודה: תנאין שהתנה יהושע, אפילו בכבל?!
אמר ליה: שאני אומר: אפילו בחוצה לארץ.

רבי ורבי חיאי הוו שקלי ואזלי באורחא, אסתלקו לצדי הדרכים.
הוה קא מפסיע ואזיל **רבי יהודה בן נקוסא**²⁴⁷ קמיהו.
אמר ליה **רבי ורבי חיאי**: מי הוא זה שמראה גדולה בפנינו?
אמר ליה **רבי חיאי**: שמא **רבי יהודה בן נקוסא** תלמידי הוא, וכל מעשיו לשם שמים.
כי מטו לגביה, חזייה, אמר ליה: אי לאו יהודה בן נקוסא את, גזרתיהו לשקד בגיזרא דפרזלא.

"התועה בין הפרמים, מפסיג ויורד מפסיג ועולה"

תנו רבנן:
"הרואה חבירו תועה בין הפרמים - מפסיג ועולה מפסיג ויורד, עד שמעלהו לעיר או לדרך. וכן הוא שתועה בין הפרמים - מפסיג ועולה מפסיג ויורד, עד שיעלהו לעיר או לדרך".

מאי "וכו"?

מהו דתימא: **"חבירו"**, הוא דינע להיכא מסלק דניפסוג,
אבל **"הוא"** דלא ידע להיכא קא סליק לא ניפסוג, נהדריה נהדר בי מיצרי,
קא משמע לן.

הא דאורייתא הוא!
דתניא:
"השבת גופו מניין?"

²⁴⁷ כך הגירסה במקבילות, בכתב"י ובראשונים.

תלמוד לומר: "והשבותו" (דברים כב, ב)!"

דאורייתא הוא דקאי בי מיצרי.
אתא הוא תקין - דמפסיג ועולה מפסיג ויורד.

"ומת מצוה קנה מקומו".

ורמינהי:

"המוציא מת מוטל באיסרטויא - מפנהו לימין איסרטויא, או לשמאל איסרטויא.
שדה בור ושדה ניר - מפנהו לשדה בור.
שדה ניר ושדה זרע - מפנהו לשדה ניר.
היו שתייהן בורות, שתייהן נירות, שתייהן זרועות - מפנהו למקום שידצה!"

אמר רב ביבי:

במוטל על המיצר,
מתוך שניתן לפנותו,
מפנהו לכל מקום שידצה.

רפ"י

דאורייתא בי מצרי. יקיף
סביבות מצרי הכרמים ולא
יעבור בתוכם ויפסידם:
איסרטויא. רה"ר ט"ז אמה:
שדה בור. מכאן לאיסרטויא
ושדה ניר מכאן מפנהו לשדה
בור ניר חרוש ולא זרוע:
מפנהו. אלמא לא קנה מקומו
דאי קנה מקומו מצי בעל השדה
של ימין ושל שמאל לעכוביה:
על המיצר. מוטל ברוחב הדרך
ועוברין ומאהילין עליו עושי
טהרות ומטמאות:

43. פא, ב - פב, א

אמרי:

עשרה? הני חד סרי הויין!

"מהלכין בשבילי הרשות" - שלמה אמרה.

כדתניא:

"הרי שבלו פירותיו מן השדה ואינו מניח בני אדם ליכנס בתוך שדהו,

מה הבריות אומרות עליו?

מה הנאה יש לפלוני? ומה הבריות מדיקות לו?

עליו הקתוב אומר: "מהיות טוב אל תקרי רע".

ומי כתיב "מהיות טוב אל תקרי רע"?

אין, כתיב כי האי גוונא,

"אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידך לעשות" (משלי ג, כז).

ותו ליפא?

והא איפא: דרבי יהודה,

דתניא:

"רבי יהודה אומר:

בשעת הוצאת זבלים, אדם מוציא זבלו לרשות הרבים, וצוברו כל שלשים,

כדי שיהא נישוף ברגלי אדם וברגלי בהמה,

שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ!"

והא איפא דרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה,

דתניא:

"רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר:

תנאי בית דין הוא:

שיהא זה יורד לתוך שדה חבירו וקוצץ שוכו של חבירו להציל נחיל שלו,

ונותן לו דמי שוכו של חבירו.

ותנאי בית דין הוא:

שיהא זה שופך יינו ומציל דובשנו של חבירו,

ונוטל דמי יינו מתוך דובשנו של חבירו.

ותנאי בית דין הוא:

שיהא זה מפרק את עציו וטוען פשתנו של חבירו,

ונוטל דמי עציו מתוך פשתנו של חבירו,

שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ!"

ביחידאי - לא קאמרינן.

פב, א והא כי אתא רבי אבין אמר רבי יוחנן:

אחד אילן הנוטה לתוך שדה חבירו,

ואחד אילן הסמוך למצר,

מביא וקורא,

שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ!

אלא מאן תנא "עשרה תנאין שהתנה יהושע" - רבי יהושע בן לוי הוא.

רב גביהה מבי כתיב מתני לה בהדיא:

רבי תנחום ורבי בריי אומרי משום: קון אחד,

ומנו? רבי יהושע בן לוי!

עשרה תנאין התנה יהושע.

רפ"י

כל שלשים יום. שלשים יום
רשאי להניחו שם:

דרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן

בן ברוקה. בפרק הגוזל בתרא:

נחיל. של דבורים שהלכו לשדה

חבירו ונתיישבו על שוכתה של

אילן ואם יטול אחד אחד הן

פורחות ואובדות מאחר שנתנו

עיניהן באותה שוכה לפיכך

קוצצה ונותן לו דמים:

ומציל דובשנו. זה בא בכדו של

יין וזה בא בכדו של דבש

ונסדקה חבית של דבש וכן זה

בא בחבילת פשתן על חמורו וזה

בא בחבילת עצים ומת חמורו

של בעל פשתן יפרק זה את עציו

וטוענו:

דרבי יהודה. ודרבי ישמעאל

יחידאי נינהו ובריייתא דעשרה

תנאים סתמא היא:

והא כי אתא וכו'. ומתניתא

הויא תיובתא דקתני עשרה ותו

לא ורבי יוחנן אמורא הוא

וקשיא ליה מתניתא:

רבי יהושע בן לוי. אמרינהו ולא

מתניתא דרבי יהושע בן לוי

אמורא הוה ורבי יוחנן פליג

עליה:

44. כב, א-ב

רש"י

ומכבסים. בגדיהם לכבוד שבת :
ואוכלים שום. לקמן מפרש טעמא :
ושתהא אשה משכמת. : ביום שהיא צריכה לאפות ואופה שחרית כדמפרש שתהא פת מצויה לעני המחזור :
סינו. דוגמת מכבסים קטנים :
האשה חופפת. במסרק ביום טבילתה משום חציצה לקמן פריך הא דאורייתא היא :
רוכלין. מביאים בשמים לנשים להתקשט בהם :
מחזירין בעיירות. ולא יוכלו בני העיירות לעכב עליהם :
משום יושבי קרנות. יושבי חניות כל ימות החול עוסקין בסחורה ואין קורין בשני ובחמישי תקון בגינייהו קריאה יתירה :
רשומות. מקראות :
עשרה בטלנין. בני אדם כשירים בטלנין ממלאכתן לעסוק בצרכי ציבור ולבא קודמין לבית הכנסת כדי שיהו מצוין עשרה לעת התפלה ומתפרנסים משל צבור :
משום עונה. שמצות עונה בלילי שבת כדבר יהודה והשום מרבה את הזרע כדלקמן :

"עשרה תקנות תיקן עזרא :
 שקורין במנחה בשבת,
 וקורין בשני ובחמישי,
 ודנין בשני ובחמישי,
 ומכבסים בחמישי בשבת,
 ואוכלין שום בערב שבת,
 ושתהא אשה משכמת ואופה,
 ושתהא אשה חוגרת בסינו.
 ושתהא אשה חופפת וטובלת,
 ושיהו רוכלין מחזירין בעיירות,
 ותיקן טבילה לבעלי קריין".

"ושיהו קוראין במנחה בשבת".

משום יושבי קרנות.

"ושיהו קוראין בשני ובחמישי".

עזרא תיקן?

והא מעיקרא הוה מיתקנא!

דתנא:

"וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים" (שמות טו, כב) -
 דרשי רשומות אמרו: אין "מים" אלא תורה,
 שנאמר: "הוי כל צמא לכו למים" (ישעיה נה, א),
 ביון שהלכו שלשת ימים בלא תורה נלאו,
 עמדו נביאים שביניהם ותיקנו להם שיהו קורין -
 בשבת, ומפסיקין באחד בשבת,
 וקורין בשני, ומפסיקין שלישי ורביעי,
 וקורין בחמישי, ומפסיקין ערב שבת,
 כדי שלא ילינו שלשה ימים בלא תורה!"

מעיקרא תקנו חד גברא תלתא פסוקי,

אי נמי תלתא גברי תלתא פסוקי,

כנגד כהנים לויים וישראלים,

אתא הוא, תיקן: תלתא גברי ועשרה פסוקי, כנגד עשרה בטלנין.

"ודנין בשני ובחמישי".

דשכיחי, דאתו למקרא בסיפרא.

"ושיהו מכבסין בחמישי בשבת".

משום כבוד שבת.

"ושיהו אוכלין שום בערב שבת".

משום עונה,

דכתיב: "אשר פריו יתן בעתו" (תהלים א, ג),

רס"י

משחין. מחמם את הגוף:
מכניס את האהבה. מתוך
 שמשמח את הלב:
משום צניעותא. להתרחק מן
 העבירה:
בשרו במים. משמע שיגע בשרו
 למים:
דמאוס. מלוכלך:
חפיפה. במסרק להרחקה
 דמילתא:
לדברי תורה. שלא ישנה עד
 שיטבול:

ואמר רב יהודה, ואיתימא רב נחמן, ואיתימא רב פהנא, ואיתימא רבי יוחנן:
 זה המושמש מטתו מערב שבת לערב שבת.

תנו רבנן:
"חמשה דברים נאמרו בשום:
משביע,
ומשחין,
ומצהיל פנים,
ומרבה הזרע,
והורג פנים שבבני מעיים;
יש אומרים:
מכניס אהבה ומוציא את הקנאה."

"ושתהא אשה משבמת ואופה."

כדי שתהא פת מצויה לעניים.

"ושתהא אשה חוגרת בסניר."

משום צניעותא.

"ושתהא אשה חופפת וטובלת."

דאורייתא היא!

דתנאי:

"ורחץ את בשרו במים" (ויקרא יד, ט) - **שלא יהא דבר חוצץ בין בשרו למים,**
"את בשרו" - את הטפל לבשרו, ומאי ניהו? **שער!"**

אמרי:

דאורייתא - לעיוני,

דלמא מיקטר,

אי נמי מאוס מידי,

משום חציצה,

פבב, ואתא איהו - תיקון חפיפה.

"ושיהו רובלין מחזרין בעירות."

משום תכשיטי נשים.

כדי שלא יתגנו על בעליהם.

"ותיקו טבילה לבעלי קריון."

דאורייתא הוא!

דכתיב: **"ואיש מי תצא ממנו שכבת זרע ורחץ במים את כל בשרו"**²⁴⁸ (ויקרא טו, ז)!

דאורייתא הוא - לתרומה וקדשים,

אתא הוא - תיקון אפילו לדברי תורה.

²⁴⁸ גירסה לפי מסורת הש"ס ע"פ הפסוק בתורה.

45. כב, ב

כ"י

אין הבית חלוט בה. כדין בתי ערי חומה אלא גאולה תהיה לו אם ירצה לגאול ואם יגיע יובל יוצא ביובל כבתי ערי חצרים: זיזין. קורות יוצאין מן הכתלים: גזוזטראות. אולדליו"ר בלע"ז על פני העלייה מבחוץ: כבשונות. משרפות סיד לקדירות: גינת ורדין. כך שמה והיא היתה צריכה לקטורת והיינו כיפת הירדן כריתות (דף ו.ו) על שם שדרך הורד לגדל על שפת הירדן: אין מלינין בה את המת. מת בה אדם באותו היום קוברים אותו מיד: עריך. משמע שאתה יודע למי מיוחדת היא: אהל הטומאה. שמא יהא כזית מן המת מוטל בארץ והגזוזטראות מאהילות עליו ועל אנשים הרבה ונמצאת מרבה את הטומאה: משום שרצים. דרכן ליגדל באשפה ומרבים טומאה לפי שמתים שם ומטמאים הקדשים שבירושלים:

"עשרה דברים נאמרו בירושלים: אין הבית חלוט בה. ואינה מביאה עגלה ערופה. ואינה נעשית עיר הנדחת. ואינה מטמאה בנגעים. ואין מוציאין בה זיזין וגזוזטראות. ואין עושין בה אשפות. ואין עושין בה כבשונות. ואין עושין בה גנות ופרדסות, חוץ מגנות וורדין שהיו מימות נביאים הראשונים. ואין מגדלים בה תרנגולין. ואין מלינין בה את המת."

"אין הבית חלוט בה."

דכתיב: "וקם הבית ... אשר לו חומה לצממת לקנה אתו לדרתיו" (ויקרא כה, ל), וקסבר: לא נתחלקה ירושלים לשבטים.

"ואינה מביאה עגלה ערופה."

דכתיב: "מי ימצא חלל באדמה אשר ה' אלהיה נתן לה לרשתה" (דברים כא, א). וירושלים לא נתחלקה לשבטים.

"ואינה נעשית עיר הנדחת."

דכתיב: "עריך" ²⁴⁹ (דברים יג, ג). וירושלים לא נתחלקה לשבטים.

"ואינה מטמאה בנגעים."

דכתיב: "ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אהוזתכם" ²⁵⁰ (ויקרא יד, לד). וירושלים לא נתחלקה לשבטים.

"ואין מוציאין בה זיזין וגזוזטראות"

מפני אהל הטומאה, ומשום דלא ליתזקו עולי רגלים.

"ואין עושין בה אשפות."

משום שקצים.

²⁴⁹ כי תשמע באחת עריך אשר ה' אלהיך נתן לך לשבת שם
²⁵⁰ כי תבואו אל ארץ כנען אשר אני נתן לכם לאחוזוה ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אהוזתכם

רפ"י

קוטרא. עשן שמשחיר את החומה וגנאי הוא:
סרחון. עשבים רעים הגדלים שם וזורקין בחוץ ועוד דרך גנות לזבלן ויש סרחון:
משום קדשים. שתרגולין מנקרין באשפה ומביאים בשר שרצים בפייהם ומטמאין את הקדשים:
גמרא. מסורת היא בידינו ואין טעם לדבר:
הורקנוס ואריסטובלוס. אחים היו ומריבין על דבר המלוכה:

"ואין עושין בה פבשונות".

משום קוטרָא.

"ואין עושין בה גנות ופרדסין".

משום סירָחא.

"ואין מגדליו בה תרנגוליו".

משום קדָשים.

"ואין מליניו בה את הפת".

גמָרא.

46. כב, ב - כג, א

רס"י

היו משלשין. אותם שבפנים מורידין מעל החומה דינרין מתרומת הלשכה בקופה לאותן שבחוץ לקנות תמידין:

נעץ צפרניו. תקע שכן דרך חזיר כשגוררין אותו:

ועל אותה שעה שנינו. במנחות (דף סד:) מעשה שבא העומר שהיה רגיל לבא מן הקרוב לירושלים אותה שעה בא מגנות צריפין רחוק מירושלים לפי שהחריבו בני המצור את תבואות השדה:

מבקעת עין סוכר. שם מקום:

"אין מגדלין חזירים בכל מקום".

תנו רבנן:

"בשצרו בית חשמונאי זה על זה,

היה הורקנוס מבפנים ואריסטובלוס מבחוץ.

ובכל יום היו משלשים להם בקופה דינרין, והיו מעלים להם תמידים.

היה שם זקן אחד שהיה מכיר בחכמת יונית,

אמר להם: כל זמן שעוסקין בעבודה אין נמסרים בידיכם.

למחר שילשלו דינרין בקופה, והעלו להם חזיר.

כיון שהגיע לחצי החומה, נעץ צפרניו בחומה,

ונדעזעה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה.

באותה שעה אמרו:

ארור האיש שיגדל חזירים,

וארור האדם שילמד את בנו חכמת יונית.

ועל אותה שעה שנינו:

מעשה שבא עומר מגנות הצריפין,

ושתי הלחם מבקעת עין סוכר".

ו"חכמת יונית" - מי אסירא?

והתניא:

"אמר רבי:

בארץ ישראל ^ לשון סורסי - למה?

או לשון הקדש או לשון יונית!"

ואמר רב יוסף²⁵¹:

בכל לשון ארמי - למה?

או לשון הקדש, או לשון פרסי!

אמרי:

לשון יוני לחוד,

חכמת יונית לחוד.

וחכמת יונית - מי אסירא?

והאמר רב יהודה אמר שמואל משום **רבן שמעון בן גמליאל**:

"עייני עוללה לנבשי מכל בנות עירי" (איכה ג, נא) -

אלף ילדים היו בבית אבא,

חמש מאות מהם - למדו תורה,

חמש מאות - למדו חכמת יונית,

ולא נשתייר מהם אלא אני כאן וכן אחי אבא בעסיא!

אמרי:

שאני בית **רבן גמליאל** - שהיו קרובים למלכות.

וכדתניא:

"המספר קומי - הרי זה מדרכי האמורי.

אבטולמוס בר ראובן התירו לו לספר קומי, מפני שהוא קרוב למלכות".

של בית **רבן גמליאל** התירו להם לספר בחכמת יונית,

מפני שקרובים למלכות.

²⁵¹ הגירסה תוקנה על פי כתב"י ודקדוקי סופרים

47. פג, א

"לא יגדל אדם את הכלב אלא אם בן קשור בשלשלאות" כו'.

תנו רבנן:

"לא יגדל אדם את הכלב אלא אם בן קשור בשלשלת,
אבל מגדל הוא בעיר הסמוכה לספר,
וקושרו ביום, ומתירו בלילה".

תניא:

"דבי אליעזר הגדול אומר:
המגדל בלבים במגדל חזירים".

למאי נפקא מינה?

למיקם עליה ב"ארור".

אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן:
בכל כעיר הסמוכה לספר דמי.

תרגמה - נהרדעא.

דריש רבי דוסתאי דמן ברי:

"ובנחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל" (במדבר י, לו),

ללמדך, שאין שכינה שורה על ישראל פחות משני אלפים ושני רבבות חסר אחת,
והיתה אשה מעוברת ביניהם וראויה להשלים, ונכח בה כלב והפילה,
נמצא זה גורם לשכינה שתסתלק מיישראל.

ההיא איתתא דעלת למיפא בההוא ביתא, נכח בה כלבא.
אמר לה מריה: לא תיסתפי מיניה, שקולי ניביה!
אמרה ליה: שקילי טיבותיך ושדיא אחיזרי, כבר נד ולד.

רפ"י

לשון סורסי למה אלא או לשון
הקודש או לשון יוני. הוא לשון
צח וסורסי לשון נלעג הוא:

פרסי. לשון נאה מארמי בארץ
ישראל הסמוכה ליון נקט יוני
ובבל הסמוך לפרס נקט לשון
פרסי:

חכמת יונית. בני פלטין
הקרובים למלכות מספרין בה:

עיני עוללה לנפשי. לא גרסינן
מאי דכתיב כלומר כך אמר רבן
שמעון קורא אני על עצמי
המקרא הזה שיש עלי לעולל
עיני בבכי ודמעה מכל משפחות
העיר:

ילדים. בחורים:

המספר קומי. לפנים במצח:

מדרכי האמורי. שמספרים
מלפניהם ומשיירין בלורית
מאחריהן לייא דרך רומיים
לגלח שער שלמעלה מן האוזן
בתשובת הגאונים:

לספר. מרקא בין ישראל לעובדי
כוכבי וצריכה שימור:

בארור. כדתניא לעיל ארור
ישראל שיגדל חזירים:

בבל. שם המדינה ועיר אחת
שבה נקראת נהרדעא ואותה
העיר סמוכה לספר ואשמועינן
רב נחמן דהואיל ויש בבבל ישוב
קבוע וישראל הרבה מותר לגדל
כלבים בעיר הסמוכה לספר
כאילו היא מארץ ישראל:

ניבי. יניבייש לייא ארבע שיני
הכלב הארוכות שבהן נושך כך
שמעתי (חולין דף נט.)
(בבכורות):

שקילי טיבותיך. נטולה היא
טובתך ומוטלת על הקוצים
(שלא קשרת את הכלב) מה
שאתה מנחמני הבל:

כבר נד. ונעקר ממקומו:

48. כג, א

כ"י

מרחיקין את השוכן. שלא
יפסידו תבואה ופירות שסביב
העיר:

כרסייהו בחמשים מליא. במה
שהן מלקטות ומנקרות בקרקע
מלאין בחמשים אמה הלכך לגבי
אכילת תבואת עיר אין לחוש
ביותר:

בישוב כרמים. שהולך מכרם
לכרם עד למרחוק:

בדידה. שאותן שובכין שלו
ומשום יוני שובכין שלא ילכדו
בפחין אין לחוש דשלו הן אבל
יש לחוש ליוני הישוב שבאין
דרך השובכין למרחוק:

"אין פורסין נישבין ליונים,
אלא אם כן היה רחוק מן הישוב שלשים ריס".

ומי אזלי כולי האי?

והתנן:

"מרחיקין את השוכן מן העיר חמשים אמה!"

אמר אביי:

מישט שייטי טובא

כרסייהו בחמשים אמה מליא.

ומישט שלשים ריס ותו לא?

והתנא:

"בישוב אפילו מאה מיל לא יפורס".

רב יוסף אמר:

בישוב כרמים.

רבה אמר:

בישוב שובכין.

ותיפוק ליה משום שובכין גופייהו!

איבעית אימא:

בדגוי.

ואיבעית אימא:

בדהפקר.

ואיבעית אימא:

בדידה.

הדרן עלך מרובה